

**Yritysvastuuopas pk- ja mikroyrityksille
Vinkkejä yrityksille vastuullisuuteen**

LAB-ammattikorkeakoulu

Insinööri (AMK)

2022

Terhi Raikas

Tiivistelmä

Tekijä(t) Raikas, Terhi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 55	Valmistumisaika 2022
Työn nimi Yritysvastuuopas pk- ja mikroyrityksille Vinkkejä yrityksille vastuullisuuteen		
Tutkinto ja koulutusala <u>Insinööri (AMK), ympäristötekniikan koulutus</u> Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu, XAMK Oy		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytteessä on esitelty mikroyrityksille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille erilaisia mahdollisuuksia parantaa toiminnassaan yritysvastuutaan. Yritysvastuu jaotellaan ympäristölliseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen vastuuseen, ja pk-yritykset voivat parantaa näitä kaikkia toiminnassaan.</p> <p>Yritysvastuukysymysten parantaminen on pk-yrityksille tärkeää, sillä ne voivat vastuullisemmalla toiminnalla mm. parantaa yrityksensä julkisuuskuvaa ja houkutella uusia asiakkaita, sillä varsinkin kuluttajat ovat nykyisin perehtyneitä vastuullisuuskysymyksiin.</p> <p>Opinnäytteessä on valikoitu jo aiemmin olemassa olleiden tietojen sekä Kymenlaakson ja Etelä-Savon seudulla tehdyn tutkimuksen perusteella eri aiheita, joista yrityksille tarjotaan vinkkejä ja taustatietoja hyödynnettäväksi yritystoiminnan kehittämisessä. Vinkkejä esitellään mm. energia-, jäte-, kuljetus- ja ihmisoikeuskysymyksistä.</p>		
Asiasanat yritysvastuu, opas, pk-yritykset, pienet ja keskisuuret yritykset		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Raikas, Terhi	Thesis, UAS	2022
	Number of Pages	
	55	
Title of Publication		
Guide to Corporate Responsibility for small and medium enterprises		
Suggestions for companies to take care of responsibility		
Degree and field of study		
e.g. Bachelor of Engineering, Environmental Engineering		
Name, title and organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract		
<p>In this thesis, the intention has been to create a guide to Corporate Responsibility for small and medium enterprises. With this guide, the enterprises have better possibilities to take care of their responsibilities. Corporate Responsibility includes Environmental, Social and Economical Responsibility, and small and medium enterprises can take better care of all of them.</p> <p>Taking better care of Corporate Responsibility is important to small and medium enterprises. By doing so, these enterprises can, for instance, clean their public image and get new customers, because especially consumers are nowadays very interested in questions related to Corporate Responsibility.</p> <p>This thesis includes facts that are found from earlier research and from a questionnaire that was made for small and medium enterprises in the areas of Kymenlaakso and Etelä-Savo. With these facts, enterprises are given suggestions and facts about making their Corporate Responsibility better.</p>		
Keywords		
Corporate Responsibility, guide, small and medium enterprises		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Yleisesti pk- ja mikroyrityksistä	4
2.1	Pk- ja mikroyritysten määritelmät	4
2.1.1	Yritysvastuun merkitys pk-yrityksille.....	5
2.1.2	Pk-yritykset ja itsesääntely.....	7
2.1.3	Yritysvastuu mikroyrityksissä	7
2.2	Pk- ja mikroyritykset Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueella	8
3	Yritysvastuu pk- ja mikroyrityksissä.....	9
3.1	Yritysten ympäristövastuukysymykset pk- ja mikroyrityksissä	9
3.1.1	Yritysten ympäristövastuu.....	9
3.1.2	Aktiivisesti käytössä olevia ympäristövastuun kehittymällesi.....	10
3.1.3	Yritysten ympäristövastuun merkitys vihreälle siirtymälle	13
3.2	Yritysten taloudellinen ja sosiaalinen vastuu	13
3.2.1	Yritysten taloudellinen vastuu	14
3.2.2	Yritysten sosiaalinen vastuu	14
4	Yritysvastuuopas pk- ja mikroyrityksille	16
4.1	Yritysten ympäristövastuuseen kohdistuvat ohjeistukset.....	16
4.1.1	Ohjeita ympäristöystävällisiin energiavalintoihin	16
4.1.2	Asianmukainen jätehuolto ja sitä koskevat ohjeistukset	19
4.1.3	Hankinnat: Tarkastelussa yrityksen omat hankinnat sekä ympäristövastuun huomioiminen julkisissa hankinnoissa.....	23
4.1.4	Ohjeita kuljetusten ympäristöystävälliseen suunnitteluun.....	28
4.1.5	Yritysten kemikaaleja koskevat ohjeistukset	29
4.1.6	Yritysvastuun parantaminen muilla kuin yritystoimintaan vaikuttavilla keinoilla	31
4.1.7	Yritysmahdollisuudet ympäristöä tukevalla alalla	34
4.1.8	Ympäristölainsäädännön mukaiset vastuut.....	36

4.2	Yritysten taloudelliseen vastuuseen kohdistuvat ohjeistukset	39
4.2.1	Pidä huolta yrityksesi kilpailukyvyistä	39
4.2.2	Tehokkuudesta huolehtiminen on tärkeää	41
4.3	Yrityksen sosiaaliseen vastuuseen kohdistuvat ohjeistukset.....	44
4.3.1	Henkilöstöstä huolehtiminen parantaa yrityksen menestysmahdollisuuksia	44
4.3.2	Työelämään liittyvä vastuu lisää tasa-arvoa.....	46
4.3.3	Yrityksen vastuu yhteiskunnallisista kysymyksistä	49
5	Yhteenveto ja pohdinta	53
5.1	Mahdolliset jatkotutkimuskysymykset.....	53
5.2	Lopuksi	54
	Lähteet	56

Liitteet

Liite 1. Tutkimuksen kyselylomakkeen kysymykset

1 Johdanto

”Mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) luokka koostuu yrityksistä, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa, tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa.”
(2003/361/EY, liite 2 artikla)

Pienet ja keskisuuret yritykset, joista puhutaan yleisesti pk-yrityksinä, sekä näiden lisäksi mikroyritykset muodostavat taloutemme ja työelämämme pohjan. Onkin selvää, että tällaisten yritysten taloudellinen merkitys yhteiskunnassamme on suuri. Kymmenestä yrityksestä yhdeksän on pk-yrityksiä, ja nämä yritykset luovat kaksi kolmasosaa työpaikoista. (Euroopan komissio 2015, 3) Niinpä on selvää, että myös pk-yritysten kantamalla yritys vastuulla on yhteiskunnallisesti suuri painoarvo – vaikka yritykset ovat kooltaan usein suhteellisen pieniä, on niiden yhteinen lukumäärä suuri, ja niinpä pk- ja mikroyritysten tekemät vastuullisuustoimenpiteet ovat kokonaisuudessaan erittäin tärkeitä Suomen kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa.

Pk-yritysten suuren yhteiskunnallisen ja taloudellisen merkityksen vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millä lailla tällaiset yritykset kantavat vastuunsa. Koska pk-yrityksillä voi olla varsin vähän resursseja käytössään esim. ympäristöjohtamiseen, on tärkeää, että niille on tarjolla opastusta yritys vastuukysymyksiin, kuten nyt käsillä olevan oppaan muodossa. (Laasasenaho, Lauhanen & Lähteenmäki 2020, 16) Tässä opinnäytetyössä onkin kerätty yhteen ohjeita, joihin perehtyessään pk-yritykset voivat halutessaan alkaa suunnitella tapoja, joiden avulla yritykset voivat alkaa kehittää toimintansa vastuullisuutta. Kaakois-Suomen Ammattikorkeakoulu XAMK Oy:n Mikkelin toimipiste on organisoimassa tradenomeille suunnatun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) keskittyen yritys vastuukysymyksiin, ja tämä opinnäytetyö on toteutettu ammattikorkeakoulun käyttöön, jotta se voi jakaa sitä halukkaille opintokokonaisuuden opiskelijoille eräänlaisena opaskirjasena.

Toimeksianto näkyy opinnäytetyön sisällössä myös siten, millaisia ohjeistuksia siihen on kirjattu: jotta vastuuoopasta voidaan tarjota mahdollisimman suurelle määrälle kurssille tulijoita, on oppaaseen tullut kirjata vain ohjeistuksia, jotka ovat yleispäteviä ja sovellettavissa millä tahansa alalla ja joita opiskelijat voivat halutessaan soveltaa yrityksissään yritysten toimialasta riippumatta. Niinpä vain tietyillä aloilla sovellettavissa olevia alakohtaisia yritys vastuuoheistuksia opas ei sisällä.

Suuryritykset on rajattu opinnäytteen ulkopuolelle, koska niiden taloudelliset ja muut yritys toimintaan liittyvät resurssit keskittyä vastuullisuuden toteuttamiseen ovat huomattavasti paremmat kuin valtaosalla pk- ja mikroyrityksistä. Toinen raja on tehty maantieteellisesti.

Tässä opinnäytetyössä ja sen sisältävässä oppaassa keskitytään ohjeistamaan missä päin Suomea tahansa toimivia yrityksiä huolehtimaan vastuukysymyksistä. Sen taustalla oleva tutkimus on maantieteellisesti rajattu, jotta tutkimukseen oli mahdollista saada kohtuullinen määrä analysoitavia vastauksia. Koska tutkimuksen tilaajana toimiva Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu toimii Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueella, päädyttiin tutkimuksessa keskittymään näissä kahdessa maakunnassa toimiviin yrityksiin. Koska yrityksistä saatujen tietojen pohjalta on kuitenkin luotu yleisluontoinen opas, joka sisällöltään sopii missä päin tahansa Suomea toimivien pk- ja mikroyritysten yritysvastuoppaaksi, ei tämä tutkimuksellinen rajaus vaikuta tutkimuksen sovellettavuuteen tulevaisuudessa.

Tutkimuksen tarkoituksena on koota yhteen keinoja, joilla pk- ja mikroyritykset voivat pitää huolta yritys vastuustaan. Tutkimuskysymyksenä on selvittää, millaisin keinoin yritykset, joiden taloudelliset resurssit eivät ole suuria, voisivat jopa parantaa vastuullista toimintaansa. Opinnäytteen tutkimuskysymyksiä analysoidaan kvalitatiivisesta eli laadullisesta näkökulmasta. Koska jo tutkimuksen alussa tiedostettiin, ettei siihen tulisi erityisen monia vastauksia, oli aiheellista rajata kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä tutkimuksen ulkopuolelle. Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä pystytään analysoimaan, millaisia kysymyksiä on pidettävä pk- ja mikroyritysten toiminnan kannalta pidettävä olennaisimpina seikkoina yritys vastuun parantamiseksi.

Työ on toteutettu käsittelemällä ensin yleisiä seikkoja, jotka aiheen käsittelyn kannalta ovat tarkastelualueiden pk-yritykset yleisesti sekä yritys vastuun peruskysymykset. Näiden kysymysten käsittelyä seuraa varsinainen opasosuu, joka on koottu 13 eri vastuullisen liiketoiminnan alakysymyksestä. Jokaiseen alakysymykseen on koottu viisi tärkeäksi katsomaani vinkkiä, joita oppaaseen perehtyvät pk- ja mikroyritykset voivat käyttää hyödyksi liiketoiminnassaan. Koska hankintoja käsittelevässä luvussa on koottu vinkkejä sekä yrityksen tekemien hankintojen että julkisiin hankintoihin osallistumisen kannalta, on vinkkejä yhteensä 70.

Jokaisesta oppaaseen kerätystä vinkistä on annettu myös tarkempaa lisätietoa, joka auttaa yrityksiä osaltaan suunnittelemaan, olisiko kyseinen vinkki käyttökelpoinen juuri heidän yrityksessään. Koska tämä opinnäytetyö on tehty ympäristötekniikan pääaineeseen, on erittäin lisätietoa oppaassa luonnollisestikin tarjottu yritysten ympäristövastuuseen liittyvistä kysymyksistä. Vähiten käsitellään yritysten taloudellista vastuuta, koska sen toteuttaminen on pitkälti sidoksissa yritysten normaaliin taloudelliseen toimintaan, joten sen parantamista yrityksille annettavalla yritys vastuoppaalla ei voida pitää erityisen perusteltuna. Oppaan rajauksissa tehty päätös panostaa erityisesti ympäristövastuuseen ja osittain myös sosiaalisen vastuuseen on myös sikäli perusteltu, että lainsäädännössä on varsinkin

kansainvälisellä tasolla eniten kirjauksia nimenomaan näistä yritys vastuun muodoista ta-
loudellisen vastuun ollessa juridisesti vähemmän säänneltyä. (Sihvo 2015, 5)

Tietoa opinnäytettä varten on koottu perehtymällä alan kirjallisuuteen sekä laatimalla
Google Forms -kyselylomake, johon kerättiin vastauksia lähettämällä lomake Kymenlaak-
son ja Etelä-Savon Kauppakamareille sekä Mikkelin, Kouvolan ja Kotkan Yrittäjien sekä
Kouvolan Nuorten Yrittäjien sosiaaliseen mediaan, LinkedIniin ja Facebookin Naistenhuo-
neelle sekä tutkimusalueen paikallisiin puskaradioryhmiin ja Facebookin Naisyrittäjät-ryh-
mään, jotta lomakkeella saatettiin tavoittaa mahdollisimman suuri joukko alueella työssä
olevia ihmisiä. Lisäksi lomake lähetettiin 18 pk-yrityksen sähköpostiin. Suuresta osasta so-
siaalisen median ryhmiä, joihin lomakkeen laitoin vastaamista varten, se valitettavasti pois-
tettiin, eikä se siksi levinnyt niin suurelle yleisölle kuin olisi ollut mahdollista. Lisäksi lomake
lähetettiin suoraan muutamaaan kymenlaaksolaiseen yritykseen. Kyselylomake oli auki ai-
kavälillä 3.3.–3.4.2022, ja tuolloin siihen vastasi 14 työntekijää, yrittäjää tai erilaisissa joh-
totehtävissä olevaa henkilöä Kymenlaaksossa ja Etelä-Savossa toimivista yrityksistä.

2 Yleisesti pk- ja mikroyrityksistä

2.1 Pk- ja mikroyritysten määritelmät

Pk-yritykset, eli pienet ja keskisuuret yritykset, määritellään nimensä mukaisesti yritysten koon mukaan. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä ovat ne yritykset, joiden palveluksessa on alle 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa, tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa. Lisäksi näiden yritysten tulee täyttää peruste riippumattomuudesta: yritysten tulee täten olla sellaisia, että niiden pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 % tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko pk-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää. (Tilastokeskus, viitattu 27.2.2022)

Mikroyritykset ovat puolestaan pk-yrityksistä kaikkein pienimpiä, sillä mikroyrityksillä tarkoitetaan yrityksiä, jotka työllistävät vähemmän kuin 10 henkeä ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa, tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa ja joka täyttää pk-yrityksen tavoin vaatimuksen riippumattomuudesta. (Tilastokeskus, viitattu 9.3.2022) Koska mikroyritys ja pk-yritys ovat terminologisesti jokseenkin päällekkäisiä, puhun tässä opinnäytteessä jatkossa pääasiassa pk-yrityksistä ja otan mikroyrityksen erikseen esiin vain niissä tilanteissa, joissa mikroyritysten tilanteen voidaan katsoa selkeästi poikkeavan pienistä ja keskisuurista yrityksistä.

Pk-yritysten opastaminen yritys vastuun nykykysymyksiin valikoitui työn aiheeksi, koska olen töissä juridiikan tuntiopettajana Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu XAMK Oy:ssä, ja XAMK:n Mikkelin kampus suunnitteli opinnäytetyön aihetta valikoidessani ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon käynnistämistä tradenomiopiskelijoille vastuullisesta liiketoiminnasta. Niinpä katsoimme yhdessä työnantajani kanssa, että koulutukseen osallistuville tradenomiopiskelijoille olisi hyödyllistä jakaa kirjallinen ohjeistus, jossa tarjottaisiin vinkkejä siitä, millä tavoin pienten ja keskisuurten yritysten toiminnassa voidaan ottaa huomioon yritys vastuukysymyksiä.

Pk-yrityksen tunnistamisessa tärkeintä on kiinnittää huomiota taloudelliseen toimintaan. Taloudellisella toiminnalla tarkoitetaan tyypillisesti tuotteiden tai palveluiden myyntiä määrähintaan tietyillä tai määrämärkkinöillä. Yrityksiksi tunnistetaan niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta kaikki yksiköt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa. Määrittävä tekijä on tällöin oikeudellisen muodon sijaan taloudellinen toiminta, ja näin ollen yrityksiksi voidaan määritellä yksiköt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa yksin tai perheen voimin, ja henkilöyhtiöt tai taloudellista toimintaa säännöllisesti harjoittavat yhdistykset. (Euroopan komissio 2015, 9)

Pk-yrityksillä on toiminnassaan myös muita kuin yritykseen kokoon ja taloudelliseen toimintaan liittyviä tunnuspiirteitä. Niille on tyypillistä, että ne ovat toiminnassaan varsin itsenäisiä, omistaja- ja johtajavetoisia, hierarkialtaan matalia, henkilökohtaisiin suhteisiin ja epävirallisiin johtamiskäytäntöihin pohjaavia ja viestinnältään sujuvia. Johtaminen on usein isompia yrityksiä humanimpaa, toiminta on paikallisempaa ja yritys muodostaa toiminnallaan selkeän roolin paikallisessa yhteisössä. Pk-yritysten yhteiskunnallinen rooli on Suomessa merkittävä, sillä ne työllistävät noin kaksi kolmasosaa työssäkäyvistä suomalaisista. (Peltonen 2021, 24) Vaikka pk-yritykset ovat yksittäisinä toimijoina suhteellisen pieniä, muodostavat ne Suomessa sekä EU-tasolla suuren kokonaisuuden, jonka ympäristöön ja muihin yritys-vastuun sektoreihin kohdistuvat vastuunkanto edesauttavat sitä, että yrityssektori kantaa vastuunsa yhteiskunnallisista kysymyksistä.

2.1.1 Yritysvastuun merkitys pk-yrityksille

Eri yritysvastuun muodoilla ja niiden kantamisella on nykypäivän yrityksissä suuri merkitys monestakin eri syystä. Kuluttajien tullessa tietoisemmiksi erilaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä tulee yritysten pyrkiä vastaamaan kuluttajien tarpeisiin ja täten kantaa osaltaan vastuunsa. Yhteiskuntavastuu voidaan yleisesti määritellä osallistumiseksi hyvinvoinnin tuottamiseen yhteiskunnassa ja vastuuksi ympäristöstä ja sen sidosryhmistä. Kantamalla aktiivisesti yritysvastuunsa yritys toteuttaa kestävästä kehitystä. Nykypäivän maailmassa tällä on suuri painoarvo, sillä taloudellisen toimijuuden lisäksi yritysten toiminta on myös oikeudellisesti, poliittisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti sitoutunutta. (Liljeqvist 2014, 41)

Yritysvastuukysymysten sisäistäminen pk- ja mikroyrityssektorilla on merkityksellinen aihe tutkimukselle ja opinnäytetyölle. Pk- ja mikroyritysten erityispiirteenä on, että toisin kuin suuryrityksissä, ei pienissä tai keskisuurissa yrityksissä useinkaan ole mahdollista investoida yritysvastuujatteluun suurempia, filosofisiakin linjoja mukaillen ja luottaa siihen, että panostukset tuottavat voittoa pidemmällä tähtäimellä. Pk-yrityksissä nopea ja selkeänä pidettävä takaisinmaksuaika on tärkeä edellytys sille, että yritykset voivat sitoutua yritys-vastuukysymyksiin ja että niillä on kykyä kantaa yritysvastuuta käytännössä. (Jantunen 2014, 58) Tämän seurauksena XAMK:ssa pidettiin tärkeänä sitä, että YAMK-koulutuksen yritys-vastuun erikoistumisalalla aloittaville opiskelijoille olisi tarjolla monipuolinen kirjallinen materiaali, josta saada ideoita yritysvastuun toteuttamiseksi pk-yrityksissä.

Aihe ei ole kuitenkaan täysin yksioikoinen: yritysvastuun toteuttaminen ei ole yrityksille ainoastaan rasite, vaan niiden yritystoiminta voi toisaalta perustua myös yritysvastuun toteuttamiseen, kuten myöhemmin erilaisia aihepiirin yritysmahdollisuuksia esittelevästä

alaluvusta 4.1.7 tarkemmin ilmenee. Vaikka yritykset voivatkin parhaissa tapauksissa saada taloudellista hyötyä yritys vastuutoiminnasta, on kuitenkin kaikkien yritystoimintaa harjoittavien tiedostettava, että tärkeintä yritystoiminnassa on vastuunkanto ja riskienhallinta. Erilaiset ympäristöonnettomuudet ja muut vastuunkannon rikkomukset voivat aiheuttaa yrityksille huomattaviakin taloudellisia ongelmia, ja niinpä riskien välttäminen on yritystoiminnan menestymisen ja jatkumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää yrityksen yritystoiminnan laadusta riippumatta.

Riskien välttäminen voi taata yritystoiminnan jatkumisen, ja niinpä riskienhallinta on erittäin tärkeä osa pk-yrityksen taloudellisesti vastuullista toimintaa. Hyvä esimerkki tästä ovat erilaiset paloturvallisuusmääräykset, joiden ajantasaisesta sisällöstä selvillä ollakseen pk-yritysten on hyvä kiinnittää huomiota aihepiiriä koskeviin ympäristöministeriön asetuksiin (745/2017, 848/2017 ja 927/2020) sekä erilaisiin ympäristöministeriön ohjeistuksiin. (Ympäristöministeriö, viitattu 24.3.2022) Paloturvallisuus on esimerkki myös siitä, että erilaiset riskit voivat liittyä useisiin eri yritys vastuun muotoihin: pitämällä huolta paloturvallisuudesta yritystoiminta ja työntekijöiden mahdollisuus työntekoon voivat suuremmalla todennäköisyydellä jatkua ilman onnettomuuksia, ja näin yritys mahdollistaa sosiaalisesti vastuullisen ja työntekijöistä huolehtivan toiminnan. Monissa yrityksissä yritystoiminnasta voi mahdollisen palon syttyessä kulkeutua ympäristöön myös vaarallisia kemikaaleja ja muita aineita, joten paloturvallisuus takaa osaltaan myös ympäristövastuullisen yritystoiminnan. Onkin selvää, että riskienhallinnan kautta toteutettavan yritys vastuun merkitys on pk-yrityksille varsin laaja ja monipuolinen.

Vaikka yritys vastuun merkitys on tiedostettu jo pitkään, ei se toteudu vielä kaikilta osin. Laki ei toistaiseksi velvoita yrityksiä huolehtimaan ihmisoikeuksista niiden arvoketjuissa, ja niinpä Suomessa myydään yhä edelleen tuotteita, joihin on käytetty lapsi- ja pakkotyövoimaa. Kuluttajilla ei ole mahdollisuutta arvioida monissa tilanteissa, mitkä tuotteet ovat vastuullisesti tuotettuja. Niinpä Suomessa ollaan työstämässä yritys vastuulakia, joka voimaan astuessaan velvoittaisi yrityksiä huolehtimaan haitallisista ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista koko arvoketjussa. Tämä takaisi kuluttajille mahdollisuuden luottaa siihen, että ostettujen tuotteiden tuotantoprosessissa ei ole loukattu ihmisoikeuksia tai pilattu ympäristöä. (Finnwatch 22.11.2021)

Suomen lisäksi yritys vastuulainsäädäntöä valmistellaan parhaillaan myös Euroopan unionissa. Unionin odotetaan esittelevän jo pari kertaa lykätyn esityksensä alkuvuonna 2022. Mikäli yritys vastuudirektiivi hyväksytään, toisi se yrityksille lisää vastuuta niiden tuotantoketjussa tapahtuvissa ihmisoikeusrikkomuksista, ympäristötuhoista ja korruptiosta. (Hiilamo 3.1.2022) Yritys vastuudirektiiviä koskeva ennennäkemättömän laaja mietintö hyväksyttiin

maaliskuussa 2021. Mietinnön mukaan unionin alueelle suunniteltu yritys vastuudirektiivi koskisi kaiken kokoisia ja kaikilla aloilla toimivia yrityksiä, ja niinpä sen sisältö tulisi vaikuttamaan jäsenvaltioissa myös pk-yritys sektorilla. Direktiiviä koskevassa aloitteessa direktiivi koskisi ihmisoikeuksien noudattamista, ympäristön suojelua ja hyviä hallintotapoja. (Virtanen 12.3.2021)

2.1.2 Pk-yritykset ja itsesääntely

Lisääntyvän lainsäädännön lisäksi yritys vastuuta on yrityksissä alettu viime vuosina entistä enemmän säädellä myös yritysten itsesääntelyllä. Tällä tarkoitetaan yritysten omaehtoista toiminnanohjausta, jolla tuotetaan mm. laatustandardeja, sertifiointimenetelmiä, menettelytapaohjeita, luottamussertifikaatteja ja vakioehtoja, joita yritykset laativat parantaakseen tuotteidensa tai prosessiensa laatua tai kaupallista suorituskykyään. Itsesääntelyllä on mahdollista edistää yleisiä kuluttajien intressejä, kuten hintoihin ja turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä laajempia, mm. ympäristönsuojeluun liittyviä tavoitteita. (Sorsa 2009, 1)

Itsesääntelyn ja perinteisen lainsäädännön tärkein ero on se, että itsesääntely perustuu vapaaehtoisuuteen. Täten se on yritysten omien valintojen seurauksena tapahtuvaa yritys vastuun kantamista, joka sisältää aina jonkin verran myös lainsäädännön noudattamista, mutta tärkein rooli itsesääntelyssä on sillä, että yritykset päättävät itse parantaa yrityksensä vastuullista toimintaa. Itsesääntelyn kehittäminen ei ole enää vain suurten yritysten asia, vaan se on tullut osaksi myös pk-yritysten toimintaa yritys vastuun noudattamisen kehityttyä osaksi myös pk-yritysten arkipäivää. (Nurmi 2018, 5, 11)

2.1.3 Yritys vastuun mikro yrityksissä

Kuten edellä todettiin, ovat mikro yrityksistä kaikkein pienimpiä. Työntekijöitä on alle 10 ja vuosiliikevaihto tai tase on korkeintaan 2 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa sitä, että mikro yrityksillä on samalla myös yritysten eri kokoluokista kaikkein pienimmät mahdollisuudet satsata resurssejaan yritys vastuun toteutumiseen.

Ennen tätä opinnäytetyötä varten Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueella tehtyä tutkimusta on mikro rittäjien käsityksiä kestävästä kehityksestä tutkittu esimerkiksi Kainuussa. Tuolloin todettiin, että kainuulaisilla mikro rittäjillä on hyvät tiedot kestävästä kehityksestä. Vaikka Kainuussa tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että vain yksi yritys oli laskenut oman hiilijalanjälkensä, oli hiilijalanjälki käsitteenä kuitenkin yrityksille varsin selkeä. (Pärssinen 2019, 32)

Kainuussa laadittu tutkimus osoittikin hyvin, kuinka mikroyrittäjien keskuudessa vallitsee nykypäivänä suhteellisen hyvä tietoisuus yritysvastuun toteuttamisesta. Tutkimus tuotti mielenkiintoisen lähtökohdan omalle opinnäytetyölleni ja sille, onko yritysvastuukysymyksistä vallalla oleva tietoisuus missään määrin alueeseen sidottua, sillä tiedonsaantia yritysvastuukysymyksistä voidaan pitää nykypäivänä varsin sujuvana alueesta riippumatta. Mikroyritysten tietoisuutta yritysvastuukysymyksistä voidaan pitää erityisen tärkeänä, koska tämän kokoluokan yrityksiä ollaan jättämässä EU-tason yritysvastuulainsäädännön suunnittelussa yrityksille asetettavien velvoitteiden ulkopuolelle. (Virtanen, viitattu 6.3.2022) Koska mikroyrityksille ei täten EU:ssa asetettaisi vastaavia yritysvastuuelvoitteita kuin pk-yrityksille ja sitä suuremmille yrityksille, on mikroyritysten aiheellista pitää itse huolta siitä, että ne huolehtivat toiminnassaan yritysvastuullisuudesta.

2.2 Pk- ja mikroyritykset Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueella

Tätä opinnäytettä varten laadittiin Google Forms -pohjainen kysely, joka lähetettiin Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueiden kauppakamareille sekä sosiaaliseen mediaan. Alueet valikoituivat tutkimuksen kohteiksi siksi, että opinnäytteen tilaajana toimivalla Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoululla on näillä alueilla toimintaa. Tutkimuksen alueellisesta rajauksesta huolimatta on syytä muistaa, että opinnäytteessä tutkimuksen sekä yleisen kirjallisuuden pohjalta esitellyt vinkit ovat sovellettavissa kaikenlaisiin yrityksiin alueellisesta lokaatiosta riippumatta, sillä vinkit on muotoiltu siten, ettei pk-yrityksen toiminta-ala tai -alue vaikuta siihen, voiko yritys soveltaa toiminnassaan työssä esiteltyjä vinkkejä.

Tutkittavista alueista Etelä-Savossa on noin 10 000 yritystä. Yrityksistä jopa 95 % on alle 10 henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä. Yrittäjiä on Etelä-Savossa enemmän kuin muualla Suomessa, koska alueella on keskiarvoa enemmän maa- ja metsätalouden yrityksiä. (Ranta-Korhonen 2019, 8) Kymenlaaksossa puolestaan yritysten toimialat ovat 2000-luvulla jakautuneet pitkälti samoin kuin muuallakin Suomessa: esimerkiksi vuonna 2004 tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että Kymenlaaksossa eniten yritystoimintaa oli palvelusektorilla sekä tukku- ja vähittäiskaupassa. (Pk-yritysbarometri 2004, 6)

3 Yritysvastuu pk- ja mikroyrityksissä

3.1 Yritysten ympäristövastuukysymykset pk- ja mikroyrityksissä

Kaikella yritystoiminnalla on vaikutuksia ympäristöön, ja niinpä yritysten ympäristövastuu on keskeinen osa kestäväen kehityksen toteutumista ja sen tavoitteiden mukaista liiketoimintaa. Niinpä yrittäjien kannattaakin arvioida joko itse tai asiantuntijoiden tuella toimintaansa ja sen ympäristövaikutuksia sekä selvittää, mitkä ympäristöteot ovat juuri kyseiselle yritykselle ja sen toiminnalle vaikuttavimpia. (Ekokompassi, viitattu 28.2.2022)

Yritysten on myös perusteltua noudattaa toiminnassaan jatkuvan parantamisen periaatetta ja vähentää sen mukaisesti ympäristövaikutuksiaan. Pidemmällä ympäristötyössään olevat yritykset voivat lisätä myös positiivista ympäristökädenjälkeään, eli lisätä toiminnassaan positiivisia vaikutuksia ympäristöön pelkkien negatiivisten vaikutusten karsimisen sijaan. (Ekokompassi, viitattu 28.2.2022) Niinpä tässä luvussa käsitelläänkin erilaisia kysymyksiä, jotka huomioimalla yritykset voivat parantaa ympäristövastuutaan ja kehittää toimintaansa ympäristöystävällisemmäksi.

3.1.1 Yritysten ympäristövastuu

Vuonna 2021 tehdyssä tutkimuksessa pk-sektorin työnantajat nostivat yritysten ympäristövastuusta tärkeiksi seikoiksi ilmastovaikutukset sekä luonnon monimuotoisuuden ja muun ympäristöajattelun. Yrityksen arvot ja asiakasvaatimukset mainittiin tutkimuksessa yleisimpinä motiiveina, jotka kannustivat panostamaan yritys vastuuseen. (EK 25.11.2021) Pk-yrityksillä on mahdollisuus profiloitua yritys vastuun kantavaksi toimijaksi ja tällä tavoin herättää asiakkaiden kiinnostus ja kasvattaa toimintaansa.

Ympäristövastuu näkyy yritysten toiminnassa hyvin monelta eri näkökannalta. Tärkeintä on, että yritys ottaa toiminnassaan huomioon aiheuttamansa suorat ja epäsuorat vaikutukset ympäristölle sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Yritysten tulee huolehtia omien hankkeidensa lisäksi mahdollisesti rahoittamiensa hankkeiden ympäristövaikutuksista tai ympäristövaikutuksista muissa hankkeissa, joissa yritykset ovat toiminnassaan mukana. (Finnvera 2020, 50)

Ympäristövastuun kestäväen kehityksen ja ympäristötaloustieteen ja -politiikan näkökulmat tuovat yritysten toimintaan uusia näkökulmia. Samoin yritykset voivat perehtyä ympäristövastuun kysymyksiin tuomalla ympäristönäkökulmaa johtamiseensa ja strategioihinsa, kuten myös kartoittaa yrityksensä toiminnassa esiintyvät ympäristöriskit. Ympäristöasiat voivat vaikuttaa myös yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. (Inkinen, 2009)

Ympäristöriskien tunnistaminen on olennainen osa pk-yritysten toimintaa: ympäristönsuojelun taso vaikuttaa mielikuvaan, joka asiakkailta ja muilla sidosryhmillä on yrityksen toiminnasta. Riskienhallinta pitää sisällään velvollisuuden noudattaa ympäristölainsäädäntöä, toiminnalle asetettuja lupaehtoja ja muita määräyksiä sekä kantaa vastuu yrityksen toiminnan ympäristövaikutuksista. Tämä tarkoittaa mm. yritysten ympäristöriskien arviointia, raaka-ainesten ja energian kestävää ja tehokasta käyttöä sekä ympäristöä kuormittavien päästöjen minimointia ja ympäristövahinkojen ehkäisyä. (Suomen Riskienhallintayhdistys, viitattu 12.3.2022)

Vaikka yritysten ympäristövastuu pitää paljon sisällään riskien arviointia ja vastuunkantoa, tarjoaa ympäristöstä huolehtiminen myös mahdollisuuksia. Ympäristöliiketoiminnan ja kestävän liiketoiminnan eri muodot tuovat yritys sektorille uusia yritystoiminnan mahdollisuuksia, joita esitellään tarkemmin tämän opinnäytteen 4.1.7.

3.1.2 Aktiivisesti käytössä olevia ympäristövastuun kehitysmalleja

Yrityksiä kohtaan kohdistuu nykypäivänä entistä suurempi paine noudattaa yritys vastuutaan: tekeillä olevan yritys vastuulain lisäksi kuluttajat ovat nykypäivänä entistä ympäristötietoisempia. Niinpä on ensiarvoisen tärkeää, että yrityksillä on myös monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia kehittää ympäristövastuutaan.

Seuraavassa esitellään viisi laajasti käytettyä kehitysmallia, joita voidaan käyttää myös pk- ja mikroyrityksissä yritysten ympäristövastuun parantamiseksi. Tällaisiin kehitysmalleihin perehtyvien yritysten on hyvä muistaa, että yritykset voivat soveltaa erilaisia kehitysmalleja resurssiansa rajoissa ainakin osittain samanaikaisesti, sillä erilaisista kehitysvaihtoehdoista saadaan erilaisia hyötyjä, ja täten yrityksen kulloisellekin tilanteelle sopivaa kehitysmallia valikoitaessa voidaan päätyä myös siihen vaihtoehtoon, että yritys päätyy parantamaan yritys vastuutoimintaansa myös useampaa erilaista yritys vastuun kehitysmallia samanaikaisesti.

- Ekokompassi

Ekokompassi-sertifikaatti on käytännön keino osoittaa yrityksen ympäristötyötä, jolla on ai-dot tavoitteet, aikataulu ja seuranta. Ekokompassi on kaikille pk-yrityksille sopivaksi kehitetty osa ympäristöjärjestelmää, jonka kehityksen pohjana on kansainvälisen ISO14001-standardi. Järjestelmä on Suomen Luonnonsuojeluliiton omistama. Yritykselle myönnetään Ekokompassi-sertifikaatti, mikäli yritys on luonut vaaditun kaltaisen ympäristöohjelman tavoitteineen ja toimenpiteineen. Sertifikaatin saamiseksi yrityksen tulee kartoittaa

organisaationsa ympäristövaikutukset, edistää ympäristöohjelman tavoitteita ja seurata niiden toteutumista sekä läpäistä kolmannen osapuolen tekemä auditointi. Sertifikaatin auditointi toteutetaan ulkopuoliselta taholta kolmen vuoden välein. (Ekokompassi, viitattu 9.3.2022)

Ekokompassin merkitystä pk-yrityksille korostaa se, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä voi olla haasteita päästä tuotteineen ja palveluineen markkinoille, koska ne eivät pysty välttämättä täyttämään tiukkoja niille asetettavia standardeja, kuten useissa tutkimuksissa on tuotu esiin. (Sorsa 2009, 54) Siksi Ekokompassin kaltaista pk-yritysten tarpeisiin soveltuvaa standardia, jonka avulla myös pk-yritykset voivat päästä markkinoille, voidaan pitää erittäin tarpeellisena ratkaisuna.

- Zero waste

Zero waste on ajattelutapa, jolla kannustetaan vähentämään jätettä ja tavoittelemaan elämäntapaa, josta jätettä ei synny. Tässä yhteydessä jätteellä tarkoitetaan kaikkea, mitä ei voi kierrättää, ja joka päättyy lopulta poltettavaksi. Tällaisia jätteitä ovat sekajäte ja energiajäte. Ajattelu koskee ensisijaisesti kotiolosuhteita, mutta sitä voidaan soveltaa myös yrityselämään, sillä sen tavoitteena on tavoitella kokonaisvaltaisesti kestävä elämäntapaa. Jäteteettömän elämäntavan pohjana on viiden K:n sääntö. Noudatettiinpa zero waste -ajattelutapaa sitten kotona tai yrityselämässä, on hyvä kieltäytyä, karsia, käyttää uudelleen, kierrättää ja kompostoida. (zwf.fi, viitattu 9.3.2022)

- Hiilijalanjälki ja sen laskeminen

Tietoisuus yrityksen hiilijalanjäljestä on muodostunut monin paikoin yrityksen kilpailuvaltiksi, sillä entistä useammin tarjouskilpailuissa edellytetään edes jonkinlaista tietoa yrityksen hiilijalanjälkeen liittyvistä kysymyksistä. (Yrittäjät 31.1.2020)

Yritys voi selvittää hiilijalanjälkeään esim. hiilijalanjälkilaskurilla, joita on kehitetty ainakin yli 40 erilaista. Hiilijalanjälkilaskenta käynnistetään arvioimalla yrityksen mahdolliset ilmastovaikutukset ja siihen kytkeytyvät toiminnot. Kun nämä mahdolliset ilmastovaikutukset on tunnistettu, suunnitellaan niiden pohjalta toteutettavat ilmastotoimet, jotka laitetaan useimmin tärkeysjärjestykseen. Hiilijalanjälkilaskelma voidaan tehdä yrityksessä monilla eri tasoilla riippuen sen tavoitteista kestäväan kehitykseen siirtymisessä. (Laasasenaho, Lauhanen & Lähteenmäki 2020, 87)

- Materiaalitehokkuus ja energiatehokkuus

Materiaalitehokkuudella tarkoitetaan, että vähemmästä tuotetaan enemmän säästämällä ympäristöä. Materiaalitehokkuus pyrkii täten siihen, että materiaaleja, raaka-aineita

ja energiaa käytettäisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi pyritään vähentämään myös tuotteen tai palvelun haitallisia ympäristövaikutuksia koko sen elinkaaren aikana. Materiaalitehokkuus on yritysten toiminnan kannalta usein kannattava toimintamalli, sillä pienentämällä materiaalipanosta säästetään yleensä luonnonvarojen lisäksi myös kustannuksia ja edistetään yrityksen kilpailukykyä. (ymparisto.fi, viitattu 9.3.2022)

Materiaalitehokkuuden lisäksi yritykset voivat pyrkiä tehokkuuden saavuttamiseen myös energiakysymyksissä. Energiatehokkuudella tarkoitetaan, että palvelujen, suoritteiden ja tuotteiden tuottamiseen tarvittavaa energiamäärää pyritään vähentämään. Energiatehokkuutta parantamalla vähennetään hiilidioksidipäästöjä, pienennetään energiankulutusta ja tuotetaan kustannussäästöjä. (energiavirasto.fi, viitattu 19.3.2022) Energiatehokkuutta voidaan parantaa tarkemmin jäljempänä luvussa 4.1.1 esiteltävillä energiakatselmuksilla.

Motiva on tehnyt selvityksen energiaterhokkuuden parantamisella yrityksille koituvista oheishyödyistä. Selvityksen mukaan yritykset saavat toiminnasta taloudellista hyötyä, sillä tehokas energiankäyttö parantaa lähes aina yrityksen tuotantotehokkuutta ja vaikuttaa yrityksen kilpailukykyyn. Tämän lisäksi yritykset kokevat energiansäästöstä tuotannollisia ja taloudellisia hyötyjä, sillä säästämällä energiankäytöstä yrityksillä on mahdollista nostaa tuotantokapasiteettiaan ilman erillisiä investointeja. Näiden seikkojen lisäksi yrityksen energiaterhokkuuden parantamisesta hyötyvät mm. ympäristö, yrityksen maine ja työolot. (Motiva 2018, 5, 6, 7)

- Benchmarking

Benchmarkingilla, josta puhutaan usein suomeksi vertailuanalyysinä, tarkoitetaan yleisesti toiminnan vertailua muiden toimijoiden vastaavaan toimintaan sekä parhaimman ja käyttökelpoisimman keinon etsimistä tällä tavoin. Benchmarkingia ilmiönä voidaan soveltaa myös aihepiireittäin: esimerkiksi ympäristöbenchmarking auttaa tunnistamaan oman toiminnan heikkouksia ja laatimaan niiden kehittämiseen tähtäviä tavoitteita sekä kehitysideoita. (Vaasan yliopisto, viitattu 9.3.2022)

Ympäristövastuun osalta benchmarking on yrityksille hyödyllinen väylä kohti vastuullisempaa toimintaa. Vertailu on hyvä toteuttaa verrattuna niihin yrityksiin, jotka toimivat jotakuinkin samalla toimialueella ja -alalla, jotta yritysten toimintaolosuhteet ovat mahdollisimman samankaltaisia ja täten vertailukelpoisia.

3.1.3 Yritysten ympäristövastuun merkitys vihreälle siirtymälle

Vihreällä siirtymällä tarkoitetaan siirtymistä pois fossiilisten polttoaineiden luomasta kasvusta kohti kasvua, joka pohjaa uusiutuviin energialähteisiin. (Pesonen 24.3.2021) Vihreä siirtymä on elpymis- ja palautumissuunnitelma, jonka tarkoituksena on tukea talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalin hyvinvointiyhteiskunnan rakentamista. Suunnitelman rahoitus on suuruudeltaan 822 miljoonaa euroa ja se on osa EU:n rahoittamaa Kestävän kasvun rahoitussuunnitelmaa. (Huusko 22.11.2021) Vihreän siirtymän pyrkimyksenä on saavuttaa Suomen kansainvälisesti vertaillen kunnianhimoisina pidetyt ympäristö- ja ilmastotavoitteet: Suomi pyrkii hiilineutraaliuteen vuoteen 2035 mennessä ja pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen vuoteen 2030 mennessä. (VM, viitattu 28.2.2022)

Vihreän siirtymän tavoitteiden saavuttamisessa yrityksillä on tärkeä osansa sekä hyvässä että pahassa. Toisaalta yritysten tulee kiinnittää huomiota ympäristöystävällisyyteen, mutta samalla tällainen toiminta luo Suomessa uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle. Samalla, kun pyritään parantamaan energiatehokkuutta ja nopeuttamaan muutosta fossiilittomaan liikenteeseen ja lämmitykseen, tarjoaa vihreä siirtymä myös tilaisuuden yrityselämälle. Tavoitteena Suomessa on nostaa maamme maailman kärkimaaksi vety- ja kiertotaloudessa, päästöttömissä energiajärjestelmissä ja muissa ilmasto- ja ympäristöratkaisuissa. Tavoitteita edistetään toimilla, jotka saavat liikkeelle mahdollisimman paljon vihreän siirtymän investointeja. Tärkeä roolinsa on myös teollisuuden vähähiilitiekarttojen toimeenpanolla. (VM, viitattu 28.2.2022)

Vihreä siirtymä tuo uusia mahdollisuuksia myös pk-yrityksille. Yritysten asiakkaiden ollessa entistä kiinnostuneempia yritysten vastuullisuudesta edellytetään yrityksiltä enemmän toimia vastuullisuuden suhteen. Lisää vaatimuksia yrityksille aiheuttaa myös julkinen sektori, sillä vaatimus vastuullisuudesta on nykyisin mukana myös julkisissa hankinnoissa ja lisäksi yritystoimintaa rahoittavat julkiset ja yksityiset tahot edellyttävät yrityksiltä toimia vastuullisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseksi. (Huusko 22.11.2021)

3.2 Yritysten taloudellinen ja sosiaalinen vastuu

Yritysvastuuseen kuuluvat ympäristövastuun lisäksi taloudellinen vastuu ja sosiaalinen vastuu, jotka yritysvastuun mukaan toimivien yritysten tulee ottaa toiminnassaan huomioon. Tässä luvussa perehdytään lyhyesti näihin yritysvastuun muotoihin.

3.2.1 Yritysten taloudellinen vastuu

Yrityksen yhteiskuntavastuun edellytysten pohjana ovat yrityksen kilpailukyky ja taloudellinen suorituskyky sekä esim. tehokkuus. Nämä antavat yritykselle mahdollisuuden huolehtia sosiaalisesta ja ympäristövastuustaan: jos yritys ei ole pitänyt huolta taloudestaan, ei sillä ole todennäköisesti mahdollisuuksia huolehtia muistakaan vastuistaan. Yritysvastuu edellyttää täten, että yrityksen toiminta on taloudellisesti kannattavaa ja yrityksellä on mahdollisuus samalla palvella sidosryhmiään. (Luoto 2016, 9)

Yrityksen tulee täten voida maksaa omistajilleen osinkoja, yhteiskunnalle veroja ja työntekijöille palkkoja. Näiden ns. välittömään taloudelliseen vastuuseen kuuluvien yrityksen taloudellisen toiminnan elementtien lisäksi yrityksen tulee harjoittaa myös välillistä vastuutaan, joka näkyy kansantaloudellisesti yrityksien työvoiman tarpeessa ja investointipäätöksissä tapahtuvina muutoksina. Niin ikään yritysten alihankinnoista tapahtuva heijastus työllisyyteen lasketaan usein välilliseksi vaikutukseksi. (Mäkilä 2015, 9)

Eritoten ennen koronapandemiaa ja Ukrainan sotaa Suomen kilpailukyky on kansainvälisesti arvioiden korkea. Vuonna 2018 Suomen arvioitiin olevan maailman 11. kilpailukykyisin maa. Vuotta aiemmin Suomen arvioitiin olevan kestävän kilpailukyvyyn mittareilla maailman 4. paras. (Business Finland 2019, 6) Kilpailukyky on taloudellisen vastuun osakysymyksenä hyvä esimerkki siitä, kuinka eri yritysvastuun osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Kilpailukyvyyn vahvistumisen on todettu lisäävän investointeja Suomeen ja takaavan suomalaisen hyvinvointivaltion toimintakyvyn. Tämän seurauksena Suomessa voidaan pitää yllä laadukasta koulutusta, päivähoitoa, vanhuspalveluja ja erilaisia nuorille turvattavia mahdollisuuksia ja täten osaltaan auttaa laajamittaisen sosiaalisen vastuun toteutumista. (Business Finland 2019, 8)

Yrityksen taloudellinen vastuu on monipuolinen ilmiö, joka on sidoksissa kaikkeen yrityksessä toteutettavaan taloudelliseen toimintaan, Myöhemmin tämän opinnäytetyön sisältämässä yritysvastuuoppaassa yritysvastuun eri osa-alueista käsitellään kilpailukykyyn ja tehokkuuteen liittyviä kysymyksiä tutkimuksen alaluvussa 4.2.

3.2.2 Yritysten sosiaalinen vastuu

Vaikka yritysvastuusta on tullut teemana ”muodikas” vasta viime vuosina, on aiheesta puhuttu jo vuosikymmeniä sitten. Tämä on näkynyt myös keskustelussa siitä, mitä yritysten tulee tehdä ollakseen sosiaalisesti vastuullisia.

Jo 1970-luvun alkupuolella sosiaalisesti vastuullinen yritys määriteltiin sellaiseksi, jonka johto tasapainoilee eri näkökulmien kanssa sen sijaan, että tavoittelisi pelkkää voittoa. Sosiaalisesti vastuullinen yritys huomioi työntekijät, toimittajat, jälleenmyyjät, paikalliset yhteisöt ja ylipäättään kansakunnan. Tuolloin todettiin myös, että voittoa tavoittelevat yritykset voivat harjoittaa sosiaalisesti vastuullista toimintaa tulostavoitteiden täytyttyä. (Vihro 2014, 14, 15) Samaisella vuosikymmenellä sosiaalisena vastuuna pidettiin myös mm. vähemmistöjen työllistämistä, paikallisen yhteisön ja sairaanhoidon kehittämistä sekä turvallisuuden parantamista. Yritysvastuukysymykset ovat kehittyneet vuosikymmenien saatossa, sillä tuolloin sosiaalisesti vastuuksi luettiin myös saasteiden vähentäminen, joka nykyään on merkittävä osa yritysvastuuta. (Vihro 2014, 18)

Vastaavan kaltaiset näkemykset pätevät sosiaalisen yritysvastuun kohdalla valtaosin vielä nykyäänkin. Vuonna 2021 tehdyn tutkimuksen mukaan yli 80 % pk-yrityksistä nostaa vastuullisuustyön prioriteetiksi oman henkilöstön hyvinvoinnin, työturvallisuuden ja osaamisen kehittämisen. (EK 25.11.2021) Näitä seikkoja voidaan pitää ymmärrettävästi sosiaalisen vastuunkannon muodoista merkityksellisimpinä, sillä panostamalla näihin seikkoihin yritys parantaa paitsi sosiaalista vastuutaan, pitää myös huolen työntekijöistään ja parantaa täten samalla omia menestymismahdollisuuksiaan.

4 Yritysvastuuopas pk- ja mikroyrityksille

4.1 Yritysten ympäristövastuuseen kohdistuvat ohjeistukset

Tämän opinnäytteen alussa todettiin, että pk-yrityksillä on usein pitkälti resursseihin liittyviä haasteita yritys vastuusta huolehtimisessa, ja niinpä jo aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että pk-yritykset ja samalla myös mikroyritykset tarvitsevat helposti saatavilla olevaa ja selkeää opastusta toimintansa vastuullisuuden kasvattamiseen. Niinpä opinnäytteen 4 luvussa esitellään erilaisia yritys vastuuseen liittyviä ohjeistuksia, joita yritykset voivat ohjeistukseen perehdyttyään soveltaa parhaaksi katsomallaan tavalla. Laajin määrä ohjeistuksia käsittelee tutkimuksessa ympäristövastuuseen liittyviä kysymyksiä, jotka käsitellään tässä ensimmäisessä alaluvussa 4.1.

4.1.1 Ohjeita ympäristöystävällisiin energiavalintoihin

1. Energian säästäminen on satsaus ympäristöön ja yrityksen talouteen

Energian säästäminen on olennainen yritysten käytössä oleva keino säästää sekä ympäristöä että yrityksen taloudellisia resursseja. Energia on sidoksissa joko suoraan tai välillisesti lähes kaikkeen yrityksen toimintaan raaka-aineiden hankkimisesta lopullisiin tuotteisiin ja palveluihin asti, ja niinpä yrityksen toimintaan liittyy lukuisia kysymyksiä, joiden yhteydessä energian käyttöä voidaan vähentää. (Linna & Nuutinen 2012, 9)

Yritysten toiminnassa paljon energiaa kuluu myös pk-sektorilla tuotantoprosesseihin ja tehdaspalvelujärjestelmiin. Energiankäytön vähentämiseksi näiden kysymysten osalta tulee voida määrittää tuotantolaitoskohtaisesti prosessien ja niiden osien sekä laitteiden energiataseita. Toimitiloissa ja rakennuksissa puolestaan energiaa tarvitaan mm. tilojen ja veden lämmitykseen, sähkölaitteisiin ja ilmastointiin. Näiltä osin energiansäästämismahdollisuuksia löytyy koko tilojen ja rakennusten elinkaaren ajalta, ja niinpä energiatehokkuus tulee ottaa huomioon sekä suunnittelussa, rakentamisessa, käyttöönotossa, rakennuksen käytössä ja purkamisessa. Lisäksi yritysten toiminnassa energiansäästämismahdollisuuksia löytyy tuotesuunnittelussa ja hankinnoissa, joista jälkimmäisiä käsitellään tässä opinnäytteessä tarkemmin omassa luvussaan. (Linna & Nuutinen 2012, 9)

Niiden yritysten, jotka toiminnassaan kuljettavat tuotteita paikasta toiseen, tulee myös panostaa osaltaan energian säästämiseen kuljetusten yhteydessä. Tämä edellyttää usein panostusta kalustoon, jotta yritykset voivat kuljetuksissaan käyttää vähemmän energiaa tai jopa uusiutuvalla energialla toimivaa kalustoa. Tällaiset panostukset ovat usein taloudellisesti varsin suuria, ja niinpä ne saattavatkin monesti tulla ajankohtaisiksi vasta tilanteissa, joissa yritykset olisivat muista syistä pakotettuja uusimaan kalustoaan. Tällaisissa

tilanteissa yritysten kannattaakin kiinnittää huomiota tarjolla oleviin niiden alalla käytettäviin kuljetuskalustomahdollisuuksiin ja tehdä vertailua, millä olemassa olevista vaihtoehdoista yrityksellä olisi parhaimmat mahdollisuudet tehdä kuljetustoiminnassaan talouden ja ympäristön kannalta parhaimpia energiasäästöjä.

2. Perehtyminen erilaisiin energiavaihtoehtoihin lisää yrityksen vastuullisuutta

Yrityksillä on mahdollisuus pienentää hiilijalanjälkeään huomattavasti tekemällä ympäristöllisesti kestäviä energiavalintoja ja panostamalla uusiutuvien energialähteiden käyttöön. Nykyteknologia mahdollistaa lukuisia erilaisia uusiutuvan energian muotoja, kuten aurinkosähkön, aurinkolämmön, ilma-vesilämpöpumput, maalämmön ja tuulienergian. (Ranta-Korhonen 2019, 12)

Mikäli yritys päättää hankkia osan tarvitsemastaan energiasta tällaisilla energiamuodoilla, maksaa uusiutuvaan energiaan investoiminen itsensä pidemmällä tähtäimellä takaisin, sillä uusiutuvien energiaratkaisujen käyttö vähentää tarvetta muilla tavoin tuotetun energian hankkimiseen. Useat uusiutuvan energian muodot ovat vielä toistaiseksi pääasiassa muita energiamuotoja täydentäviä energiamuotoja, eikä niillä monissa tilanteissa voida vielä korvata täysin uusiutumattomien energialähteiden käyttöä. Energiansäästö voi kuitenkin olla merkittävä: esimerkiksi lämpöpumppujen käyttöönoton on laskettu säästävän kohteen mukaan noin 1000–5000 kWh. (Motiva, viitattu 13.3.2022)

3. Valaistuksen uudistaminen on askel kohti ympäristöystävällisempää tulevaisuutta

Valaistuksen uudistaminen energiatehokkaaksi voi olla yritykselle hetkellisesti kohtalaisen iso investointi, mikäli yritys tarvitsee toiminnassaan paljon valaistusta, mutta sitä harkittaessa on hyvä muistaa, että energiatehokas valaistus on kannattava sijoitus ja maksaa itsensä takaisin pitkän käyttöiän seurauksena. Yrityksen tilojen ollessa vanhoja, elinkaarensa päässä tai muuten energiatehokkuudeltaan heikkoja valaistus myös kuluttaa turhaa energiaa. Mikäli valaistusta ei uusita ajoissa, kuluttaa vanhentunut valaistus yrityksen varoja paitsi tarpeettoman korkeiden sähkölaskujen, myös valaistuksen kohonneen huoltotarpeen aiheuttamien laskujen muodossa. (Karhu 2016, 2)

Led-valaistus korvaa nopeasti muut lampputekniikat, ja ledien käyttöikä on energiansäästölamppuakin pitempi ja jopa 50-kertainen tavalliseen hehkulamppuun verrattuna. Lamppupakkauksiin tutustumalla on mahdollista löytää oikeat ja olennaiset tiedot laadukkaan lampun valintaan energialuokasta värintoistokykyyn. Valaistuksen uudistamiseksi on nykyisin tarjolla pelkkien lamppujen vaihtamisen lisäksi myös muita mahdollisuuksia: esimerkiksi ohjelmoitavat valaistuksenohjausjärjestelmät, hämärä- ja kellokytkimet sekä liiketunnistimet

tekevät valaistuksen käytöstä helpompaa, tarkoituksenmukaista ja energiatehokkaampaa. (Motiva, viitattu 3.3.2022)

4. Energiakatselmus on harkitsemisen arvoinen ajatus

Koska energiavaihtoehtoja ja yrityksille asetettuja velvoitteita on Suomessa nykyisin huomattava määrä, ei näistä kaikesta tarvitse yrittäjän välttämättä ottaa selvää itse. Yrityksillä on mahdollisuus halutessaan turvautua ns. energiakatselmukseen. Energiakatselmusten tavoitteena on analysoida katselmuskohteen energiankäyttö, selvittää energiansäästöpotentiaali ja esittää kustannustehokkaita toimenpide-ehdotuksia energiatehokkuuden parantamiseksi. Suomessa energiatehokkuuslaki velvoittaa suuret yritykset tekemään yrityksille energiakatselmuksia. Pk-yrityksille sen sijaan energiakatselmus on kuntien tapaan vapaaehtoinen toimenpide. (Energiavirasto, viitattu 28.2.2022)

Pk-yritysten ja kuntien kohdalla energiakatselmukset ovat paitsi vapaaehtoisia, myös tuettuja kohdekartoituksia, joissa perehdytään erillisten ohjeiden mukaisesti yrityksen tai kunnan kokonaisvaltaiseen energiankäyttöön ja energiansäästömahdollisuuksiin. Tukea pk-yritysten energiakatselmustoiminnalle antaa työ- ja elinkeinoministeriö, ja edellytyksenä tällöin on energiakatselmuksen toteuttaminen mallien ja toteutusohjeiden mukaisesti. (Energiavirasto, viitattu 28.2.2022)

Energiakatselmuksen tuottava pk-yritys tai kunta saa käyttöönsä personoidun lopputuloksen, sillä katselmuksen tekijä ottaa arvioinnissaan huomioon kohteen erityispiirteet ja -tarpeet, ja niinpä energiakatselmuksen lopputulos on huomattavasti yleistä ohjeistusta parempi vaihtoehto. Noudattamalla energiakatselmuksessa saatuja ohjeistuksia pk-yritystä tai kuntaa ohjataan fiksumpaan energiankäyttöön, jolloin säästetään sekä rahaa että ympäristöä. Pk-yritykselle energiakatselmuksen kustannukset eivät myöskään ole erityisen suuria, sillä valtion tuen ansiosta yritysten tulee maksaa ainoastaan 50–60 % niissä teetetävien energiakatselmusten aiheuttamista kustannuksista. (Motiva, viitattu 28.2.2022)

5. Energiajärjestelmän kehittämiseen on saatavissa tukea

Suomessa toimivien yritysten on hyvä tiedostaa, ettei niiden tarvitse tehdä energiavalintojaan pelkästään omien taloudellisten resurssiensa pohjalta, sillä yritysten saatavilla on erityinen energiatuki. Energiatuen tavoitteena on edistää uusien ja innovatiivisten ratkaisujen kehittämistä energiajärjestelmän muuttamiseksi vähähiiliseksi pitkällä tähtäimellä. Tuen avulla on mahdollista esimerkiksi tehdä energiasäästöön ja -tehokkuuteen liittyviä investointeja tai edistää uusien teknologioiden käyttöönottoa. (Business Finland, viitattu 28.2.2022)

Yritykset voivat tehdä energiankäytössään säästöjä kehittämällä omaa energiajärjestelmäänsä. Ne voivat panostaa esimerkiksi oman energian tuotantoon, aurinkovoimaan, bio-kaasuun ja biolämmön tuotantoon.

4.1.2 Asianmukainen jätehuolto ja sitä koskevat ohjeistukset

Yritysten jätehuolto on kysymyksenä monipuolinen: yritysten tulee tiedostaa paitsi voimassa oleva jätelainsäädäntö ja sen yritykselle asettamat velvoitteet, niin myös yrityksen toimintakunnan tai kaupungin jätehuolto- ja ympäristömääräysten selvittäminen ja noudattaminen ovat yrityksen vastuullisen toiminnan kannalta tärkeitä. Kunnat voivat antaa jätelain (646/2011) 91 §:n nojalla jätehuoltomääräyksiä, jotka ovat paikallisella tasolla tarpeelliseksi katsottuja jätelain täytäntöönpanemiseksi ja johtuvat paikallisista olosuhteista. Määräykset koskevat kuntaa tai sen osaa ja ovat luonteeltaan yleisiä.

Kuntien asettamien velvoitteiden ja tätä myötä myös jätelain noudattaminen on tärkeää myös siksi, että se voi tietyissä tilanteissa taata yritykselle mahdollisuuden jätehuollon saamiseen. Kunnat hoitavat ensisijaisesti asumisessa ja kunnan toiminnassa syntyvien yhdyskuntajätteen käsittelyä, mutta toissijaisesti kuntien on tarjottava jätehuoltopalvelua myös yritysten ja julkisen toiminnan jätteille, jos palvelua ei kohtuudella ole saatavilla markkinoilta. Tämä edellyttää, että jäte soveltuu käsiteltäväksi kunnallisessa jätehuoltojärjestelmässä ja että palvelua pyytävä toimija on toiminut jätelain mukaisesti palvelua pyytäessään. (Kuntaliitto 21.12.2020)

vaikka jätehuollon järjestäminen on yrityksen toiminnassa tärkeää, on kiertotalouden ja kestävä kehityksen turvaamiseksi olennaista keskittyä eniten siihen, että jätteitä saataisiin vähennettyä. Seuraavassa esitelläänkin teemoja, joita parantamalla pk-yritykset voivat osaltaan pyrkiä toiminnastaan syntyvien jätteen ja niistä kehittyvien ympäristöongelmien määrän pienentämiseen.

1. Selvitä, voiko yrityksesi tehdä jotain vähentääkseen jätteitään

Tämän päivän bisnesmaailmassa yritysten jätteen vähentämisyrittämissä avainsanana on yhteistyö. Yhteistyössä on tarpeen suunnata katse myös oman alansa ulkopuolelle. Kun kiinnitetään huomiota kestäväan kehitykseen, kiertotalouteen ja resurssitehokkuuteen, ei yritysten tule toimia vain oman alansa sisällä. Tärkeää on luoda teollinen ekosysteemi, jonka mahdollistajana on juuri esimerkiksi jätehuollon kustannusten aleneminen. (Vaasan yliopisto 14.12.2021)

Jätehuollon kustannuksia voidaan nimenomaisesti vähentää käyttämällä hyödyksi vanhaa viisautta siitä, että toisen roska on toisen aarre. Jos yritys A siis haluaa vähentää jätteitään, onkin sen kannattavaa selvittää, tuottaako se toiminnassaan jotain sellaista, jota yritys B voisi käyttää toiminnassaan hyödyksi. Mikäli näin on, voivat yritykset yhteistyötä tekemällä harjoittaa kiertotaloutta ja tällä tavoin vähentää yritys A:n tuottamaa jätettä. Myös yritys B hyötyy väijäämättä tällaisesta yhteistyöstä, sillä yrityksen tällöin tarvitse hankkia tarvitsemaansa materiaalia uutena, vaan se voi saada tarvitsemansa materiaalin käytettynä säästäten täten sekä luonnonvaroja että taloudellisia resurssejaan.

Yritykset voivat pyrkiä vähentämään jätteitään myös materiaalitehokkuudella ja materiaalikatselmuksilla. Materiaalikatselmuksia ovat käytännön työkalu yrityksen toiminnan tehostamiseen. Niiden avulla voidaan vähentää yrityksen toiminnasta syntyvien jätteiden määrää, kuten myös materiaalien käyttöä ja ympäristöhaittoja. Kustannussäästöjä voidaan materiaalikatselmusten ansiosta saavuttaa myös mm. jätemaksuissa. (Motiva, viitattu 20.3.2022)

Materiaalikatselmuksia voidaan käyttää hyödyksi esim. suunniteltaessa materiaalitehokkuuden parantamista, joka sekin edesauttaa yrityksen toiminnasta syntyvän jätemäärän pienentymistä. Kuten materiaalien käyttö organisoidaan mahdollisimman tehokkaalla tavalla, ei toiminnasta jää hukalle niin paljon erilaisia tuotteiden raaka-aineita tai muita materiaaleja, joita voitaisiin käyttää vielä hyödyksi, ja niinpä toiminnan materiaallinen tehokkuus kasvaa.

2. Pyri vähentämään kemikaaleja

Viranomaistasolla on ilmaistu tarve kohdentaa tiedonvälitystä kemikaalilainsäädännöstä nimenomaisesti pk-yrityksiin, koska on katsottu, ettei pk-yrityksissä ole useinkaan riittävästi tietoa ajantasaisesta kemikaalilainsäädännöstä. (Ympäristöministeriö 2018, 7)

Kemikaali-lainsäädäntöön perehtyminen on merkityksellistä, jotta pk-yritysten arkipäivän toiminnasta vesistöön erittyviä kemikaaleja voidaan pyrkiä vähentämään. Kemikaalien laatu ja määrä vaihtelevat pitkälti yrityksen toimialan mukaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että yrityksen toimialasta huolimatta sen toimitilojen puhtaanapidosta ja muista samankaltaisista arkipäivän toiminnan kannalta olennaisista seikoista erittyy väistämättä kemikaaleja jäteveeteen, ja niinpä kaikenlaisten yritysten on aiheellista kiinnittää huomiota käyttämiinsä tai yrityksen tiloissa käytettäviin kemikaaleihin yrityksen toimialasta riippumatta.

Pk-yrityksissä toimivien on kemikaaliasioista ensinnäkin tärkeä tiedostaa, että kemikaalilainsäädännöllä pyritään ehkäisemään kemikaalien ympäristöhaittoja etukäteen, eli estämään ongelmien ja haittojen synty ympäristöä kohtaan. Samalla yritykset ja toiminnanharjoittajat veloitetaan selvittämään toimintaansa liittyvät veloitteet ja vastaamaan oma-

aloitteisesti kemikaalien turvallisesta sisällöstä. Yrityksen tuleekin tuntea omaan toimintaansa liittyvät kemikaalit, niiden ominaisuudet ja käyttötarkoitukset sekä yrityksen käytössä olevien kemikaalien turvallisen käytön edellytykset. Lisäksi on tarpeen tunnistaa näihin kemikaaleihin liittyvät ympäristö- ja turvallisuusriskit ja riskien ehkäisy. (Kattainen 2021, 16) Kemikaalikysymyksistä annetaan tässä yritys vastuoppaassa tarkempia ohjeistuksia kemikaaleihin liittyen alaluvussa 4.1.5.

3. Panosta biohajoaviin tuotteisiin

Biohajoavuus on tämän päivän sana. Mediassa puhutaan paljon biohajoavista koirankak-kapussista, mutta biohajoavuutta voidaan käyttää hyväksi koiran lenkittämisen ohella myös esimerkiksi yritys elämässä.

Biohajoavuus heijastuu nykypäivänä suomalaiseen yritys elämään kahdella tavalla. Yritykset voivat ensinnäkin hyödyntää toiminnassaan biohajoavia tuotteita. Toiseksi nykypäivän suunnittelussa on paikallaan suosia uusiutuvia, kierrätettäviä ja biohajoavia materiaaleja sekä ekosuunnittelun periaatteita. (Jyrälä 2019, 10)

Yritysten on tarpeellista vähentää toiminnastaan syntyvää muovijätettä paitsi varsinaisten tuotteidensa, myös tuotteiden pakkaamisen osalta. Kansallinen ja EU-lainsäädäntö tähtäävät laajasti muovijätteen poistamiseen, ja tärkeä roolinsa tämän tavoitteen saavuttamisessa on myös pk-yrityksillä. Aiemmin biohajoavien pakkausten käyttäminen on ollut haasteellista, koska pakkaukset eivät ole olleet vedenkestäviä ja täten yritysten myymiä tuotteita suojaavia. Sittemmin on tähänkin ongelmaan pyritty löytämään ratkaisuja.

Hyvä esimerkki biohajoavien pakkaustuotteiden osalta on, että Suomessa on viitisen vuotta sitten kehitetty puukomposiitti, joka on täydellisen biohajoavuuden lisäksi myös vedenkestävä pakkausmateriaali. Puukomposiitti on pakkausmateriaalina edelleen kuitenkin jokseenkin luksusta, eikä täten kaikkien pk-yritysten hyödynnettävissä, mutta sitä on kuitenkin pidettävä hyvänä ja ajankohtaisena esimerkkinä muistuttamaan, että vielä muovia pakkauksissaan käyttävien yritysten on hyvä pysyä ajan tasalla siitä, millaisia pakkausvaihtoehtoja markkinoilla on tarjolla. (Anttila 5.5.2017)

4. Tiedosta ympäristövahinkojen mahdollisuus

Huolimatta huolellisesta jätehuollosta ja muusta asianmukaisesti hoidetusta yrityksen ympäristövastuunkannosta joskus voi käydä niin, että yrityksen toiminta aiheuttaa ympäristövahinkoja. Tällaiset vahingot voivat aiheutua esimerkiksi tilanteessa, jossa yrityksen käytössä oleva säilytysastia hajoaa ja ympäristöä pilaavaa ainetta pääsee ympäristöön. Niinpä on aiheellista, että yritys varautuu ennalta toiminnassaan siitä mahdollisesti aiheutuviin

ympäristövahinkoihin, jotta vahingon sattuessa ympäristövahingon leviäminen laajemmalle voidaan estää mahdollisimman tehokkaalla tavalla.

Yrityksen vastuu ympäristövahingoista jakautuu sekä julkisoikeudelliseen puhdistamisvastuuseen, vahingonkorvausvastuuseen että rikosoikeudelliseen vastuuseen. Yrityksen tulee näiden vastuiden nojalla puhdistaa pilaantunut ympäristö sellaiseen tilaan, ettei siitä aiheudu ympäristövahinkolainsäädännössä tarkoitettua vaaraa, sekä korvata tahallaan tai tuottamuksellisesti aiheutetut vahingot vahingonkärsijälle. Yllä kuvattujen vastuiden lisäksi yritysten ympäristövastuuseen lukeutuu myös yritysten moraalinen vastuu, joka ei perustu lainsäädäntöön, vaan yrityksen imagoon. Ympäristötoimenpiteet ovat nykypäivänä ratkaisevan tärkeitä yritysten brändille kuluttajien ympäristötietoisuuden kasvaessa, ja niinpä ympäristöä vahingoittava toiminta vahingoittaa väistämättä myös mielikuvaa yrityksestä. (Kauppakamari 2013, 33)

Ympäristövahinkojen torjumisessa lainsäädännöllä ja sen noudattamisella on suuri merkitys. Niinpä ympäristövahinkoihin liittyviä kysymyksiä käsitellään tässä oppaassa lisää tärkeimpiä ympäristölakeja valottavassa alaluvussa 4.1.8.

5. Haitta-aineita sisältävät jätteet ja niiden asianmukainen huolto

Mikäli yrityksesi toiminnasta syntyy jätteitä, jotka sisältävät vaarallisia jätteitä tai muita haitta-aineita, on niiden asianmukaisesta huollosta huolehdittava yrityksessä erikseen, jotta vältytään yrityksen ympäristölle tai yrityksen työntekijöille mahdollisesti haitta-aineista aiheutuvilta ongelmilta.

Vaarallisia jätteitä ovat jätelain mukaan sellaiset jätteet, jotka kemiallisen tai muun ominaisuutensa vuoksi voivat aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Valtioneuvoston asetukseen jätteistä on kirjattu sitova luettelo vaarallisista jätteistä. Luettelon sitovuus aiheuttaa sen, että luetteloon kirjatut jätteet katsotaan aina vaarallisiksi. ELY-keskuksille on kuitenkin annettu mahdollisuus poiketa tietyin yksittäistapauksessa luettelon mukaisesta jäteluokituksesta. (ymparisto.fi, viitattu 11.3.2022)

Yrityksissä ei tule kuitenkaan tuudittautua siihen, että paikallinen ELY-keskus poikkeaisi valtioneuvoston asetuksen sisällöstä juuri heidän tapauksessaan. Niinpä yrityksen tulee paneutua toiminnassaan siihen, että sen toiminnasta aiheutuvat vaaralliset jätteet käsitellään asianmukaisesti. Jätteet tulee lajitella vaaralliseen jätteeseen ja pitää erillään muista jätteistä. Yritysten lajittelutoimintaa helpottaa tässä yhteydessä kuitenkin se, että valtaosa vaarallisia kemikaaleja sisältävistä tuotteista on varustettu vaaran laadusta kertovalla varoituserkillä, joiden merkityksiin on hyvä perehtyä yrityksen toiminnassa. (hsy.fi, viitattu 11.3.2022)

4.1.3 Hankinnat: Tarkastelussa yrityksen omat hankinnat sekä ympäristövastuun huomiointi julkisissa hankinnoissa

Yritystoiminnassa hankinnoilla on monipuolinen rooli. Yhtäältä yritykset joutuvat arkipäiväisen toimintansa turvatakseen tekemään hankintoja omaa toimintaansa varten, toisaalta taas yrityksillä on mahdollisuus osallistua julkisten hankintojen tuottamiseen tuottamalla erilaisia tuotteita ja palveluja, joita yhteiskunta tarvitsee toiminnassaan. Molemmista näistä yritystoimintaan kuuluvista hankintojen muodoista voidaan kiinnittää vähintään jonkin verran huomiota yritysten ympäristövastuun toteuttamiseen. Niinpä tässä luvussa käsitellään erikseen ne seikat, joihin pk-yritykset voivat kiinnittää huomiota tehdessään omia hankintojaan, ja ne seikat, jotka liittyvät yritysten ympäristövastuukysymysten toteuttamiseen yhteiskunnan tehdessä julkisia hankintoja.

Yritystoiminnassa tapahtuvissa hankintaketjuissa yrityksillä on lukuisia tapoja hallita hankintaketjujensa vastuullisuutta. Yksinkertaisinta tämä on silloin, kun yritys valmistaa tuotteen alusta loppuun itse, koska silloin se voi hallita tuotannon kaikkia vaiheita sekä prosessin hallintaa, valvontaa ja kehittämistä itse. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 214) Monissa tapauksissa tämä ei kuitenkaan yrityksen liiketoiminnan kannalta ole mahdollista, vaan yritys joutuu harjoittaakseen yritystoimintaansa hankkimaan raaka-aineita tai muuta tärkeitä tuotteita muualta. Tämän seurauksena yrityksen tulee kiinnittää huomiota yritys vastuukysymyksiin myös tehdessään toiminnassaan tarpeellisia hankintoja.

Kestävään kehitykseen liittyvillä kysymyksillä on suuri merkitys yritystoiminnassa tehtävien hankintojen lisäksi myös julkisten hankintojen kohdalla. EU:ssa viranomaiset kuluttavat peräti noin 16 % bruttokansantuotteesta, ja niinpä kohdistamalla ostovoimansa ympäristöystävällisiin tavaroihin ja palveluihin viranomaisilla on mahdollisuus edistää merkittäväällä tavalla kestävä kehitystä. (Euroopan komissio 2005, 5)

Yrityksen tekemät hankinnat:

1. Kiinnitä huomiota kestävyteen

Suunniteltaessa yrityksen hankintoja huomiota voidaan kiinnittää sekä ympäristölliseen, taloudelliseen että sosiaaliseen kestävyteen. Vaikka tämä luku käsittelee yritysten ympäristövastuuta, on nämä kaikki näkökulmat päädytty esittelemään tämän vinkin yhteydessä, jotta yritys vastuuooppaaseen perehtyvät tahot saisivat selkeän ja yhteneväisen esityksen siitä, mitä hankintojen yhteydessä kestävyydellä tarkoitetaan. Tärkeää on huomioida lisäksi,

että vastaavan kaltaisia seikkoja voidaan ottaa huomioon paitsi tehtäessä yksityisiä, niin myös julkisia hankintoja.

Ympäristön kannalta hankintoja tehtäessä tärkeimpiä kysymyksiä ovat energia- ja materiaalitehokkuuden parantaminen, ilmastonmuutoksen torjuminen, vähähiilisyiden edistäminen sekä haitallisten aineiden käytön ja päästöjen vähentäminen. Mikäli hankinnassa asetetaan ympäristökriteerejä, voivat nämä liittyä esimerkiksi uusiutuvan energian käyttöön, kierto- ja jakamistalouden edistämiseen, energia- ja materiaalitehokkuuteen, vähähiilisyyteen, puhtaan ja monimuotoisen ympäristön tavoitteluun tai eläinten hyvinvointiin. (Keino, viitattu 9.3.2022)

Ympäristöasioiden ohella tavaroiden ja palvelujen tuottamisessa tulee ottaa huomioon ihmisoikeudet ja työelämän ns. perusoikeudet, jotka lukeutuvat sosiaalisen yritysvastuun piiriin, jonka muita vinkkejä käsitellään myöhemmin tässä oppaassa. Hankintojen kohdalla voidaan sosiaalisen yritysvastuun kysymyksiin panostaa keskittymällä esteettömyyteen ja saavutettavuuteen, edistämällä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, työllistämällä hankinnoilla esimerkiksi osatyökykyisiä ja edistämällä eettisiä toimitus- ja valmistusketjuja sekä reilun kaupan periaatteita. Taloudelliseen kestävyys voivat puolestaan liittyä esimerkiksi hankintojen tarveharkinta, kustannustehokas hankintojen toteuttaminen, elinkaarikustannusten ja kokonaistaloudellisuuden huomioon ottaminen päätöksenteossa sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuminen. (Keino, viitattu 9.3.2022)

2. Elinkaariajattelun soveltaminen tuottaa hyviä hankintoja

Elinkaariajattelu pohjaa perusperiaatteena siihen, että tuotteen aiheuttamat ympäristövaikutukset pitävät sisällään valmistusprosessin aiheuttamien suorien vaikutusten lisäksi kaikki ne ns. epäsuorat ympäristövaikutukset, jotka aiheutuvat tuotteen eri vaiheissa ennen ja jälkeen sen valmistuksen. Tuotteen elinkaaren arvioimiseksi on nykyisin olemassa monia eri keinoja, sillä viime vuosina on otettu käyttöön erilaisia yksinkertaistettuja jalanjälkilaskelmia, joissa keskitytään yksittäisiin ympäristövaikutuksiin ja päästöluokkiin. Tällaisia laskelmia ovat esimerkiksi vesi-, hiili- tai fosforijalanjäljet. (Koskela 13.1.2014)

Elinkaariajattelun soveltaminen hankintoihin tuottaa yritykselle paremmat mahdollisuudet vertailla sen käyttöön harkittavien eri tuotevaihtoehtojen ympäristövaikutuksia tuotteiden koko käyttöiän aikana. Panostamalla tuotteen elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten selvittämiseen varsinkin yrityksen toiminnan kannalta suurempaa tuotetta hankittaessa yritys voi pienentää tehokkaasti ympäristövaikutuksiaan.

3. Varmista vastuullisuus myös globaaleja hankintoja tehdessä

Vanha kansa kehottaa usein suosimaan suomalaista, mutta globaalissa yritysmaailmassa tämä ei kovinkaan usein onnistu. Niinpä yritysten tulee kiinnittää rajat ylittävässä toiminnassaan ja varsinkin ulkomailta hankintoja tehdessään hankintojen vastuullisuuteen. Tämä pätee yritysten koosta johtuvista toiminnan erilaisuuksista luonnollisesti ensisijaisesti suurempiin yrityksiin (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 215), mutta myös pk-yritysten tulee varsinkin laajentaessaan toimintaansa rajat ylittäväksi kiinnittää erityistä huomiota hankintaketjujen vastuullisuuden toteutumiseen. Kotimaisten hankintojen kohdalla vastuullisuuden varmistaminen on helpompaa, mutta globaalissa hankintaketjussa pitää kiinnittää huomiota useampiin seikkoihin.

Gloaalien hankintojen vastuullisuuden varmistaminen edellyttää, että yrityksen tulee tuntea hankintaketjunsä toimijat. Monet yritykset ovat alkaneet panostaa tähän ja julkaista alihankkijatietoja verkkosivuillaan tai vastuullisuusraporteissaan. Koska tuotteiden alkuperätiedot ovat olleet pitkään puutteellisia ja perinteinen aihe kielteisessä mediakeskustelussa, on alihankinta- ja toimittajaketjun avaaminen vastuullisuusteko. Yhtä tärkeää on myös se, millä perusteella yritys valitsee yhteistyökumppaninsa ja miten se edistää vastuullisia käytäntöjä hankintaketjussään. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 212, 213)

4. Pakkausmateriaalien karsimisella voidaan karsia hankintojen hiilijalanjälkeä

Pakkausmateriaalien tarkoituksena on pitää tuotteet ehjinä ja puhtaina, mutta usein pakkausmateriaaleja käytetään kuitenkin enemmän kuin tuotteen saaminen ehjänä ostajalle vaatisi. Kuluttajilla ei ole monestikaan mahdollisuutta vähentää ostamiensa tuotteiden pakkausmateriaaleja, mutta sama ei päde yrityksiin.

Yritysten kannattaakin kiinnittää ostaessaan komponentteja ja muita yritystoimintansa kannalta tärkeitä tuotteita hankintojensa pakkauksiin. Pakkausvähennykset eivät luonnollisesti saa aiheuttaa tuotteiden rikkoutumisia, mutta tilanteen mahdollistaessa voivat yritykset hyvinkin ostaa tuotteita, jotka ovat kevyemmin ja ekologisemmilla materiaaleilla pakattuja ja vähentää siten toiminnastaan aiheutuvaa ympäristökuormitusta. (Hankintojen maailma, viitattu 11.3.2022)

5. Hanki lisää osaamista hankintakysymyksistä

Hankintojen osuus yritysten liikevaihdosta on keskimäärin puolet ja tuotantoyrityksillä se voi olla jopa 80 %. Tästä huolimatta lukuisissa pk-yrityksissä hankinnat hoidetaan kuitenkin hajautetusti ja yhteistyö toimittajien kanssa on lähestulkoon olematonta. Koulutusta hankinnoista tarvitaan monin paikoin lisää, ja onneksi sitä on nykyisin myös hyvin tarjolla. Tärkeää on syventyä hankintatoimessa tuotteiden kehitykseen optimoimalla raaka-aineiden, komponenttien ja järjestelmien ostot sekä perehtyä tuotteiden elinkaariin, ICT-kysymyksiin,

prosessien ja logistiikan kehittämiseen sekä yhteistyöverkostojen toimivuuden parantamiseen. Hankintaosaaminen vaatii lukuisia erilaisia taitoja, kuten sosiaalista osaamista, kieli-taitoa sekä kykyä muutosjohtamiseen. (Teknologiateollisuus 2014, 10)

Yrityksen osallistuminen julkisiin hankintoihin:

1. Pienempi hiilijalanjälki on isompi askel menestykseen

Ympäristökysymysten rooli on kasvanut paitsi yritysten sisäisten, myös julkisten hankintojen kohdalla, ja niinpä julkisia hankintoja tehtäessä yhä enenevässä määrin yrityksiltä pyydetään tietoja niiden tarjoaminen tuotteiden ja palveluiden aiheuttamasta hiilijalanjäljestä. Tämän seurauksena yrityksillä on yhä suurempi tarve hiilijalanjälkensä koon selvittämiseen sekä pienentämiseen.

Vastuullisuustavoitteet ovat yksi julkisia hankintoja ohjaava tekijä (ymparisto.fi 14.1.2020), ja niinpä ne vaikuttavat osaltaan viranomaisten päätöksentekoon siitä, miltä palveluntarjoajalta kulloinenkin hankinta tehdään.

2. Suosi toiminnassasi ympäristömerkintöjä

Ympäristömerkin hankkiminen yrityksen tuotteille ja palveluille parantaa yrityksen mahdollisuuksia menestyä niiden tarjotessa tuotteitaan ja palveluitaan julkisia hankintoja tekeville toimijoille. Hankintayksiköillä on mahdollisuus edellyttää kilpailutuksen kohteena olevilta tuotteilta tai palveluilta tiettyä ympäristömerkkiä. Merkkiä voidaan vaatia näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa haluttuja ympäristöominaisuuksia. Ympäristömerkkien edellyttäminen julkisessa hankinnassa on kuitenkin vapaaehtoista. (Kontturi, Lankiniemi & Yliruusi 2018, 53)

Vaikka ympäristömerkinnän vaatiminen julkisessa hankinnassa onkin Suomessa vielä vapaaehtoista, parantaa yrityksen tuotteille ja palveluille soveltuvien ympäristömerkkien hakeminen selvästi yrityksen menestymismahdollisuuksia, koska yritysmerkkien avulla yrityksellä on mahdollisuus osallistua useampiin kilpailutuksiin. Niinpä merkkien hakemista ja tuotteiden ja palveluiden muokkaamista merkkien vaatimusten mukaiseksi voidaan pitää yritystoiminnan menestymisen kannalta perusteltuna.

3. Vältä viherpesua

Tutkimusten mukaan hankintoihin osallistuvat yritykset markkinoivat varsin usein toimintaansa ja itseään ympäristöystävällisinä ja kestävinä, vaikka niillä ei ole esittää näyttöä väitteidensä tueksi. Tätä kutsutaan viherpesuksi. Viherpesua saatetaan harjoittaa esim. liioittelemalla energiatehokkuutta tai keskittymällä johonkin suhteelliseen vähäiseen

ympäristövaikutukseen väitettäessä, että yrityksen toiminta on ympäristöystävällistä. Tästä syystä julkisia hankintoja tekeviä ohjeistetaan tutustumaan suunnitellun hankinnan ympäristövaikutuksiin ennen tarjouskilpailun käynnistämistä sekä tekemään teknisen eritelmän perustuen tuotteen koko elinkaaren ympäristövaikutusten arviointiin. Samoin toimittajilta pyydetään tyypillisesti asianmukaiset todisteet niiden väittämästä ympäristötehokkuudesta. (Euroopan unioni 2016, 32)

Onkin selvää, että yritysten kannattaa kilpailutuksiin osallistuessaan satsata totuuteen ja todellisten olosuhteiden parantamiseen. Kaunistelemalla totuutta ja hairahtumalla viherpe-suun yritykset eivät todellisuudessa paranna ympäristövastuullisuuttaan. Yritykset menes-tyvät pidemmällä tähtäimellä paremmin antamalla totuuden mukaista informaatiota, jolloin julkisia hankintoja tekevillä on mahdollisuus luottaa niiden toimintaan myös tulevaisuuden julkisten hankintojen yhteydessä.

4. Ympäristölainsäädännön noudattaminen mahdollistaa julkisiin kilpailutuksiin osallistumi-sen

Julkisissa kilpailutuksissa tulee yhä entistä enemmän pitää huolta ympäristövelvoitteista. Merkillepantavaa on, että kilpailutuksissa yrityksille asetetut ympäristövelvoitteet eivät rajoitu ainoastaan kilpailutuksen aikaiseen toimintaan. Yritysten tuleekin tiedostaa, että han-kintamenettelyn ulkopuolelle voidaan sulkea yritykset, joiden voidaan osoittaa rikkoneen ympäristölainsäädäntöä tai joiden ympäristötehokkuudessa on havaittu muita vakavia puut-teita. Tällaisille yrityksille tulee kuitenkin mahdollisuus maineensa puhdistamiseen. Yri-tysten ei pidä kuitenkaan laskea maineensa puhdistamisen varaan, sillä ne voivat ympäris-tölainsäädäntöä rikkomalla joutua suljetuksi kilpailutusten ulkopuolelle peräti kolmeksi vuo-deksi. (Euroopan unioni 2016, 42)

5. Panostaminen kemikaaliviisaaseen toimintaan parantaa yrityksen menestymismahdolli-suuksia

Kestäviä julkisia hankintoja ovat hankinnat, joiden avulla viranomaiset pyrkivät hankkimaan sellaisia tavaroita, palveluja ja työsuorituksia, joiden ympäristövaikutukset ovat koko niiden elinkaaren ajan pienemmät kuin niiden, joita ne muutoin hankkisivat samaa ensisijaista tar-koitusta varten. Ympäristöä säästäväillä julkisilla hankinnoilla edistetään ilmastonmuutok-seen, resurssien käyttöön ja kestäväan kulutukseen ja tuotantoon liittyviä tavoitteita. Tähän lukeutuu tavoite kemikaaliviisaista hankinnoista, joilla tarkoitetaan sitä, kuinka haitalliset ai-neet tulee huomioida jo hankintavaiheessa. (ekotuki, viitattu 11.3.2022)

Tässä yritysvastuuoppaassa käydään läpi lisää kemikaaleihin liittyviä kysymyksiä alalu-vussa 4.1.5., mutta kemikaalit ovat tärkeitä ottaa huomioon jo käsiteltäessä julkisia

hankintoja ja yritysten menestymismahdollisuuksia niissä. Julkisia hankintoja toteuttavat hankintaviranomaiset paneutuvat hankinnan kohteen laadun mukaan sen kemikaalipitoisuuksiin, ja niinpä tarjottavan tuotteen tai palvelun ympäristöystävällisyyden lisäämiseksi on yritysten aiheellista panostaa kemikaaliviisaaseen toimintaan ja kemikaalien vähentämiseen osallistuessaan julkisiin kilpailutuksiin.

4.1.4 Ohjeita kuljetusten ympäristöystävälliseen suunnitteluun

1. Optimointi parantaa kuljetusten ympäristöystävällisyyttä

Yritystoimintaan voi liittyä lukuisia erilaisia kysymyksiä, joita voidaan pyrkiä optimoimaan ja pyrkiä edesauttamaan täten paitsi kuljetusten taloudellista tehokkuutta, myös ympäristöystävällisyyttä. Pitkät jakeluetäisyydet on tarpeellista suorittaa täysillä kuormilla ja jakelu kevyemmällä kalustolla. Muita keinoja kuljetusten ympäristöystävällisyyden optimoimiseksi ovat mm. älykäs reititys, rahtitilan optimointi, paluurahditus ja mahdollisuus vaihdoille kuljetusmuodosta toiseen. (Kinnunen 2016, 10, 11)

Harvennettaessa kuljetuksia vähennetään ajettuja kilometrejä, ja tämä on hyvä asia paitsi yrityksen talouden, myös ympäristön kannalta. Reittien optimointi on kuljetuksia organisoitaessa ympäristön kannalta merkittävä toimenpide, koska optimoinnilla voidaan vähentää pakokaasupäästöjä, meluhaittoja ja ruuhkia. (Kaukiainen 2011, 39, 72)

2. Panosta toiminnassasi kierrätyslogistiikkaan

Kestävän kehityksen keinoin yrityksillä on paremmat mahdollisuudet edistää käyttämiensä materiaalien kierrättämistä ja ekotehokasta käyttöä. Merkittävänä edistäjänä tässä on kierrätyslogistiikka. Kierrätyslogistiikan avulla mahdollistetaan aiemmin jätteeksi päätyneiden aineiden saaminen takaisin hyötykäyttöön. Järkevän logistiikan avulla yrityksen käytöstä poistuville ainesosille ja tuotteille voidaan luoda lisäarvoa, jota tuottavat uudet ekolokerot mahdollistavat uusien yritysten synnyn ja menestymisen. Hyviä mahdollisuuksia yritystoiminnan kierrätyslogistiikassa luo myös paperin kierrättäminen ja paperista saatavan kuidun hyödyntäminen paperin ja kartongin raaka-aineena. (Logistiikan maailma, viitattu 6.3.2022)

3. Älyliikenteellä älykkäämmät ratkaisut

Panostamalla älyliikenteeseen myös pk-yritykset voivat resurssiensa rajoissa osallistua ilmastomuutoksen hillitsemiseen. Älyliikenne auttaa yrityksiä vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä erilaisten ratkaisujen ja tekniikoiden avulla, sillä tietoteknisten ratkaisujen avulla on mahdollista optimoida liikennereittien käyttöä, seurata lastia ja kuljetuksia, käyttä

hyödyksi erilaisia sähköisiä dokumentteja sekä laskea päästöjä tietoteknisten sovellusten ja erilaisten simulointimallien avulla. (Kinnunen 2016, 17, 18)

4. Ulkopuolisen asiantuntijan neuvoista voi olla apua

Pk-yritysten ei monestikaan kannata suunnitella kaikkea omatoimisesti. Yritykset, joiden tulee arkipäivässään hoitaa kuljetuksia, voivat saada apua esimerkiksi Ekokompassista. Tällaisten apukeinojen on todettu auttavan yrityksiä kiinnittämään huomiota mm. kuljetusten hiilineutraaliuteen ja muihin seikkoihin, joilla kuljetuksesta tehdään ympäristövastuullisempaa. (Ekokompassi, viitattu 12.3.2022)

5. Vaihtoehtoiset polttoaineet

Logistiikassa polttoaineilta ja päästöiltä ei voi kokonaan välttyä. Koska tällä hetkellä suurimmassa osassa työkoneissa ja ajokalustossa käytetään dieselöljyä käyttövoimana, syntyy logistiikassa päästöjä huomattavasti. Ekologisia polttoaineita on saatavilla suhteellisen vähän, kaluston uusinnasta aiheutuu kustannuksia, eikä ekologisemmin toimivista työkoneista tai ajoneuvoista ole saatavilla vielä erityisen laajaa tarjontaa. Niinpä tällä hetkellä investoiminen ekologisempaan kalustoon ei vielä monin paikoin ole mahdollista. (Sorri, 2021, 35)

On kuitenkin selvää, että vaihtoehtoisia polttoaineita ja muita ekologisempia energiaratkaisuja kehitetään logistiikan tarpeisiin koko ajan. Niinpä pk-yritystenkin on hyvä kohdatessaan tarpeita esim. kaluston uusimiseen perehtyä siihen, millaista tarjontaa kulloinkin on saatavilla yrityksen toimialalla tarjolla olevissa logistisissa ratkaisuisissa. Yritysten ei pidä tuudittautua käyttämään vain fossiilisilla polttoaineilla toimivia koneita ja laitteita, varsinkin, kun bensiinin ja dieselin hinta on mediassa esitettyjen tietojen perusteella noussut huomattavasti. Kun logistiikan teknologiaa kehitetään, edetään ennen pitkää tilanteeseen, jossa ekologisilla polttoaineilla toimiva logistiikka on sekä taloudellisesti että ympäristöllisesti kannattavampi ratkaisu.

4.1.5 Yritysten kemikaaleja koskevat ohjeistukset

1. Ole tietoinen siitä, mitä voit laskea viemäriin

Suomessa tiedetään melko vähän siitä, kuinka paljon muita kuin ns. klassisia ympäristömyrkkyjä (mm. DDT) ja raskasmetalleja päätyy ympäristöön. Haitallisia aineita päätyy jonkin verran vesistöihin puhdistettujen jätevesien mukana, sillä jätevedenpuhdistamot on suunniteltu poistamaan vedestä kemikaalien sijaan lähinnä ravinteita ja kiintoainetta. Kunnallisilla jätevedenpuhdistamoilla mitataan puhdistetusta jätevedestä ja lietteestä lähinnä rehevöitymiseen liittyviä muuttujia ja lietteen raskasmetallipitoisuuksia. Tästä huolimatta on kuitenkin

aiheellista tiedostaa, että viemäriin tulee runsaasti erilaisia kemikaaleja kotitalouksista ja yleiseen viemäriin jätevetensä johtavilta pk-yrityksiltä. (ymparisto.fi, vierailtu 10.3.2022)

2. Ympäristömerkeillä vähemmän kemikaaleja

Mikäli yrityksessä halutaan vähentää niiden tarjoamien tuotteiden sisältämiä kemikaaleja, on yleensä hyvä keino kiinnittää huomiota tuotteiden ympäristömerkintöihin. Esim. pohjoismaisen joutsenmerkin saamiseksi asetetut vaatimukset ohjaavat yrityksiä panostamaan pienempään kemikaalimäärään. Pohjoismaainen ympäristömerkintä on laatinut kriteerit kymmenille eri tuoteryhmille, joten yritykset voivat kontrolloida kyseisiä kriteerejä seuraamalla tehokkaasti omaa kemikaalien käyttöönsä ja muita alallaan olennaisia kestävä kehityksen ja yritysten ympäristövastuun kysymyksiä. (Säämänen ym. 2016, 32, 33)

3. Haitallisia kemikaaleja ja päästöjä voi työpaikalla yleensä vähentää

Työpaikalla on hyvä muistaa, että pienillä arkipäivän toimilla voidaan vähentää työpaikalla kertyvien mahdollisesti haitallisten kemikaalien ja päästöjen määrää, joita työpaikalla voi aiheutua lukuisista erilaisista tuotteista, joiden kemikaalipitoisuuksia ei arkipäivässä useinkaan tule ajatelleeksi. Haitallisia kemikaaleja voivat yrityksessä nimittäin sisältää mm. muovituotteet, sähkölaitteet, huonekalut ja puhdistustuotteet. Ainakin sähkölaitteiden määrää voi kuitenkin vähentää pitämällä laitteita yhteiskäytössä sekä suosimalla tuotteita, joissa on ekomerkintä. Myös muissa tuotteissa on suositeltavaa suosia kierrätettäviä tai uudelleen täytettäviä valintoja. Sähkölaitteet on suositeltua säilyttää erillisessä huoneessa, jossa on kunnollinen ilmastointi, ja ne tulee myös sammuttaa silloin, kun ne eivät ole käytössä. (ekotuki.fi, viitattu 10.3.2022)

Erilaisista työpaikalla käytössä olevista tuotteista aiheutuvat epäpuhtaudet kertyvät yleensä pölyyn, ja niinpä säännöllinen tuuletus ja pölyjen pyyhkiminen vähentää kemikaaleja ja parantaa työpaikan turvallisuutta. Haitallisten aineiden kemikaalipäästöjä pitää kurissa myös yrityksen huonelämpötilan pitäminen alle 21 asteessa. Sisäilmaa voidaan parantaa myös esim. sisäkasveilla, joista suositeltuja ovat mm. anopinkieli tai rönsylilja. (ekotuki.fi, viitattu 10.3.2022)

Haitallisten kemikaalipäästöjen vähentämiseen panostaminen työpaikalla edistää työnantajayrityksen vastuullista toimintaa sekä ympäristölliseltä että sosiaaliselta näkökannalta. Kun haitallisena pidettäviä kemikaalipäästöjä vähennetään, joutuvat yrityksen työntekijät kokemaan vähemmän altistumisia kemikaaleille arkipäivässään, eikä kemikaaleja myöskään kulkeudu niin paljoa yrityksen lähiympäristöön.

Edellä kuvatun lisäksi työpaikalla on haitallisia kemikaaleja ja päästöjä koskevassa työssä kiinnitettävä huomiota myös erilaisiin riskeihin ja säiliöturvallisuuteen. Kartoittamalla

toiminnasta mahdollisesti aiheutuvia riskejä voidaan niitä pyrkiä välttämään mahdollisimman tehokkaasti. Säiliöturvallisuus on tästä hyvä esimerkki, sillä esim. öljyä tai erilaisia kemikaaleja käsittelevien yritysten on varottava, ettei niiden toiminnassa tällaisia aineita pääse ympäristöön.

4. Tarpeettomien kemikaalien välttäminen kannattaa

Haitallisten ja päästöjä aiheuttavien kemikaalien käytön lisäksi työpaikalla voidaan vähentää myös muuten turhia kemikaaleja suosimalla hajusteettomia tuotteita. Työpaikalla käytettäviin tuotteisiin voi hajusteita olla lisättynä esim. pesuaineissa ja ilmanraikastimissa. Tällaisten kemikaalien tarpeellisuus on kuitenkin kyseenalainen, ja niiden välttäminen on hyödyllistä paitsi ympäristön, myös kemikaaleille herkistyneiden työntekijöiden terveydentilan kannalta. (Hengitysliitto, viitattu 12.3.2022) Niinpä kemikaaleja kannattaakin käyttää vain niissä tuotteissa, joissa niitä voidaan pitää välttämättöminä, ja muuten suosia kemikaalivapaita tuotteita, joiden tehokkuus on aivan yhtä merkittävä.

5. Tekstiileissä oleviin kemikaaleihin kannattaa kiinnittää huomiota

Ihminen on ympäri vuorokauden kosketuksissa erilaisiin tekstiileihin ja niiden kemikaaleihin. Vaatteissa voi olla ainakin formaldehydia, väriaineita, kromiyhdisteitä ja antimikrobisia aineita, mm. biosideja. (Tykki 14.10.2018)

Mikäli työpaikalla on käytössä työntekijöiden kesken yhtenäiset työvaatteet, kannattaa työnantajan myös kiinnittää osaltaan tähän asiaan huomiota, jotta välttyään työntekijöiden kokeneilta tarpeettomilta kemikaalialtistuksilta. Joissain tapauksissa tekstiileissä oleviin kemikaaleihin auttaa pesu, sillä esim. formaldehydi on vesiliukoinen. Siitä ärtynyt iho voi kutista ja punoittaa. Työntekijöiden arkikäytössä olevat vaatteet onkin hyvä pestä ennen käyttöönottoa. Jos yrityksessä halutaan olla erittäin varmoja siitä, etteivät sen työntekijät altistu työvaatteiden mukana kemikaaleille, voidaan turvautua myös kemikaalivapaisiin tekstiileihin: Ökö-Tex-merkintä osoittaa, että tekstiilin valmistuksessa ei ole käytetty terveydelle haitallisia kemikaaleja tai allergisoivia väriaineita. (Tykki 14.10.2018)

4.1.6 Yritysvastuun parantaminen muilla kuin yritystoimintaan vaikuttavilla keinoilla

Edellä on esitelty ohjeistuksia, joita yritys voi soveltaa varsinaisessa toiminnassaan tehdäkseen yrityksensä toiminnasta ympäristövastuullisempaa. Tällaisten seikkojen lisäksi yrityksen on perusteltua kiinnittää huomiota myös yrityksen toimintaympäristöön tai muuhun arkipäivään ja niistä esiin nouseviin teemoihin, joita parantamalla yrityksen ympäristövastuu kasvaa.

1. Pihakedon tai -niityn perustamisella tai hyönteishotellilla koti hyönteiselle

Tulevaisuuden skenaarioissa on esitetty, että yksi ihmiskunnan ja ympäristön suurimpia uhkia on, mikäli kasvien pölyttämisen hoitavat hyönteiset kuolevat sukupuuttoon. Tämä on aiheuttanut ihmisille tarpeen edistää hyönteisten elin- ja selviämismahdollisuuksia.

Myös yritykset voivat osaltaan parantaa toiminta-alueensa hyönteisten elinolosuhteita. Jos pk-yritys toimii alueella, jossa sillä on omaa piha-alueita, ei siitä kaikkea tarvitse pitää tasaisesti leikattuna nurmikkona, vaan alueelle voi harkita pihakedon tai -niityn perustamista. Niityn tai kedon perustaminen yrityksen pihamaalle on yritykseltä merkittävä ympäristöteko, sillä niityt ja kedot ovat merkittäviä ympäristöjä monille kasveille ja hyönteisille. (Auringontahti 5.10.2017)

Toinen mahdollisuus yritykselle panostaa alueensa hyönteisten elinolosuhteisiin on hankkia hyönteishotelli, joista on tullut viime vuosina suosittuja. Niitä ei tarvitse varsinaisesti hoitaa tai siivota, vaan ainoastaan sijoittaa oikein ja suojata talveksi kesän ollessa varsinainen hotellivieraskausi. (Tuomi 3.7.2020)

Ympäristövastuuseen panostamista suunnittelevan yrityksen kannattaakin suunnata katseensa paitsi yritystoimintaansa, myös toimintaympäristöönsä, sillä yritys voi parantaa toimintansa ympäristövastuullisuutta tekemällä muutoksia paitsi varsinaisessa toiminnassaan, myös tekemällä ympäristöstään ympäristöystävällisemmän.

2. Viherkatosta väylä hiilineutraaliuteen

Valtaosa nykypäivän yrityksistä toimii kaupunkiympäristössä, eikä niillä täten ole mahdollisuuksia panostaa hyönteisten elinolosuhteisiin. Kaupungissa toimivilla pk-yrityksillä on kuitenkin monissa tilanteissa mahdollisuus tuoda kaupunkiin vihreyttä. Viime vuosina viherkattojen suosio on kasvanut, sillä niillä on kauniin ulkonäön lisäksi lukuisia muita hyötyjä.

Mikäli kaavoitukselliset ja juridiset seikat mahdollistavat viherkaton perustamisen, saadaan siitä hyötyjä, koska se sitoo merkittävästi sadevettä, jolloin hulevedet eivät rasita viemärijärjestelmiä; viherkatto suojaa kattorakenteita ja pidentää katon käyttöikä ja eristää lämpöä talvella ja viilentää kesällä tietyissä olosuhteissa jopa 40 astetta. Lisäksi se vaimentaa ääntä ja parantaa kaupunki-ilmaa toimimalla hiilinieluna kasvien muuttaessa hiilidioksidisia happeksi. (kerabit.fi, viitattu 11.3.2022)

Onkin selvää, että mikäli yrityksellä on käytössään kattotiloja, jotka rakennuksen kantavuuden perusteella kestävät viherkaton tai vaihtoehtoisesti jopa kattoviljelmän perustamisen ja yritys sijaitsee alueella, jossa viherkaton perustaminen on mahdollista, on yrityksen

kannattavaa harkita tällaisen perustamista. Yritys voi pienentää hiilijalanjälkeään perustamalla viherkaton kasvien toimiessa hiilinieluna.

3. Metsitys ei ole metsään menevä ympäristötoimenpide

Edellä esitelty pihakedon tai -niityn perustaminen toimii yrityksen pihapiirissä pienimuotoisena keinona parantaa yrityksen ympäristöystävällisyyttä. Joissain tilanteissa myös pk-yrityksillä on ns. joutomaata, jolle yrityksellä ei ole taloudellista tarvetta. Tällaisia alueita voivat olla esim. maanviljelyn ulkopuolelle jääneet alueet. Niinpä yritykset voivat harkita tällaisten alueiden metsittämistä. (MMM, viitattu 11.3.2022)

Metsät ovat huomattavia hiilinieluja, ja niinpä yrityksiä halutaan kannustaa ylimääräiseksi jääneiden maiden metsittämiseen, jotta Suomella olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet saavuttaa ympäristövastuuseen ja hiilineutraaliuteen kohdistuvat tavoitteensa. Tietyn kookoisille ja laatusille alueille on saatavilla kustannuskorvauksesta ja hoitokorvauksesta muodostuvaa metsitystukea, jotta myös pienemmillä yrityksillä olisi paremmat taloudelliset intressit joutomaiden metsittämiseen. (MMM, viitattu 11.3.2022)

4. Voiko työnantaja korvata työntekijälle matkakorttia?

Monen yrityksen arkipäivään kuuluu se, että työntekijöiden työ on liikkuvaista. Niinpä monet työnantajat haluavatkin vähentää mahdollisista taksimatkoista syntyviä kustannuksia ja hankkia työntekijöilleen matkakortit. Kannustamalla julkisen liikenteen käyttöön yritykset voivat vähentää myös liikkuvaa työtä tekevien työntekijöidensä hiilijalanjälkeä.

Tällaisissa tilanteissa haasteita aiheuttaa kuitenkin verotus. Työnantajan on hyvä tiedostaa, ettei työntekijä saa verotettavaa etua, jos hän saa käyttää matkakorttia ainoastaan työpäivän aikana toteutettaviin matkoihin. Jos työntekijä saa kuitenkin käyttää matkakorttiaan myös asunnon ja työpaikan välisiin matkoihin tai kokonaan yksityisajallaan tehtäviin matkoihin, on kyseessä verotettava etu. (Veronmaksajat.fi 17.10.2019)

Verotuksellisuudesta ja kustannuksista huolimatta voi yrityksen olla monesti kuitenkin kannattavaa tarjota työntekijöilleen myös yksityisajalla käytettävää matkakorttia. Tällä tavoin pk-yritys voi edistää työntekijöidensä siirtymistä julkisen liikenteen käyttöön myös vapaaajalla, koska työsuhde-etuna saatava matkakortti laskee työntekijöiden kynnystä siirtyä oman auton käytöstä julkiseen liikenteeseen.

5. Yhteydenpito ulkomaille onnistuu myös virtuaalisesti

Kaikkea yrityksessä tapahtuvaa arkipäivän liikkumista ei voida kuitenkaan hoitaa bussikortilla. Mikäli pk-yrityksellä on toimintaa myös ulkomailta, tuottaa yrityksen toiminnan pyörittäminen velvollisuuden olla yhteydessä myös rajat ylittävästi. Pandemian jälkeenkin on

kuitenkin hyvä muistaa, että yritystoiminta ei vaikeudu, mikäli tämä yhteydenpito jatkuu virtuaalisesti. Maata pitkin tapahtuva liikkuminen tai virtuaalinen yhteydenpito säästää satoja kiloja hiilidioksidia, eikä tee ratkaisevia muutoksia yrityksen toimintaan. (Mänty & Siitonen 21.9.2018)

Maata pitkin tapahtuvan liikkumisen ja virtuaalisen yhteydenpidon suosiminen kannattaa myös kotimaan sisäisesti: Suomessa on pitkät välimatkat, joiden tarpeettoman kulkemisen välttämiseksi voivat myös useammassa paikassa Suomessa toimivat pk-yritykset harkita toiminnassaan ylimääräisen matkustamisen vähentämisestä koronapandemian päättymisen jälkeenkin.

4.1.7 Yritysmahdollisuudet ympäristöä tukevalla alalla

Ympäristövastuun toteuttaminen ei rajoitu ainoastaan siihen, millä tavoin olemassa olevien yritysten tulee muuttaa tai rajoittaa tuotantoaan edistääkseen ympäristövastuunsa toteutumista. Ympäristövastuun toteuttaminen voi nimittäin tarjota osaltaan myös uusia yritysideoita, joita yrittäjät voivat hyödyntää joko jo olemassa olevan yritystoimintansa yhteydessä tai perustamalla kokonaan uutta yritystoimintaa. Tällaista yritystoimintaa lisätessään yritys voi hyödyntää tehokkaasti hiilikädenjälkeään, jota voidaan pitää hiilijalanjäljen vastakohtana. Hiilikädenjäljellä tarkoitetaan niiden toimien tulosta, joita saadaan tekemällä päästövähennyksiä yrityksen toiminnassa. Nykypäivän yritys-elämässä hiilikädenjäljellä on suuri merkitys, ja niinpä sitä voidaan tehokkaasti hyödyntää esim. yrityksen mainonnassa. (Laasaseno, Lauhanen & Lähteenmäki 2020, 28)

1. Luomutuotannon merkitys kasvaa tulevaisuudessa

Kuluttajien ympäristötietoisuuden kasvaessa on kasvanut myös kiinnostus luomutuotannolla tuotettuihin elintarvikkeisiin. Luomutiloilla keskitytään tuottamaan kuluttajille mahdollisimman ympäristöystävällisesti tuotettuja elintarvikkeita. Suomessa luomutiloja on jo esim. Ahvenanmaalla ja Etelä-Savossa, ja todennäköistä on, että luomutilojen määrä suhteessa muihin tiloihin kasvaa tulevaisuudessa, sillä tiedostavat kuluttajat ovat usein valmiimpia maksamaan tuotteistaan korkeampaa hintaa, ja näin ollen luomutuotteiden viljeleminen on monesti tavallisia tuotteita kannattavampaa. (luomuu.fi, viitattu 9.3.2022) Toisella tämän opinnäytteen tutkimusalueista, Etelä-Savossa, viljellään yli puolet Suomen luomukaalista ja -sipulista. Toinen maakunnan merkittävistä viljeltävistä luomutuotteista on tattari, jota viljellään luomuna lisäksi Uudellamaalla ja Pohjois-Karjalassa. (Pro Luomu, viitattu 9.3.2022)

Yritykset ovat saaneet jo vuosia etua lähiruokatrendien ja ympäristötietoisuuden kasvusta. Kuluttajille on mahdollista myydä luomuruokaa suoraan verkossa, ja samoin kuluttajilla on mahdollisuus etsiä verkossa eettisiä vaihtoehtoja tunnetuille brändituotteille. (Talouselämä 17.1.2013) Tällaiset vaihtoehtoiset liiketoiminnan väylät luovat yrittäjille uusia keinoja saada tuotteitaan kuluttajien ulottuville, ja niinpä ne edesauttavat väistämättä myös yrittäjien kiinnostusta tuottaa luomuruokaa.

2. Biopolttoaineet tukemaan vihreää siirtymää

LUT-yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan bioteollisuuden alalla tarvitaan Suomessa suuryritysten lisäksi pk-yrityksiä, mutta pk-yritykset näkevät tyypillisesti mahdollisuuksia vain ns. perinteisillä aloilla: pienen ja keskisuuren kokoluokan yrityksiä kiinnostavat erityisesti biopolttoaine-, bioenergia-, paperi- ja sellusektorit, jotka ovat LUT:n tutkimuksen mukaan suomalaisille tuttuja aloja, ja joiden saralla on paljon toimintaa. (Lappeenrannan Uutiset 27.12.2016)

Tutkimuksen mukaan pk-yrityksiä kiinnostivat vähiten suomalaisille vieraat bioteollisuuden alat, joista mainittiin mm. kosmetiikka, lääketeollisuus ja ruoan raaka-aineet. Bioteollisuus voi tarjota pk-yrityksille mahdollisuuksia uuteen liiketoimintaan joko joissain osissa jo olemassa olevia tuotantoketjuna tai uudella tuotesektorilla. Rajallisten resurssien seurauksena pk-yrityksen on perusteltua tehdä yhteistyötä jo olemassa olevien yritysten kanssa ja harjoittaa täten osaamisverkottumista. (Lappeenrannan Uutiset 27.12.2016)

3. Liisauksesta tai vuokrauksesta uutta yritystoimintaa

Ekologiseen yhteiskuntaan kuuluu ajatus siitä, ettei kaikkien tarvitse omistaa kaikkea, sillä vaikka liiallinen kulutus tuokin yhteiskunnalle taloudellisia resursseja, kuluttaa se samalla liikaa luonnonvaroja. Tämä tuo mahdollisuuksia uuden kaltaiselle yritystoiminnalle. Suomeen on viime vuosina syntynyt suuri joukko uusia kiertotalousyrityksiä, jotka vuokraavat tai liisaavat muille yrityksille tai kuluttajille esim. erilaisia koneita, laitteita tai vaatteita. (Kulmala & Lehtinen 26.8.2021)

Vuokrausta ja liisauستا harjoittavat yritykset mahdollistavat sen, että asiakkaat saavat käyttöönsä haluamiaan tuotteita ilman tarvetta ostaa niitä itse. Tällä vähennetään varsinkin ns. kertakäyttökulutusta, jossa jokin tietty tuote jouduttaisiin ostamaan vain yhtä tilaisuutta varten. Mahdollisia vuokrauksen ja liisauksen kohteita on monia, ja niinpä tällaisesta yritystoiminnasta kiinnostuvat yrittäjät voivatkin tehokkaasti valikoida mieleisensä tuotekategorian, jonka tarjoamiseen asiakkaille he haluavat keskittyä.

4. Kierrätyksestä kannattavaa kaupankäyntiä

Vaikka liisaus ja vuokraus ovatkin kiertotalousyhteiskunnassa tehokkaita yritystoiminnan muotoja, kaikki eivät kuitenkaan halua hankkia tarvitsemiaan tuotteita käyttöön tällä tavoin, vaan haluavat hankkia tavaroita omakseen. Niinpä seuraavaksi paras vaihtoehto on usein hankkia tarvittu tuote kierrätettynä.

Tämä mahdollistaa liisauksen ja vuokrauksen tavoin yrittäjille monipuolisia kaupankäynnin muotoja. Sitran listaamassa 41 kiertotalousyrittäjien joukossa on lukuisia kierrätykseen perustuvia yrityksiä: kaikki tuntevat perinteiset kirpputorit niin paikan päällä kuin Internetissäkin, mutta vaatteiden ja divareissa myytyjen käytettyjen kirjojen lisäksi kierrättää voidaan nykypäivänä myös esim. pakkausmateriaaleja, paperia, muovia ja erilaisia tekstiilejä. (Kulmala & Lehtinen 26.8.2021) Kun lisääntyvä ympäristötekniikan osaaminen parantaa mahdollisuuksia uusiokäyttöä entistä enemmän erilaisia tuotteita ja materiaaleja, mahdollistaa se myös entistä monipuolisemmat mahdollisuudet erilaisten ympäristöystävällisten yritysratkaisujen kehittämiseen.

5. Käsintehdyt kauppatavarat

Kuluttajien tullessa entistä tietoisemmiksi erilaisista pidemmälle jalostetuissa tuotteissa olevista haitta-aineista ja tuotteiden valmistuksessa mahdollisesti olevista eettisistä ongelmista käsin ja lähellä tuotetut tuotteet nostavat väistämättä suosiotaan. Käsiyönä tehtävät tuotteet tarjoavat yritysmahdollisuuksia varsinkin aloitteleville mikroyrittäjille. Yrittäjillä on mahdollisuus esimerkiksi tuottaa toiminnassaan itse valmistamaansa hunajaa tai käsin tehtyjä meikkejä tai kestoaiheita ja -kassetteja. (Uusi Keskusjärjestö 9.10.2019) Vaihtoehtoja käsiyönä ja lähellä tehtäville tuotteille on monia, ja niinpä mikroyrittäjyydestä kiinnostuneille on tarjolla valittavaksi useita erilaisia ja yrittäjän kiinnostuksille sopivia yritysvaihtoehtoja.

4.1.8 Ympäristölainsäädännön mukaiset vastuut

Sekä kansallisella että EU-tasolla kehitteillä olevan ympäristövastuulain lisäksi yritykset voivat joutua noudattamaan ympäristövastuullisessa yritystoiminnassaan myös muita ympäristölakeja riippuen pitkälti yrityksen toiminnan laadusta ja sisällöstä. Seuraavassa esitellään yritysten ympäristövastuuta käsittelevän luvun viimeisenä teemana tärkeimpiä jo olemassa olevia ympäristölakeja, joiden asettamia velvoitteita yritysten on aiheellista ottaa toiminnassaan huomioon.

1. Toiminnassa tulee selvittää tarve ympäristöluvalla

Vaikka Suomen perustuslain (731/1999) 18 §:ssä säädetään elinkeinovapaudesta ja oikeudesta työhön, vaativat tietyt yritystoiminnat luvan ennen kuin niitä on mahdollista aloittaa.

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttaville toiminnoille tarvitaan ympäristölain mukainen ympäristölupa. Tällaisia toimintoja ovat mm. metsä-, metalli- ja kemianteollisuus, energiantuotanto, suuret eläinsuojat ja kalankasvatus. Ympäristöluvassa on mahdollista antaa tarkempia määräyksiä toiminnan laajuudesta, päästöistä ja niiden vähentämisestä. Jotta lupa voidaan antaa, toiminta ei saa aiheuttaa terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. (ymparisto.fi, viitattu 19.3.2022)

Yritystoimintaa suunnittelevan onkin hyvä selvittää suunnittelemaltaan alalta, onko kyseisellä alalla toimivilla yrityksillä velvollisuutta ympäristöluvian hankkimiseen. Yritystoimintaa suunnittelevien tulee olla yhteydessä alueellaan vastuussa olevaan lupaviranomaiseen. Lupaviranomaisia ovat Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot sekä kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. Valtio ja kunnat vastaavat yrityksille annettavien ympäristölupien valvonnasta. (Ympäristöministeriö, viitattu 19.3.2022)

2. Yritys voi tarvita luvan jätteiden ammattimaiselle käsittelylle ja kuljetukselle

Ympäristöluvian lisäksi pk-yritykset voivat olla velvoitettuja hankkimaan ympäristölainsäädännön nojalla myös muunlaisia lupia harjoittaakseen yritystoimintaansa. Hyvä esimerkki tästä on ammattimainen jätteiden keräileminen ja kuljetus. Tällaista toimintaa harjoittavat ovat velvoitettuja tekemään hakemuksen jätehuoltorekisteriin. Paikallinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee hakemuksen perusteella päätökseen siitä, hyväksytäänkö hakemuksen tekijä jätehuoltorekisteriin. Menettely on tärkeää ympäristölainsäädännön noudattamisen kannalta, sillä siten varmistetaan, täyttääkö esitetty toiminta jätelain edellyttämät vaatimukset ammattimaiselle jätteiden kuljetukselle, ja että toiminnasta ei koidu haittaa ja vaaraa terveydelle ja ympäristölle. (ELY-keskus, viitattu 19.3.2022)

3. Ympäristövahinkolaki ja yritysten ankara vastuu

Tunnettu tosiasia on, että vahinkoja sattuu kaikille. Vahinkojen korjaamisen lisäksi tärkeää on pyrkiä tekemään työtä sen eteen, että vahingot voitaisiin torjua, ja niinpä ympäristölupamenettelyn piiriin kuuluvilla yrityksillä on velvollisuus osallistua ympäristövahinkoja koskevaan vastuunkantoon.

Ympäristövahingot ovat esimerkki yritystoiminnassa mahdollisesti aiheutuvista vahingoista, joita yritysten tulee toiminnassaan pyrkiä parhaalla mahdollisella tavalla torjumaan. Vahingon kohteeksi voi joutua monenlaisia ympäristön osia: ympäristövahinkolainsäädäntö jaottelee vahingot vesistövahinkoihin ja pohjavesivahinkoihin, luontovahinkoihin, maaperävahinkoihin ja muuntogeenisten organismien aiheuttamiin vahinkoihin. Huomion arvoista

tässä vahinkojaattelussa on, että vahingot jaotellaan paitsi niiden kohteen, myös vahingon aiheuttajan mukaan. (Ympäristöministeriö 2012, 16)

Yritystoiminnassa satunnaisesti tapahtuvat ympäristövahingot nostavat esille erilaisia vastuukysymyksiä. Pk-yritysten toiminnassa on mukana ihmisiä erilaisilla vastuuperusteilla, ja niinpä heitä koskevat usein erilaiset velvollisuudet vahingon mahdollisesti sattuessa. Pk-yrityksissä mukana olevat osakkeenomistajat ovat usein mukana yhtiön toiminnassa esim. osakassopimusperustein tai yhtiön vastuista antamien panttien perusteella. Rajoitettu vastuu ja sen eri muodot mahdollistavat modernille yritykselle tunnusomaisen omistuksen, rajoituksen ja johtamisen eriytymisen, ja niinpä onkin hyvä tiedostaa, että osakkeenomistajilla on mahdollisuus sijoittaa pääomaansa rajatulla riskillä. (Kukkonen 2019, 25)

Kaikki yritystoiminnassa mukana olevat eivät kuitenkaan pääse vahingon sattuessa yhtä helpolla, vaan yritystoimintaan ryhtyvän on hyvä tiedostaa, että joissain tilanteissa vahingon aiheuttajaa sitoo ns. ankara vastuu. Ankaralla vastuulla tarkoitetaan, ettei toimijan tuottamusta tarvitse erikseen näyttää toteen, vaan toteen tulee näyttää ainoastaan se, että vahinko on aiheutunut jostain tietyistä toiminnasta. Kansalliset ja kansainväliset ympäristövahinkojärjestelmät perustuvat erittäin usein ankaran vastuun periaatteelle. (Euroopan komissio 2000, 18) Ankaran vastuun nojalla yhtiö on aina velvollinen korvaamaan aiheuttamansa ympäristövahingon yhtiön ulkopuoliselle. Ympäristövahinkolain mukaista korvausvastuuta ei voida täten kohdistaa suoraan yhtiön johdon jäseniin, vaan nimenomaan suoraan yhtiöön. (Salminen 2018, 4, 5)

Vaikka yritykset voivatkin vahingon sattuessa joutua ankaran vastuun nojalla velvoitetuiksi korvausvastuuseen ympäristövahingon sattuessa, ei tämän pidä suinkaan rajoittaa yritystoimintaa. Yrityksillä on mahdollistaa harjoittaa erilaisia ennalta varautumisen muotoja, joilla ne voivat joko rajoittaa ympäristövahinkojen syntymistä toiminnassaan tai sitten varautua ennalta tilanteisiin, joissa tällaiset vahingot varautumisesta huolimatta tapahtuvat. Tällaisista varautumisen keinoista hyvä esimerkki on ympäristövahinkovakuutus, joka esitellään tarkemmin seuraavassa.

4. Ympäristövahinkovakuutus

Yrityksien riskienhallinnasta ja etukäteisestä varautumisesta huolimatta ympäristövahinkoja tapahtuu ajoittain. Tämän vuoksi on tärkeää, että yrityksillä, joiden toiminnassa on todettu esiintyvän riskejä ympäristövahinkoihin, on voimassa oleva ja yrityksen toiminnasta mahdollisesti aiheutuvat ympäristövahingot kattava ympäristövahinkovakuutus.

Ympäristövahinkovakuutus on ympäristövahinkovakuutuslain (81/1998) mukainen lakisääteinen vakuutus, jolla pyritään varmistamaan, että taloudelliset vahingot ja muut

ympäristövahingot sekä ympäristövahinkojen torjunta- ja ennallistamiskustannukset voidaan korvata silloinkin, kun korvauksia ei saa perityksi vahingon aiheuttajalta. (ymparisto.fi 9.2.2015)

5. Ympäristölainsäädännön velvoittamat ilmoitukset

Kaikki yritystoiminta ei edellytä viranomaisille tehtävää hakemusta. Tietyillä aloilla yritystoimintaa suunnittelevien on hyvä tiedostaa, että toiminnan mahdollistaa pelkkä ilmoituksen tekeminen. Ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle on tehtävä mm. kampaamosta, parturista, kauneushoitolasta tai kuntosalista. (Valvira 16.12.2021)

Toiminnan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään ympäristönsuojelulainsäädännössä, ja kyseessä on lupamenettelyn kaltainen, tiettyjä ja vähäisiksi katsottuja ympäristövaikutuksia aiheuttavia toimintoja koskeva menettely. Yleisessä ilmoitusmenettelyssä viranomainen antaa valituskelpoisen päätöksen toiminnanharjoittajan jättämän ilmoituksen perusteella, ja ilmoituksessa vaadittavat tiedot vastaavat pitkälti ympäristölupahakemuksessa edellytettäviä tietoja. (ymparisto.fi 24.3.2021)

4.2 Yritysten taloudelliseen vastuuseen kohdistuvat ohjeistukset

Edellä kuvattiin yrityksen ympäristövastuuseen liittyviä neuvoja, joiden avulla yritykset voivat parantaa toimintaansa. Kuten on käynyt ilmi, on yritysvastuu teemana paljon monipuolisempi, ja niinpä tässä luvussa perehdytäänkin ympäristökysymysten sijaan lyhyesti siihen, millaisia seikkoja yritykset voivat ottaa huomioon toiminnassaan taloudellisen vastuun osalta.

4.2.1 Pidä huolta yrityksesi kilpailukyvästä

1. Tulevaisuuden avainsana: uudistaminen

Suomen menestyminen kansainvälisillä markkinoilla perustuu Suomen hyvinvointiin, kestävään kasvuun ja kilpailukykyyn. Tärkeitä seikkoja ovat korkea osaaminen, sivistys, luovuus, avoimuus, luottamus, korkea tuottavuus, muuntautumiskyky ja ennakkoluuloton kokeiluja hyödyntävä uudistaminen. (Business Finland 2019, 4)

Yrityksen tuleekin aika ajoin arvioida, onko sen toiminnassa jotain uudistamisen mahdollisuuksia. Yrityksen toiminnan uudistaminen ja kehittäminen on osaltaan mukana takaa-ajassa sen, että yrityksen asiakkaiden mielenkiinto yrityksen toimintaa kohtaan säilyy ja samalla uudet mahdolliset asiakkaat voivat kiinnostua yrityksen tarjoamista tuotteista ja palveluista.

2. Innovoinnilla uusia ideoita

Sen lisäksi, että pk-yritysten tulee aika ajoin selvittää, onko niiden toiminnassa tarvetta uudistumiseen, tarvitsevat myös niiden myymät tuotteet ja palvelut ajoittaista uudistamista. Tämä tapahtuu kehittämällä uusia innovaatioita. Suomen on jo vuosikymmen sitten todettu olevan innovaatioissa Euroopan kärkimaita. Tämä on hyvä, sillä tuotekehitys ja innovaatiot ovat kilpailukyyn perusta sekä kansallisella tasolla että yritysten kesken arvioituna. Ilman onnistunutta tuotekehitystä, innovaatioita ja markkinoilla menestyviä tuotteita yrityksillä ei ole mahdollisuutta rakentaa vakaata markkina-asemaa (Tilastokeskus 5.4.2011), ja niinpä yritysten ei tule alallaan menestyäkseen keskittyä ainoastaan sen valikoimassa jo olevien tuotteiden ja palveluiden markkinointiin, vaan resurssiensa rajoissa panostaa myös tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen. Uutta kehittämällä yritykset voivat saada kilpailuetua verrattuna samalla alueella toimiviin muihin saman alan yrityksiin, sillä uuden tarjoaminen tuo ennen pitkää yritykselle lisää asiakkaita ja uusia ansaitsemismahdollisuuksia.

3. Viestinnällä yrityksen ääni kuuluviin

Pk-yritysten tulee menestystä tavoitellessaan tiedostaa toimivan viestinnän tärkeys. Harjoittaessa viestintää yritys käy vuoropuhelua toimintaympäristönsä kanssa, ja sekä sisäisen että ulkoisen viestinnän kehittäminen takaa sen, että yrityksellä on mahdollisuus rakentaa kilpailijoista erottuvaa kilpailukykyä. (Pentikäinen 2019, 24)

Viestintää voidaan toteuttaa sekä yrityksen sisäisesti, markkinoitaessa ja harjoittamalla yritysviestintää. Viestinnällä vaikutetaan yrityksestä muodostuviin mielikuviin ja täten mm. yrityksen luotettavuuteen ja ulkoiseen arvoon. Mielikuvia muodostavat mm. brändi, ulkoinen ja sisäinen yrityskuva sekä identiteetti. Tämän kaltaisilla seikoilla on vaikutusta yrityksen myyntiin, yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa sekä työssä viihtymisen ja asiakaskokemuksiin. (Pentikäinen 2019, 24)

Kilpailukyyn kehittämisessä erilaisilla jatkuvasti kehittyvillä viestinnän muodoilla on vahva rooli. Sosiaalinen media on kehittänyt uusia mainonnan muotoja, ja uudet viestintäkanavat tarjoavat keinoja tavoittaa uusia yleisöjä ja auttavat täten ylläpitämään pk-yritysten kilpailukykyä. (Uusi-Uitto 2013, 27) Näiden uusien viestinnän muotojen käyttöönotto parantaakin tehokkaasti yrityksen kilpailukykyä ja menestymismahdollisuuksia.

4. Ekokilpailu on osa tämän päivän kilpailua

Edellä tässä yritysvastuuoppaassa esiteltiin yritysten ympäristövastuuseen liittyviä ohjeistuksia. Ympäristövastuukysymykset ovat kuitenkin sidoksissa myös yritysten taloudelliseen vastuuseen kuuluvaan kilpailukykyyn, jonka merkittävä osa nykyisin on ns. ekokilpailukyky (Mäntylä ym. 2001).

Ekokilpailukyvyllä tarkoitetaan yrityksen kykyä vastata sidosryhmien ympäristövaatimuksiin ja hyödyntää ympäristönäkökohtia liiketoiminnassaan kilpailijoita paremmin. Ekokilpailukyky on nykyisin voimakas kilpailutekijä ja yksi yrityksen menestyksen kulmakivistä. Mikäli tieto yrityksen ympäristöasioiden laiminlyömisestä kulkeutuu sen asiakkaiden tietoon, voi se aiheuttaa lisäkustannuksia, yrityskuvan heikkenemistä ja menetettyjä markkinaosuuksia. Vastaavasti ympäristöaktiiviset yritykset voivat saada etua kilpailussa. (Mäntylä ym. 2001, 3) Tämä osoittaakin hyvin sen, kuinka kilpailukykyään kasvattaakseen yritysten tulee nykyisin entistä enemmän suunnata katseensa yrityksen taloudellisen vastuunkannon sijaan yritysten ympäristövastuuseen.

5. Keskity olennaiseen

Jos yrityksen kilpailukykyä ei voida muuten tehostaa, voidaan päätyä tilanteeseen, jossa yrityksen toiminnassa on keskityttävä olennaiseen ja karsittava turha. Tämä edellyttää yrityksen toimintasuunnitelman selkiyttämistä. Selkeä ja hyvin määritelty toimintasuunnitelma takaa kuluttajille ja muille yrityksen asiakkaille selkeämmän mielikuvan yrityksen toiminnasta, ja tämä tehostaa yrityksen markkinointimahdollisuuksia. Kun yrityksessä keskitytään täsmällisesti tietyn tuotteen, tuoteryhmän tai palvelun tarjoamiseen, kehittämiseen ja markkinoimiseen, ovat sen keinot luoda itselleen kilpailijoitaan selkeämpi julkisuuskuva usein paljon paremmat ja kehittyneemmät.

4.2.2 Tehokkuudesta huolehtiminen on tärkeää

1. Liiallinen tehokkuus ei tuota hyvää lopputulosta

Ennen kuin yrityksessä aletaan suunnitella tehokkuuden kehittämistä, tulee ymmärtää, että tehokkuudessa voidaan mennä myös liian pitkälle. Työntekijöille liiallisista vaatimuksista aiheutuva stressi ei tuota toivottua lopputulosta, vaan vaurioittaa selvästi työyhteisön hyvinvointia, sillä liiallisella työstressillä tai esimerkiksi huonoilla työaikajärjestelyillä voi olla negatiivisia vaikutuksia työntekijöiden unensaantiin. Liiallinen univaje voi puolestaan aiheuttaa tarkkaavaisuushäiriöitä ja mielialan muutoksia (Keski-Petäjä 2020, 2, 6), joilla on väistämättömiä seurauksia työntekijöiden tehokkuuteen. Samalla liian kovat vaatimukset ja stressi voivat aiheuttaa työntekijöissä myös psyykkisiä ongelmia (Keski-Petäjä 2020, 7) ja laskea myös tältä osin heidän tehokkuuttaan.

Onkin selvää, että yritysten halutessa parantaa niissä tehdyn työn tehokkuutta ei vaatimuksissa pidä mennä liiallisuuksiin. Kun yritykset mitoittavat tehokkuusvaatimuksensa

kohtuullisiksi, on työntekijöillä paremmat mahdollisuudet saavuttaa heille asetetut tavoitteet ja parantaa yrityksen tehokkuutta.

2. Selkeillä tavoitteilla selkeästi tehokkaampi lopputulos

Mikäli yritys haluaa työyhteisössään parantaa työntekijöiden yksilötehokkuutta, on hyvä suunnata katse sen selvittämiseen, onko työntekijöille asetetut tavoitteet määritellyt selkeästi. Selkeästi määritellyt tavoitteet parantavat työntekijöiden mahdollisuuksia työnsä tehokkaaseen tekemiseen, sillä työnteon sisällön ymmärrettävä määrittäminen mahdollistaa oikeisiin asioihin keskittymisen työpäivän aikana.

Selkeästi asetettujen tavoitteiden lisäksi tärkeitä kysymyksiä yksilötehokkuuden lisäämisessä ovat onnistunut työnjako toimiva yhteistyö sekä avoin kommunikaatio, jota käsitellään seuraavassa tarkemmin. (Markkula 2011, 84)

3. Avoimesta kommunikaatiosta apua tehokkuuden kehittämiseen

Avoimen kommunikaation on tieteellisissä tutkimuksissa osoitettu olevan yksi tehokkaiden organisaatioiden tunnuspiirteistä. Tehokas kommunikaatio ja hyvin toimiva yhteistyö eri työyhteisön jäsenten välillä takaavat työyhteisön tehokkaan toiminnan. (Markkula 2011, 12, 13) Tässä ratkaiseva merkitys on hyvin toimivalla johtajuudella: pk-yrittäjän vastuulla on pitää huolta siitä, että kommunikaatio toimii yrityksessä hyvin. Sen ei tulisi enää nykypäivänä olla yksisuuntaista ja suuntautua ylhäältä alaspäin, sillä tällaisen kommunikaation on todettu aiheuttavan yrityksissä mm. tuottavuuden laskua, koordinaatio-ongelmia ja väärinymmärryksiä yrityksen johdon ja työntekijöiden välillä. (Markkula 2011, 125, 126) Niinpä hyvä 2020-luvun kommunikaatio onkin yrityksessä molemminpuolista. Kun yrittäjä kuuntelee alaisiaan, tapahtuu kuunteleminen myös toisinpäin.

4. Ulkoistaminen saattaa lisätä tehokkuutta

Pk-yrityksen suunnitelmassa taloudellisesti tehokkaampaa toimintaa voi tulla eteen tilanteita, joissa yritysten ei kannata tuottaa itse kaikkia tarvitsemiaan toimintoja. Tällöin yritykset voivat päätyä tulokseen, jossa osa sen tuottamattomista, mutta yritystoiminnan kannalta välttämättömistä arkipäivän toiminnoista ulkoistetaan toisen yrityksen hoidettavaksi.

Palveluita, joita yritykset voivat ulkoistaa, ovat esimerkiksi IT-palvelut ja taloushallintoa. Palveluiden ulkoistamiseen voidaan päätyä esimerkiksi tehokkuuden lisäämiseksi: tutkimuksissa on todettu, että ulkoistuskumppani on IT-palveluiden ulkoistamisen yhteydessä onnistunut säästämään pk-yritysten varoja jopa 45 %. Perussääntöjä voi kertyä erilaisten arkipäivän aikaa vievien rutiinien ulkoistamisen seurauksena. Ulkoistuspäätös tehdäänkin

usein hakemalla tehokkuutta ja laatua, mutta lopulta usein raha ratkaisee, ja yritys valitsee halvimman ulkoistetun palvelun tarjoajan. (Rivanti 2009, 17, 34)

Vaikka toimintojen halpuus saattaakin houkuttaa yrityksen suunnitellessa arkipäivän toimintojensa ulkoistamista, on yrityksen hyvä tiedostaa, että toimintojen tehokkuuteen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota valittaessa soveltuvaa ulkoistettavan palvelun toimittajaa. Yritykset hyötyvät tehokkaasti hoidetuista toiminnoista pitkällä tähtäimellä paremmin kuin toiminnoista, jotka ovat halvempia, mutteivat kenties yhtä tehokkaita.

5. Etätyö sujuvoittaa arkea pandemian jälkeenkin

Kun koronapandemia käynnistyi alkuvuodesta 2020, siirryttiin suuressa osassa työelämää ainakin osittain etätyöhön. Kysymys kuuluukin, millaisia vaikutuksia tällä terveydellisten syiden pakottamalla ratkaisulla on työntekoon ja työn tuottavuuteen?

Mediassa esitetyt näkemykset etätyön tuottavuudesta ovat varsin ristiriitaisia. Jo vuonna 2006 uutisoitiin, että kaksi kolmasosaa brittijohtajista suosi etätyöpäiviä, koska työteho on kotona parempi kuin työpaikalla (Lahdensivu 3.3.2006), mutta myöhemmässä uutisoinnissa aihepiiristä tehdyistä tutkimuksista ei ole asiasta esiintynyt yksimielisyyttä. Vuonna 2021 amerikkalaistutkimuksessa havaittiin, että etätyö ei itse asiassa tekisikään hyvää työn tuottavuuden kannalta. Tuolloin tutkimus kohdistui suuren aasialaisfirman työntekijöihin. (MTV 21.6.2021) Vuonna 2020 YLE kuitenkin uutisoi etätyöstä kirjan kirjoittaneen Ulla Vilkmänin ajatuksista, joiden mukaan etätyö olisi kuitenkin hyväksi työtehon kannalta. Vilkmänin mukaan ihmiset tekevät etänä enemmän töitä kuin työpaikalla, ja etätyötä suositaan erityisesti silloin, kun pitää keskittyä. (Valkama 16.2.2020)

Vaikka etätyön tehokkuudesta onkin esitetty eriäviä mielipiteitä, puhuvat lukuisat seikat sen puolesta, että laajan etätyökäytännön mahdollistaminen työntekijöille myös koronapandemian päättymisen jälkeen on, vaikkakin koronan tuomana, tervetullut uudistus suomalaisen työelämää. Sen lisäksi, että tutkimuksissa on todettu työntekijöiden kokevan keskittymisen olevan kotona helpompaa, on etätyön positiiviseksi piirteiksi nimetty myös se, että kotona työntekoon tulee vähemmän keskeytyksiä. Lisäksi työntekijät ovat kokeneet suorittavansa kotona työnteosta nopeammin. Pandemian aikana myöskään etätyöskentelyn ei ole katsottu hidastavan projekteja, sillä esim. työntekijäpalavereista on suoriuduttu etänä tutkimusten perusteella tehokkaasti. Asialla on kuitenkin aina kaksi puolta: työtehoa vähentävänä on pidetty esim. lasten koulutyön tukemista, ja niinpä osa ihmisistä toivookin lähiötyöskentelyn lisääntymistä. (Malmivaara 2021, 59)

Onkin selvää, että varsinkin asiantuntijatyötä tekeviä työntekijöitä työllistävien pk-yritysten on pandemian päättymisen jälkeen aiheellista päivittää etätyökäytäntönsä. Koska etätyön

tehokkuudesta saatavilla olevat tiedot poikkeavat jonkin verran toisistaan, ei voida yksiselitteisesti sanoa, onko työnteko tuottavampaa etänä vai työpaikalla. Totuus kuitenkin on, että etätyössä on monia hyviä puolia, jotka mahdollistavat työntekijän työnteon sulauttamisen paremmin osaksi muuta elämää. Ajoittainen etätyö mahdollistaa paremmin mm. lastenhoidon ja opiskelun, ja niinpä etätyön parhaimpana tehokkuuden nostattajana voidaankin pitää sitä, että joustavammilla työntekokäytännöillä työntekijät sitoutuvat todennäköisemmin yrityksen palvelukseen ja ovat motivoituneempia. Niinpä etätyötä ei tulekaan enää pandemian jälkeen nähdä pakkona, vaan mahdollisuutena, jonka yritys voi tarjota työntekijönsä puitteissa etätyöhön kykeneville työntekijöilleen.

4.3 Yrityksen sosiaaliseen vastuuseen kohdistuvat ohjeistukset

Edellä kuvattujen yritysvastuun ympäristökysymysten ja taloudellisten elementtien ohella yritysvastuussa käsitellään myös sosiaalista vastuuta. Tällä tarkoitetaan sitä, että yritys on vastuussa mm. henkilöstöstä, työelämästä ja ihmisoikeuksista, joihin liittyvän vastuun parantamista esitellään seuraavassa.

4.3.1 Henkilöstöstä huolehtiminen parantaa yrityksen menestysmahdollisuuksia

Henkilöstöllä on yrityksessä suuri merkitys. Kun työntekijät ovat tyytyväisiä, he ovat tuottavia ja pitävät myös asiakkaat tyytyväisinä. Työssä kehittyminen, työinto, motivaatio, työnantajan arvostus ja palkitseminen edesauttavat työntekijöiden jaksamista työssä. Jos työ ei ole motivoivaa tai mielekästä, on tällä vaikutuksensa yksilön työssä jaksamiseen, koko työyhteisöön ja pidemmällä aikavälillä myös yrityksen tulokseen. (Takala 2021, 15) Niinpä yritysten kannattaakin kiinnittää huomiota henkilöstön aseman parantamiseen. Tälle on monia selkeitä keinoja, joita yrityksessä voidaan käyttää ja täten parantaa henkilöstön työoloja ja työnteon mielekkyyttä.

1. Anna positiivista palautetta yrityksen työntekijöille

Arkipäivässä ihminen kiinnittää helpommin huomiota asioihin, jotka ovat huonosti, kuin niihin, jotka ovat hyvin. On kuitenkin tärkeää, että työntekijät saavat palautetta mahdollisten tekemiensä virheiden lisäksi myös niistä asioista, jotka he ovat tehneet hyvin. Niinpä esimiehen tulee seurata ja kiinnittää huomiota alaistensa työhön ja antaa säännöllisesti myös positiivista palautetta. Tämä nostaa työmoraalia. (Sharpen 2016, 98)

Jos yrityksessä halutaan nostattaa työntekijöiden energiaa, kannustaa kehittymään ja synnyttää lisää halua tehdä työtä, on työstä saatavalla positiivisella palautteella suuri merkitys. Positiivista palautetta voi olla myös työntekijän tervehtiminen tai osoittaminen muulla tavoin,

että hänet huomataan ja hyväksytään sellaisena kuin hän on. Tällainen ns. mikrohyväksyntä on yhtä merkityksellistä kuin kehityskeskustelut ja muu työn tekemisen järjestelmällinen ja kokonaisvaltainen arviointi. (Sarkkinen 20.3.2017)

2. Anna yrityksen työntekijöille mahdollisuus osallistua päätöksentekoon

Positiivisen palautteenannon lisäksi työntekijöiden työmoraalia nostaa myös se, jos työntekijöille tarjotaan mahdollisuus osallistua yrityksessä tehtävään päätöksentekoon. Niinpä työntekijöiltä kannattaakin kysyä mahdollisista ongelmista ja luoda täten ystävällinen mutta vastuullinen työympäristö. (Sharpen 2016, 98)

Varsinkin suuremmissa keskisuuren luokan yrityksissä henkilöstön osallistuminen yrityksen päätöksentekoon voidaan turvata myös sillä, että yrityksen henkilöstöstä valitaan yrityksen päättäviin toimielimiin oma edustuksensa. Vuonna 1990 säädetty laki henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa (725/1990) takaa sen, että henkilöstöllä on oikeus osallistua yrityksen liiketoimintaa ja henkilöstön asemaa koskevien asioiden käsittelyyn yrityksen hallintoneuvostossa, hallituksessa tai johtoryhmässä yrityksen ja henkilöstön kesken sovittavalla tavalla. (HE 159/2021 vp) Pienemmän kokoluokan yrityksissä on puolestaan usein luontevampaa turvautua päätöksenteon osallistavuudessa suurempaan vuoropuheluun yrityksen työntekijöiden ja omistajien kesken, sillä kun henkilökuntaa on vain muutamia, on yrityksen omistajilla paremmat mahdollisuudet kysyä suoraan yrityksen työntekijöiden mielipidettä heitä koskettavista asioista.

Yrityksen ja työntekijöiden välistä vuoropuhelua voidaan lisätä myös sillä, että yrityksen taholta rohkaistaan työntekijöitä antamaan palautetta ja saadaan työntekijät tietoisiksi siitä, että tätä palautetta myös kuunnellaan, vaikka varsinaista työntekijöiden edustusta yrityksen päättävissä elimissä ei olisikaan yrityksen pienen koon tai muiden yrityksen toimintarakenteeseen ja tilanteeseen liittyvien syiden seurauksena. Yrityksessä on oleellista arvostaa henkilöstön antamaa palautetta, ja tällä autetaan myös yrityksen strategisten tavoitteiden toteuttamista. (Andelin 2016, 16)

3. Työntekijöiden mahdollisuus kouluttautua parantaa yrityksen osaamista

Yritysten harjoittamilla aloilla tapahtuu väistämättä kehitystä. Erilaisista muutoksista selvillä oleminen edesauttaa yrityksen kilpailukykyä huolehtimista, ja niinpä onkin tärkeää, että yrityksen työntekijöitä koulutetaan säännöllisin väliajoin. Yrityksen edun mukaista on usein toisaalta myös se, että yrityksen työntekijöitä innostetaan omaehtoiseen kouluttautumiseen työskentelyajan ulkopuolella. Uusien tutkintojen hankkiminen tai erilaisiin tutkintoihin johtamattomiin koulutuksiin osallistuminen parantavat yrityksen työntekijöiden ammattitaitoa ja

edesauttavat sitä, että työntekijät tiedostavat yrityksen toimialan uusimmat kehityskulut ja kehittämistarpeet.

Vaikka satunnaiset koulutukset ovatkin sinänsä pois työajasta ja mahdollisuuksista hankkia yritykselle lisää tuloja, on työntekijöiden kouluttaminen yrityksen toimialan uusimmista kehityskuluista tärkeää monestakin näkökulmasta. Työntekijöiden kouluttautuminen voi tapahtua kuitenkin myös työn loma-aikana: oppimislähteiden saatavuus oman kehityksen tueksi, työnantajan panostus henkilöstön kouluttamiseen, oppimiseen rohkaisu ja virheistä oppiminen takaavat sen, että kaikki opiskelu ei tapahdu perinteisten koulutusten ja tutkintojen muodossa, vaan henkilöstöllä on mahdollisuus kehittää osaamistaan myös työtä tehdessä. (Takala 2021, 8)

4. Työntekijöiden turvallisuuteen panostaminen on työnantajan velvollisuus

Työntekijöistä huolehdittaessa tärkeimmät kysymykset liittyvät työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen. Yritykset ovat velvollisia huolehtimaan työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tämä edellyttää sitä, että työpaikalla on oltava työsuojelun toimintaohjelma. Työturvallisuutta edistettäessä on tehtävä yhteistyötä työntekijöiden ja työnantajan kesken (Suomi.fi 12.3.2022b): työntekijöiden kokemukset arkipäivän työtehtävissä ovat monesti tehokkainta informaatiota siitä, missä kohtaa yrityksen toiminnassa voi tulla eteen vaaratilanteita, ja mitä tällaisille tilanteille tulisi tehdä.

5. Työntekijöiden rentoutuminen on tärkeää

Työntekijöiden jaksamisesta huolehtiminen on erittäin tärkeä askel matkalla yrityksen menestykseen. Työkykyä ylläpitävä toiminta, josta yleisesti puhutaan myös tyky-toimintana, on monipuolista työn, työyhteisön, työolojen sekä yksilön hyvinvoinnin ja työkyvyn edistämistä. Se on myös terveyden edistämistä, joka edellyttää työympäristöön ja työyhteisöön vaikuttamista. Tyky-toiminta on onnistuessaan yhteistyöhön perustuvaa toimintaa, jossa sekä työnantajalla että työntekijöillä on oma roolinsa. (Peuraniemi & Korva 2020, 8)

Henkilöstön hyvinvoinnin on todettu olevan yhteydessä yritysten taloudelliseen menestymiseen (Peuraniemi & Korva 2020, 8), eikä työkykyä ylläpitävästä toiminnasta luopuminen yrityksen taloudellisten resurssien parantamiseksi ole useinkaan perusteltua. Pk-yritysten näkökulmasta onkin ensiarvoisen tärkeää ymmärtää, että tyky-toimintaa voidaan suunnitella yrityksen organisaation koko ja taloudelliset resurssit huomioon ottavalla tavalla.

4.3.2 Työelämään liittyvä vastuu lisää tasa-arvoa

1. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty

Jotta eri-ikäisten ja eri taustoista tulevien työntekijöiden yhteistyö toimisi mahdollisimman tehokkaasti ja kaikkia kohdeltaisiin tasavertaisesti, on yrityksen hyvä suunnitella asiat etukäteen.

Tasa-arvon mahdollistamiseksi yrityksessä onkin hyvä laatia yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmalle ei ole määrämuotoa, mutta sen tulee olla todennettavissa ja tarkastettavissa. Suunnitelma voi olla joko erillinen tai osa jotain toista yrityksessä tehtävää asiakirjaa, ja siihen voidaan kirjata mm. positiivisen erityiskohtelun perusteet. Yhdenvertaisuussuunnitelman edistämistoimet tulee käsitellä yhdessä henkilöstön ja heidän edustajiensa kanssa. (Työturvallisuuskeskus, viitattu 12.3.2022)

2. Monikulttuurisuuden kunnioittaminen työyhteisössä kannattaa

Monikulttuuristuva Suomi näkyy myös suomalaisessa työelämässä. Kulttuuriset rajat ylittävä kommunikaatio kannattaa hoitaa rohkeasti: eri kulttuureista tuleviin työntekijöihin tutustumalla työntekijät voivat vaihtaa kokemuksiaan eri kulttuurien työskentelytavoista tai elämästä yleensä. Monikulttuurisessa työyhteisössä tulee ottaa huomioon lukuisia eri seikkoja, kuten että joissain kulttuureissa suositetaan yhteisöllisyyttä, kun taas tietyissä maissa valtaetäisyys esimiesten ja alaisten välillä on huomattava. Aikakäsitys poikkeaa myös eri kulttuurien välillä. (UEF, viitattu 12.3.2022)

Vaikka monikulttuuriset seikat saattavat tuottaa työyhteisössä jonkin verran ylimääräistä työtä, takaa niihin perehtyminen kuitenkin sen, että monikulttuuriset työntekijät sopeutuvat paremmin yrityksen toimintaympäristöön, kun heidän kulttuuriaan kohtaan esitetään kiinnostusta ja ymmärrystä. Yritykselle voi olla liiketoiminnallinen etu, kun sen johtamisessa otetaan huomioon eri taustoista tulevat työntekijät. (Suomi.fi, viitattu 12.3.2022) Pk-yrityksessä etua tällaisesta toiminnasta voi olla mm. silloin, mikäli yrityksen toiminta laajentuu nopeasti Suomen rajojen ulkopuolelle, sillä tällöin yrityksen toimintaan tulee väkisin kukaan monikulttuurisia kontakteja. Tällöin on hyödyllistä tietää, että hallitsematon eri kulttuuritaustaisten ihmisten yhteen saattaminen saattaa aiheuttaa varsin helposti henkilöstön klikkiytymistä, jännitteitä enemmistön ja vähemmistön välille sekä kilpailuasetelmia. (Kinnunen 2011, 9) Niinpä yrityksissä onkin hyvä tiedostaa monikulttuuristumisen vaikutukset jo ennen tällaisten ongelmien kehittymistä.

3. Englanti – uhka vai mahdollisuus?

Yhteiskunnan monikulttuuristuessa yhteiskunta väistämättä myös monikielistyy. Tämä heijastuu myös suomalaiseen työelämään. Yhä useammassa työyhteisössä puhutaan englantia. Yhtäältä tämä parantaa ulkomaalaistaustaisten työskentelymahdollisuuksia, mutta toisaalta tämä vähentää muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien

mahdollisuuksia Suomessa puhuttavien kielten oppimiseen. Niinpä esim. ulkomaalaistaustaiset opiskelijat ovat suorittaessaan Suomessa harjoitteluaan tuoneet esille, että työyhteisöjen tulisi kannustaa ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä suomen tai ruotsin kielen puhumiseen sen sijaan, että heille puhutaan tilanteesta riippumatta automaattisesti englantia. (Minkkinen 2013, 4)

Yritysten onkin suositeltavaa panostaa ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden kielen oppimisen tukemiseen. Yrityksen toimintaympäristössä, jossa puhutaan useampia kieliä, pyritään yhteiseksi kieleksi valitsemaan useimmiten kieli, jota suurin osa yrityksen työntekijöistä ymmärtää vaivattomasti. (Lehtimaja, Kotilainen & Kurhilainen 2021, 453) Useimmissa tapauksissa tämä kieli on englanti. Englannin käyttäminen helpottaa monikielisen työyhteisön arkipäivää. Englannin merkityksen on monesti pelätty vievän suomen kielen aseman suomalaisessa yrityselämässä. Vaikka englantia käytetäänkin yleiskielenä ja monet yritykset tuottavat materiaalinsa nykyisin suoraan englanniksi, käytetään suomea kuitenkin lukuisissa yrityselämän epävirallisissa yhteyksissä. (Piekkari 2010)

Samalla, kun englanti on selkeästi mahdollisuus yrityselämän kansainvälistymiselle, on se kuitenkin samalla eittämättä uhka Suomeen muuttavien ulkomaisten työntekijöiden mahdollisuuksille oppia suomea tai ruotsia ja sopeutua täten paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan. Niinpä yritysten tulisikin kannustaa ulkomaalaistaustaisia työntekijöitään kielen oppimiseen. Vähintä, mitä yrityksessä voidaan tehdä, on pyrkiä hoitamaan ns. kahvipöytäkeskustelut kotimaisilla kielillä, sillä tällä tavoin parannetaan keskusteluun osallistuvien arkipäivän kielitaitoa.

4. Vammaisen tai vajaakuntoisen työllistämisen ei pidä olla yritykselle liian iso askel otettavaksi

Yrityksen sosiaalinen vastuu yrityksen työntekijöitä kohtaan pitää sisällään tavoitteen tasa-arvosta sekä henkilöstöä työllistettäessä että suunniteltaessa työntekijöiden etenemismahdollisuuksia. Tasa-arvokysymysten tulee näkyä niin yrityksen työnteon periaatteissa, työolosuhteissa kuin työntekijöiden ja työnantajien välisissä suhteissa toisiinsa. Tämä kaikki takaa sen, että sosiaalinen yritysvastuu tavoittaa myös kehitysvammaiset sekä jonkin fyysisen tai henkisen sairauden vuoksi työkyvyltään vajavaiset henkilöt. (Oikari 2017, 22)

Vammaisen tai työkyvyltään vajaakuntoisen henkilön työllistäminen voi tuottaa yritykselle selvitetäväksi varsinkin työntekijän aloittaessa yrityksen palveluksessa erilaisia taloudellisia ja saavutettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Yritys voi joutua esimerkiksi selvittämään, onko työntekijöiden tiloihin mahdollista päästä pyörätuolilla. Tällaisten ongelmien selvittäminen on kuitenkin osa yrityksen sosiaalista yhteiskuntavastuuta, jonka seurauksena

työllistyvästä henkilöstä tulee veroja maksava ja tuottava yhteiskunnan jäsen. (Perikangas-Muukka 2018, 6)

5. Perehdy ulkomaisen työntekijän oikeuksiin

Mikäli yrityksessä työskentelee henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, tulee työnantajan varmistaa tämän ns. ulkomaisen työntekijän työnteko-oikeus Suomessa ja säilyttää tietoa työpaikalla. Työnantajan tulee huolehtia siitä, että työntekijän työolosuhteet ovat myös ulkomaisen työntekijän kyseessä ollessa Suomen työturvallisuusmääräysten mukaiset, vaikka työntekijään tulisikin tapauskohtaisesti soveltaa jonkun toisen valtion lainsäädäntöä. Tärkeää työnteko-oikeutta selvittäessä on työnteko-oikeuden peruste, joka riippuu siitä, minkä maan kansalainen työntekijä on, millaista työtä hän Suomessa tekisi ja kuinka kauan. (tyosuojelu.fi, viitattu 7.3.2022)

Työvoiman maahanmuuttoon liittyvien ilmiöiden lieventämistä pidetään Suomessa merkittävänä yhteiskunta- ja yritys vastuun teemana, ja niinpä julkinen hallinto on määritellyt, että yritysten ja työnantajien tulisi vakiinnuttaa Suomeen vastuullinen, lainsäädännön vähimmäisvaatimukset ylittävä toimintatapa tilanteisiin, joissa Suomeen rekrytoidaan työntekijöitä ulkomailta. Tässä kohtaa tärkeää onkin eettinen rekrytointi: työnantajan tulee varmistaa, ettei rekrytointiin liity sellaisia välikäsiä, järjestelyjä tai sopimusehtoja, joiden myötä ulkomaalaisen tai hänen perheensä asema Suomessa muuttuu mahdottomaksi. (Valtioneuvosto 14.11.2011, 9)

4.3.3 Yrityksen vastuu yhteiskunnallisista kysymyksistä

1. Kiinnitä huomiota ihmisoikeuksiin

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan kaikille ihmiskunnan jäsenille kuuluvia yhtäläisiä perusoikeuksia. Nämä oikeudet on määritelty kansainvälisissä sopimuksissa, kuten YK:n ihmisoikeus-sopimuksessa, ja niistä on saatavilla monipuolisesti tietoa esim. YK:n teemasivustolta Business & Human Rights. (Suomen YK-liitto, viitattu 6.3.2022)

Ihmisoikeudet ja niihin liittyvä yrityksen ihmisoikeusvastuu luovat perustan sosiaaliselle vastuulle, sillä yrityksillä on vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia. Tämä tarkoittaa sitä, että yritys ei voi toiminnallaan heikentää sen keskeisten sidosryhmien ihmisten, eli työntekijöiden, asiakkaiden ja lähialueen asukkaiden ihmisten ihmisoikeuksia. (Yrittäjät 10.2.2021) Ihmisoikeuksien kunnioittaminen näkyy yritystoiminnassa myös vastuuna pitää huolta siitä, etteivät yrityksen tekemät hankinnat ulkomailta ole tuotettu lapsityövoimalla tai muuten huonoissa työolosuhteissa. (Logistiikan maailma, viitattu 11.3.2022)

2. Yhteistyö järjestöjen kanssa tuottaa uusia keinoja kantaa vastuu

Suomessa toimii tuhansia erilaisia kansalaisjärjestöjä, tekevät arvokasta työtä erilaisissa hyväntekeväisyyteen liittyvissä kysymyksissä Suomessa ja ulkomailla. Yritykset ovat alkaneet tiedostaa tämän: enää yrityksen ainoa mahdollisuus ei ole tehdä itse jotain kantaakseen vastuunsa, vaan yritykset voivat tehdä yhteistyötä tai taloudellisten resurssiensa puitteissa muuten tukea itselleen tärkeitä arvoja ajavia kansalaisjärjestöjä. Perinteisestä lahjoittamisesta on monin paikoin siirrytty kohti suoraa strategista kumppanuutta, sillä yritysten ja kansalaisjärjestöjen välinen arvopohjainen yhteistyö tuo yritys vastuun tehokkaasti näkyviin kuluttajille. (Häkkinen 11.10.2020)

Yritysten ja järjestöjen välisestä yhteistyöstä mediassa esille ovat pääasiassa nousseet tapaukset, joissa suuryrityksen mittakaavassa toimiva yritys on solminut yhteistyön kansallisesti toimivan järjestöjen kanssa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivät myös pk-yritykset voisi kehittää yritys vastuutoimintaansa tekemällä järjestöyhteistyötä.

Järjestösektorilla toimii huomattava määrä paikallisesti toimivia järjestöjä, jotka ovat jäsenmääränsä ja toimintansa laajuuden puolesta sen kokoisia, että ne voisivat sopia pk-yritysten järjestöyhteistyökumppaneiksi. Paikallisesti toimivien järjestöjen toiminta on usein keskittynyt järjestöjen toiminta-alueella tärkeinä pidettyihin kysymyksiin: paikallisesti toimivat ympäristöjärjestöt panostavat usein tietyn vesistön tms. alueen puhtauteen ja kunnossapitoon, paikallisesti toimivat lasten oikeuksia ajavat järjestöt paneutuvat usein tietyllä alueella asuvien lasten tilanteen parantamiseen jne. Vaihtoehtoja on monia, ja niinpä myös pk-yrityksillä on mahdollisuus etsiä halutessaan toiminnalleen ja resursseilleen sopiva yhteistyökumppani.

3. Lahjoitukset hyväntekeväisyyteen ja yritysverotus

Nykypäivänä mediassa näkyy huomattava määrä kutsuja lahjoittaa rahaa hyväntekeväisyyteen, jotta avuntarvitsijoita saataisiin autettua. Rahaa voivat niin yksityiset tahot kuin yrityksetkin.

Pk-yritysten kohdalla on hyvä tiedostaa, että hyväntekeväisyyteen tehtävät lahjoitukset voidaan ottaa tiettyyn rajaan asti verotuksessa huomioon verovähennyksinä. Tuloverolain 57 §:n nojalla tapahtuva vähennysoikeus koskee vain yhteisöjä, joiden on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että lahjoituskohteen tulee olla tietyn lainen, jotta lahjoitus voidaan hyväksyä verovähennykseksi. (vero 1.1.2020)

Lahjoituksen tulee olla tehty tiedettä, taidetta tai suomalaisen kulttuuriperinteen säilyttämistä edistävään tarkoitukseen, ja sen saajana tulee olla Euroopan talousalueella sijaitseva valtio tai Euroopan talousalueella oleva julkista rahoitusta saava yliopisto, korkeakoulu tai

näiden yhteydessä oleva yliopistorahasto tai verohallinnon nimeämä Euroopan talousalueella oleva yhdistys, säätiö tai edellä mainittujen yhteydessä oleva rahasto jonka tarkoituksena on tieteen tai taiteen tukeminen tai suomalaisen kulttuuriperinteen säilyttäminen. Vähennyskelpoisen lahjoituksen suuruus tulee olla vähintään 850 ja kohteen mukaan enintään 50 000 tai 250 000 euroa. (vero.fi 1.1.2020)

Verolainsäädännössä asetetut rajoitukset sille, millaiset hyväntekeväisyyteen yritysten taholta annettavat lahjoitukset voidaan vähentää verotuksessa, velvoittavat yritykset miettimään huolellisesti, millaisiin tilanteisiin ne haluavat lahjoittaa rahaa. Ukrainan sota on tästä hyvä esimerkki: Unicefin kaltaiset toimijat pyytävät ihmisiltä hätäapua Ukrainan lasten auttamiseksi. Näyttää kuitenkin siltä, että lain sanamuodot eivät pidä sisällään Unicefin kaltaisia yhdistyksiä, sillä se suojelee lapsia tieteen tai taiteen tukemisen tai suomalaisen kulttuuriperinteen säilyttämisen sijaan. Monesti lahjoitukset ovat kuitenkin yritykselle voimakkaita moraalij- ja arvokysymyksiä, joten sikäli sitä, että joissain tilanteissa yritykset eivät olisi oikeutettuja vähentämään verotuksessa tekemiään lahjoituksia, ei useinkaan voida pitää merkittävänä ongelmana.

4. Vapaaehtoistyötä työajalla

Sen lisäksi, että yritykset voivat lahjoittaa varojaan hyväntekeväisyyteen, nousee ajoittain esiin myös mahdollisuus, että yritykset mahdollistaisivat työntekijöidensä tekevän vuodessa noin pari päivää vapaaehtoistyötä työajalla. Asiasta tehdyissä tutkimuksissa todettiin, että hieman yli kolmannes suomalaisista olisi halukas tekemään yleishyödyllistä vapaaehtoistyötä työajallaan, mikäli työnantaja sen mahdollistaisi. Eniten tällaisesta ovat kiinnostuneet nuoret työntekijät. (Iltalehti 28.6.2010)

Myös hyväntekeväisyystyöstä hyötyvät toimijat esim. sosiaali- ja terveysalalla myös mainostavat yrityksille mahdollisuuksia erilaisten hyväntekeväisyssystempausten järjestämiseen. (Ks. esim. rinnekoti.fi, viitattu 11.3.2022) Tällaiset tempaukset mahdollistavat sen, että esim. pk-yritysten ei tarvitse välttämättä käyttää hyväntekeväisyyteen niin paljoa resurssejaan, vaan yrityksillä on myös mahdollisuus satunnaisten hyväntekeväisyssystempausten järjestämiseen oman toimintansa arvoihin parhaiten soveltuvalla hyväntekeväisyyden toimintasektorilla.

5. Eri ikäluokkien huomioiminen yrityksen asiakaspalvelussa

Klassinen sanonta kuuluu, että meitä suomalaisia on vauvasta vaariin. Kattavan sosiaalisen vastuun kantaakseen yritysten tulisi pyrkiä huomioimaan eri ikäiset suomalaiset yrityksensä kohderyhmän rajoissa. Maailman globalisoituessa ja siirtyessä yhä enenevässä määrin sosiaaliseen mediaan ovat vanhuksat eittämättä suurimpia häviäjiä. (Tiensuu 2017, 29)

Samalla, kun yritykset alkavat mainostaa yhä enemmän sosiaalisessa mediassa ja muualla verkossa ja siirtää toimintaansa sähköiseksi, tulee yritysten tiedostaa asiakaskuntansa ikäjakauma ainakin suuntaa antavasti. Mikäli asiakaskunnassa on myös vanhempaa väestöä, on yritysten hyödyllistä tarjota ainakin osa asiakaspalvelustaan perinteisin keinoin joko puhelimesta tai yrityksen toimipisteessä, jotta yrityksen toiminnassa kyettäisiin noudattamaan ikään liittyviä tasa-arvokysymyksiä ja mahdollistamaan myös vanhemman väestön hyötyminen yrityksen tarjoamista tuotteista ja palveluista.

5 Yhteenveto ja pohdinta

5.1 Mahdolliset jatkotutkimuskysymykset

Tieteellisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa, jota voidaan soveltaa myöhemmissä tutkimuksissa. Tässä opinnäytteessäni luotiin mikro- ja pk-yrityksille yleisluontoinen opas siitä, millaisia keinoja niillä on parantaa yritystoimintansa vastuullisuutta. Tutkimuksessa keskityttiin sellaisiin vinkkeihin, joita tutkittavan kokoluokan yritykset voivat soveltaa toimintaansa alasta riippumatta.

Tutkimuksen lopussa on selkeää, miten tutkimusta voidaan kehittää edelleen. Koska tutkimuksessa laadittu yritysvastuuopas on laadultaan yleisluontoinen ja siihen on kerätty ohjeistuksia, joita on mahdollista soveltaa kaikenlaisilla yritystoiminnan aloilla, olisi selkeä väylä jatkotutkimukselle laatia vastaavia yritysvastuuoppaita alakohtaisesti. Alakohtaisen jatkotutkimuksen lisäksi jatkotutkimusmahdollisuus on myös tämän nyt tehdyn yleisluontoisen yritysvastuuoppaan tekeminen monipuolisemmaksi. Tällä tutkimuskerralla tutkimuksen tekoon toivat rajoitteita erilaiset opinnäytetyön työstämisen tuomat rajoitteet, mm. käytettävissä oleva aika ja työn pituus, joten tutkimuksen monipuolinen jatkossa on mahdollista. Olen harkinnut tekeväni nykyiseen opinnäytetyöhöni täsmennetyn ja laajemman ”jatko-osan” ylemmässä ammattikorkeakoulututkinossa, jolloin voisin tehdä kattavan ja monipuolisen ja kenties jopa julkaisukelpoisen yritysvastuuoppaan.

Tutkimuksessa todettiin, että tutkimuksen maantieteellisen lokaation alueella on poikkeuksellisen paljon maa- ja metsätalouden yrityksiä, olisi alueella toimivien yritysten toiminnan kannalta hyödyllisintä toteuttaa tulevaisuudessa vastaava ohjeistus maa- ja metsätalouselialalla toimiville yrityksille. Näille aloille kohdennetun ohjeistuksen laatiminen olisi tärkeää, sillä molemmat alat ovat erittäin luontoon sidonnaisia, ja niinpä olisi varsin tärkeää varmistaa se, että tällaisilla aloilla toimivat yritykset myös tiedostavat, mitä ympäristövastuullinen yritystoiminta pitää sisällään.

5.2 Tutkimuksen tulokset ja ongelmat

Tätä opinnäytetyötä varten avattiin Google Forms -pohjainen kyselylomake, joka on liitetty opinnäytetyön liitteeksi. Lomakkeella pyrittiin selvittämään, mitä seikkoja yritys vastuusta kyseenlaaksolaisissa ja eteläsavolaisissa pk-yrityksissä jo tunnetaan ja mistä teemoista ohjeistuksia kaivattaisiin lisää.

Ongelmia aiheutti erityisesti vastausten kerääminen. Sosiaaliseen mediaan turvautuminen tuotti lomakkeelle vain 14 vastausta. Sosiaalisen median ongelmat ilmenivät tutkimusta

tehdessä myös siten, että sain osakseni erittäin loukkaavaa kommentointia, kun pyysin erilaisista paikallisryhmistä lomakkeelle vastauksia. Jokin muu tutkimusväylä olisi eittämättä ollut parempi, niin olisin voinut välttää saamani haukut, mutta tällä kertaa ei ollut mahdollista käyttää muita tutkimuksenjakoväyliä.

Opinnäytteen aihetta olisi voitu käsitellä paremmin, jos sen ohessa toteutettuun tutkimukseen olisi saatu enemmän vastauksia. Nyt vastaajien määrä jäi tutkimuslomakkeen monipuolisesta jakamisesta huolimatta varsin pieneksi, ja niinpä yritysvastuuopasta koostettaessa vinkit jouduttiin pääasiassa valitsemaan tutkimuslomakkeeseen kertyneiden vastausten sijaan aihepiiriä koskevasta kirjallisuudesta ja virtuaalilähteistä.

Tutkimusosuudesta voidaankin todeta, että suuremman vastaajamäärän saamiseksi lomaketta olisi pitänyt lähettää kohdennetusti suoraan useammille Kymenlaaksossa tai Etelä-Savossa toimiville yrityksille sen sijaan, että tutkimuksen alussa lomaketta lähetettiin kaupakamareille sekä sosiaalisen median toimijoille, koska tällöin lomakkeen saajilla olisi ollut todennäköisesti suurempi motivaatio lomakkeeseen vastaamiseen.

Lomakkeelle tulleet vähäiset vastaukset antoivat alustavaa näyttöä siitä, että yritysvastuu on pk-yrityksissä teemana tuttu, mutta että esim. ympäristövastuuta ei yrityksissä kenties pidetä teemana esillä niin paljon kuin toivottaisiin. Tämä osoittaaakin sen, mihin tässä opinnäytetyössä laatimaani opasta tarvitaan, sillä oppaaseen perehtymisen turvin yrittäjillä on mahdollisuus saada uusia ideoita ja ymmärtää, millaista hyötyä vastuullisesta liiketoiminnasta yrityksille on tarjolla.

5.3 Lopuksi

Tähän opinnäytetyöhön on kerätty yritys vastuun eri osa-alueista – ympäristöllisestä, sosiaalisesta ja taloudellisesta vastuusta – tärkeinä pidettäviä vinkkejä ja ohjeistuksia, joita pk- ja mikroyrityksissä työskentelevillä on mahdollisuus tarpeelliseksi ja sopivaksi katsoessaan soveltaa omaan yritykseensä. Suuri osa ohjeistuksista on luonnollisestikin yrittäjille jo aiheina entuudestaan tuttuja, mutta ne oli hyvä ottaa mukaan yritys vastuuoppaaseen muistutuksina siitä, että myös kyseiseen aiheisiin huomiota kiinnitettäessä voidaan osaltaan parantaa yrityksen yritys vastuun tasoa.

Edellä kuvatuista tutkimusta tehdessä esiintyneistä ongelmista huolimatta aiheen käsittely on osoittanut, että vaikka pk-yrityksillä on suuria yrityksiä vähemmän resursseja, on niillä toimintansa kokoon nähden monipuoliset resurssit vastuullisemman toiminnan harjoittamiseksi. Pk-yritykset voivat valikoida kokoonsa, toimintaansa ja toimintansa laatuun nähden

sopivat keinot, joilla ne voivat parantaa toimintansa vastuullisuutta ja edistää täten yritys- vastuun toteutumista Suomen yritys-elämässä. Useat pk-yrityksillekin mahdolliset keinot yritys- vastuun parantamiseksi edesauttavat myös yritysten itsensä taloudellista tilannetta, sillä kuluttajien ympäristö- ja yhteiskuntatietoisuuden kasvun seurauksena kuluttajat valitsevat entistä enemmän sellaisten yritysten tuotteita, joiden he tietävät kantavan vastuunsa.

Sen lisäksi, että yrityksen tekemät ympäristö- ja muut vastuullisuustoimet edesauttavat yrityksen julkisuuskuvaa, on pk-yrityksillä tutkimuksessa havaittujen seikkojen perusteella myös monia muita syitä parantaa vastuullisuuttaan. Pk-yritykset pystyvät panostamalla vastuullisuuteen ja ympäristömerkintöihin osallistumaan tehokkaammin erilaisiin julkisiin kilpailutuksiin, ja samalla yrityksillä on mahdollisuus saada aikaan säästöjä valitsemalla esim. energiatehokkaampia energiaratkaisuja ja optimoimalla kuljetuksiaan. On selvää, että yritys- vastuuseen panostaminen tuottaa yrityksessä jonkin verran työtä, mutta samalla se parantaa monipuolisesti yrityksen kannattavuutta, ja niinpä voidaankin todeta, että yritys- vastuun kehittäminen on pk- ja mikroyrityksille eittämättä kannattava ratkaisu.

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

Andelin, Ninni 2016. Henkilöstön osallisuus kehittämisessä – Henkilöstön osallistumisen malli Suomen metsäkeskuksessa. Opinnäytetyö. LAMK ammattikorkeakoulu.

Business Finland 5/2019. Innovaatioista kilpailukykyä ja kestävää kasvua – Business Finlandin tulokset ja vaikutukset.

Euroopan komissio 2000. Valkoinen kirja ympäristövahinkovastuusta. KOM(2000) 66 lopullinen.

Euroopan komissio 2005. Ympäristöä säästäviä hankintoja – Käsikirja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Luxemburg.

Euroopan komissio 2015. Käyttöopas – Pk-yrityksen määritelmä. Euroopan unionin julkaisutoimisto. Luxemburg.

Euroopan unioni 2016. Ympäristöä säästäviä hankintoja – Käsikirja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa, kolmas laitos. Euroopan unionin julkaisukomissio.

Inkinen, Anni 2009. Yritysten ympäristövastuu. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.

Jantunen, Paavo 2014. Yritysvastuun johtaminen pk-yrityksen näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Jyrälä, Minna 2019. Suomalaisten pk-yritysten valmiudet kiertotalouteen. Opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Oy.

Karhu, Olli 2016. Tehtaan valaistuksen uudistaminen. Opinnäytetyö. MAMK University of Applied Sciences.

Kattainen, Sonja 2021. Opas pk-yritysten kemikaalien ja jätehuollon hallintaan. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.

Kaukiainen, Niina 2011. Kotimaan kuljetusten kehittäminen ja optimointi – Case: Sandvik Mining and Construction Oy Breakers Lahti. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.

Kauppakamari 2013. Pk-yrityksen ympäristövastuut: tunnista, varaudu ja hanki kilpailuetua! Savon Kirjapaino Oy. Kerava.

Keski-Petäjä, Jenni 2020. Työhyvinvointi ja tehokkuus. Opinnäytetyö. Centria-ammattikorkeakoulu.

Kinnunen, Milla 2011. Menesty monikulttuurisessa työyhteisössä — opas työyhteisön jäsenille. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Kinnunen, Tiia 2016. Vihreä tavarankuljetuslogistiikka Suomessa. Opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

Koipijärvi, Terhi & Kuvaja, Sari 2020. Yritysvastuu 2.0 – Johtamisen uusi normaali. Kaupakamari. Helsingin Seudun Kamari Oy.

Kontturi, Katja; Lankiniemi, Sonja & Yliruusi, Hannamaria 2018. Kemikaaliviisaat julkiset hankinnat – opas kunnille. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

Kukkonen, Valtteri 2019. Ympäristövahinkolain mukainen vahingonkorvausvastuun rinnastaminen ja yhtiöoikeudellinen samastaminen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Laasasenaho, Kari; Lauhanen, Risto & Lähteenmäki, Eija (toim.) 2020. Hiilineutraali yritys: Opas päästöjen vähentämiseen kustannustehokkaasti pk-yrityksissä. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 159.

Lehtimaja, Inkeri; Kotilainen, Lari & Kurhila, Salla 2021. Monikielisyyden haasteet työyhteisössä. Työelämän tutkimuksia 19(3) 2021.

Liljeqvist, Suvi 2014. PK-yritysten ympäristövastuu – ympäristölainsäädännön ja yhteiskuntavastuun ohjaavuus liiketoiminnassa. Opinnäytetyö. Laurea Ammattikorkeakoulu. Hyvinvää.

Linna, Jutta & Nuutinen, Jenni 2012. Energiaopas pienille ja keskisuurille yrityksille. Elinkeinoelämän keskusliitto.

Luoto, Anna-Elena 2016. Pk-yritysten yhteiskuntavastuu. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Malmivaara, Johanna 2021. Pitkäaikaisen etätyön vaikutukset työhyvinvointiin ja tuottavuuteen asiantuntijatyössä. Opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

Markkula, Marja 2011. Johtaminen, tehokkuus ja työelämän laatu – Organisaatioiden toiminnan kulmakivet. Acta Wasaensia No 243. Väitöstutkimus. Vaasan yliopisto.

Mäkilä, Heikki 2016. Mitä on yritysvastuu? Opinnäytetyö. Centria-ammattikorkeakoulu.

Mäntylä, Miia; Syrjä, Tiina; Vainio, Arttu; Vehkala, Minna-Maaria & Wuori, Olli 2001. Pk-yritysten ekokilpailukyky. Vaasan yliopisto. Levón-instituutti.

Niemi, Justiina 2018. Yritysten yhteiskuntavastuu – välttämätön osa yritystoimintaa. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Oikari, Kalle 2017. ”Kaikille ei ole töitä” – Kehitysvammaisten työllistymisen mahdollisuuksista Jyväskylässä. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Peltonen, Satu 2021. Pienyrityksen yritysvastuu – Keskeisten sidosryhmien kokemuksia ja odotuksia pienyrityksen yritys vastuusta. YAMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK.

Pentikäinen, Sanna 2019. Näkökulmia pk-yrityksen kilpailukykyyn ja kilpailuetuun B-2-B-kaupassa. Opinnäytetyö. Savonia ammattikorkeakoulu.

Perikangas-Muukka, Anna 2018. Vammaisen henkilön työllistyminen yritykseen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta – Tapaustutkimus. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Peuraniemi, Elisa & Korva, Annika 2020. Työhyvinvoinnin vaikutus yrityksen menestykseen: Case 20 koillismaalaisen Pk-yrityksen yrittäjien ja esimiesten kokemuksia. Opinnäytetyö. KAMK University of Applied Sciences.

Pärssinen, Anu 2019. Kestävä kehitys mikroyrityksissä – Kainuun alueella toimivien mikroyrittäjien näkemyksiä kestävästä kehityksestä. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Ranta-Korhonen, Tuija (toim.) 2019. Energiatehokkuuden edistäminen eteläsavolaisissa pk-yrityksissä. XAMK kehittää 98. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli.

Rivanti, Laura 2009. Pääkaupunkiseudun pienyritysten IT- palvelut ja niiden ulkoistaminen. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.

Salminen, Suvi 2018. Osakeyhtiön hallituksen huolellisuusvelvollisuus ympäristöasioissa – huolimattomuus yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun perusteena. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Sharpen 2016. Henkilöstöhallinnon käsikirja pk-yrityksille.

Sihvo, Ria 2015. Koosta riippumatta – Mikro- ja pienyritysten näkemyksiä yhteiskuntavastuusta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Sorri, Vilma 2021. Vihreä logistiikka logistiikkapalveluntarjoajien näkökulmasta. Opinnäytetyö. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK Oy.

Sorsa, Kaisa 2009. Itsesääntely ja yhteissääntely arvoketjussa. Toimialakohtaista tarkastelua. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 100.

Takala, Meeri 2021. Työntekijöiden osallistaminen toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Teknolohiateollisuus 2014. Miten pk-yritys menestyisi Suomessa? Teknolohiateollisuuden yrittäjyysohjelma 2014–15.

Tiensuu, Alli 2017. Yritysten yhteiskunnalliset vaikutukset ja yhteiskuntavastuu Suomessa – kvantitatiivinen tutkimus kansalaisten näkemyksistä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Uusi-Uitto, Auli 2013. "Sisältö edellä" — Pienyritysten brändin rakentaminen sosiaalisessa mediassa. Pro gradu -tutkielma. Turun kauppakorkeakoulu.

Vihro, Niko 2014. Yritysvastuu liiketoiminnassa. Opinnäytetyö. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu JAMK.

Ympäristöministeriö 2012. Merkittävien ympäristövahinkojen korjaaminen – Opas menettelyistä. Ympäristöministeriön raportteja 2/2012.

Ympäristöministeriö 2018. Kansallinen vaarallisia kemikaaleja koskeva viestintäsuunnitelma 2018–2020.

Viralliset lähteet:

Hallituksen esitys HE 159/2021 vp eduskunnalle yhteistoimintalaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Sähköiset lähteet:

Anttila, Inari 5.5.2017. Sulapac: biohajoava pakkausmateriaali haastaa muovin. Viitattu 5.3.2022. Saatavilla: <https://www.businessfinland.fi/ajankohtaista/caset/2017/sulapac-puu-komposiitista-valmistettu-pakkausmateriaali-haastaa-muovin>.

Auringontahti 5.10.2017. Auta luontoa – pelasta niitty! Viitattu 5.3.2022. Saatavilla: https://pihallaauringontahtiin.com/luontopiha_perusta_niitty/.

Business Finland. Energijärjestelmä vähähiilisemmäksi. Viitattu 28.2.2022 Saatavilla: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/rahoitus/energiatuki>.

Ekokompassi. Yrityksen ympäristövastuu. Viitattu 28.2.2022. Saatavilla: <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/ymparistovastuu/>.

Ekokompassi. Ekokompassi-ympäristösertifikaatti. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/ymparistosertifikaatti/>.

Ekokompassi. A2B – tavara- ja elintarvikekuljetukset päästöttömästi perille. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://ekokompassi.fi/a2b-tavara-ja-elintarvikekuljetukset-paastottomasti-perille/>.

Ekotuki.fi. Kemikaalit työpaikalla. Viitattu 10.3.2022. Saatavilla: <https://www.ekotuki.fi/kemikaalit-tyopaikalla/>.

Ekotuki.fi. Kemikaaliviisaat julkiset hankinnat. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.ekotuki.fi/kemikaaliviisaat-julkiset-hankinnat/>.

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK 25.11.2021. Pk-sektorin vastuullisuusbarometri: Henkilöstö on pk-työnantajien tärkein vastuullisuuden osa-alue. Viitattu 3.3.2022. Saatavilla: <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/pk-sektorin-vastuullisuusbarometri-henkilosto-on-pk-tyonantajien-tarkein-vastuullisuuden-osa-alue/>.

ELY-keskus. Toiminnan hyväksyminen jätehuoltorekisteriin. Viitattu 19.3.2022. Saatavilla: <https://www.ely-keskus.fi/ptv/-/fsc/view/service/2861c9ad-ce5f-42ea-a14e-640d72b4b239/toiminnan-hyvaksyminen-jatehuoltorekisteriin>.

Energiavirasto. Energiakatselmustoiminta. Viitattu 28.2.2022. Saatavilla: <https://energiavirasto.fi/energiakatselmukset>.

Energiavirasto. Energiatehokkuus. Viitattu 28.2.2022. Saatavilla: <https://energiavirasto.fi/energiatehokkuus>.

Finnvera 2020. Finnveran vuosikatsaus ja yritysvastuu 2020. Viitattu 28.2.2022). Saatavilla: https://www.finnvera.fi/sites/finnvera.fi/files/2021-02/Finnvera_Vuosikatsaus_ja_yritysvastuu_2020.pdf.

Finnwatch 22.11.2021. Yritysvastuulaki on nyt lähempänä kuin koskaan – miten se vaikuttaisi? Viitattu 28.2.2022. Saatavilla <https://finnwatch.org/fi/uutiset/892-yritysvastuulaki-on-nyt-laehempaena-kuin-koskaan---miten-se-vaikuttaisi>.

Hankintojen maailma. Vastuulliset hankinnat. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.logistiikanmaailma.fi/osto-ja-myynti/hankintatoimi-ja-ostotoiminta/vastuulliset-hankinnat/>.

Hengityслиitto. Hajusteettomat tuotteet. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://www.hengityслиitto.fi/elamanlaatu-ja-hyvinvointi/tuoksut-ja-tuoksuttomuus/hajusteettomat-tuotteet/>.

Hiilamo, Elli-Alina 3.1.2022. EU:ssa valmistellaan yritysvastuulakia, jonka kulisseissa on meneillään ”skandaali”, sanoo meppi Heidi Hautala. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-12244346>.

Hsy.fi. Vaarallinen jäte. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.hsy.fi/jatteet-ja-kier-ratys/lajittelu/vaarallinen-jate/>.

Huusko, Juhamatti 22.11.2021.Savonia-artikkeli: Vihreä siirtymä tuo pk-yrityksille uusia mahdollisuuksia. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://www.savonia.fi/artikkelit/savonia-artikkeli-vihrea-siirtyma-tuo-pk-yrityksille-uusia-mahdollisuuksia/>.

Häkkinen, Juhana 11.10.2020. Mitä yritysvastuu tarkoittaa käytännössä? Viitattu 6.3.2022. Saatavilla: <https://radiomedia.fi/ajankohtaista/mita-yritysvastuu-tarκοittaa-kaytannossa/>.

Iltalehti 28.6.2010. Vapaaehtoistyö työnantajan piikkiin kiinnostaa Suomessa. Viitattu 6.3.2022. Saatavilla: <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2010062811950631>.

Kerabit.fi. Viherkatto on kaunis ja hyödyllinen. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.kerabit.fi/tuotteet/viherkatot-ja-kannet/viherkatto-on-kaunis-ja-hyodyllinen>

Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus Keino. Mikä kestävä hankinta? Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://www.hankintakeino.fi/fi/kestavyys-ja-innovatiivisuus/mika-kestava-hankinta>.

Koskela, Sirkka 13.1.2014. Elinkaariajattelu. Viitattu 3.3.2022. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/resurssitehokkuus/elinkaariajattelu.

Kulmala, Anna-Katri & Lehtinen, Antti 26.8.2021. Tässä ne ovat – 41 kiinnostavaa kiertotalousyritystä Suomessa. Viitattu 7.3.2022. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/artikkelit/tassa-ne-ovat-41-kiinnostavaa-kiertotalousyritysta-suomesta/>.

Kuntaliitto 21.12.2020. Jätehuolto. Viitattu 5.3.2022. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/tekniikka/jatehuolto>.

Lahdensivu, Mika 3.3.2006. Etätyön tehokkuus miellyttää brittijohtajia. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://www.is.fi/tyoelama/art-2000001458643.html>.

Lappeenrannan Uutiset 27.12.2016. LUT: Nämä sektorit kiinnostavat Pk-yrityksiä. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.lappeenrannanuutiset.fi/paikalliset/1749013>

Logistiikan maailma. Vihreä logistiikka ja kestävä kehitys. Viitattu 6.3.2022. Saatavilla: <https://www.logistiikanmaailma.fi/aineistot-logistiikka-lukiolaisille/vihrea-logistiikka-ja-kestava-kehitys/>.

- Luomuu.fi. Luomuyritykset. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://luomuu.fi/luomu-yritykset/>.
- Maa- ja metsätalousministeriö MMM. Joutoalueita metsittämällä voidaan lisätä metsäpinta-alaa. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://mmm.fi/metsat/metsatalous/metsat-ja-ilmastonmuutos/joutoalueiden-metsitys>.
- Minkkinen, Eila 2013. Oppiiko ulkomaalaistaustainen harjoittelija työyhteisössä suomen kieltä? Kieli, koulutus ja yhteiskunta 2013 -verkkolehti. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41515/oppiiko-ulkomaalainen-harjoittelija-tyoyhteisossa-suomen-kielta.pdf?sequence=1>
- Motiva. Pk-yritys, kaipaatko järkeä energiakuluihin? Viitattu 28.2.2022. Saatavilla: https://www.motiva.fi/yritykset/energia-ja_materiaalikatselmus/energiakatselmus/tem_n_tukema_energiakatselmus/energiakatselmus_pk-yrityksille.
- Motiva. Lamput ja valaistus. Viitattu 3.3.2022. Saatavilla: https://www.motiva.fi/koti_ja_asuminen/hyva_arki_kotona/lamput_ja_valaistus.
- Motiva. Tutkittua energiansäästöä ilmalämpöpumpulla. Viitattu 13.3.2022. Saatavilla: https://www.motiva.fi/files/5427/Tutkittua_energiansaastoa_ilmalampopumpulla.pdf.
- Motiva. Energiatehokkuuden oheishyödyt yrityksissä. Viitattu 19.3.2022. Saatavilla: https://www.motiva.fi/files/15389/Energiatehokkuuden_oheishyodyt_yrityksissa.pdf.
- Motiva. Materiaalikatselmukset. Viitattu 20.3.2022. Saatavilla: <https://www.motiva.fi/ratkaisut/materiaalitehokkuus/materiaalikatselmukset>.
- MTV 21.6.2021. Oletko etänä enemmän työkoneella? Tutkijoiden mukaan se ei välttämättä tee työstä tehokkaampaa. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/oletko-etana-enemman-tyokoneella-tutkijoiden-mukaan-se-ei-valttamatta-tee-tyosta-tehokkaampaa/8169940#gs.t83tvx>.
- Mänty, Anu & Siitonen, Sari 21.9.2018. Työntekijän hiilijalanjälki pienenee fiksummalla liikumisella ja kasvisruokapäivillä. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://www1.sitra.fi/blogit/tyontekijan-hiilijalanjalki-pienenee--fiksummalla-liikkumisella-ja-kasvisruokapavilla/>.
- Pesonen, Saku 24.3.2021. Vihreä siirtymä on tullut jäädäkseen – Suomelle on luvassa uusia mahdollisuuksia. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.businessfinland.fi/ajankoh-taista/blogs/horisontti-eurooppa/2021/vihrea-siirtyma-on-tullut-jaadakseen--suomelle-luvassa-paljon-uusia-mahdollisuuksia>.

Piekkari, Rebecca 2010. Suomi ja muut kielet monikielisessä työyhteisössä. Kielikello 3/2010. Viitattu 3.3.2022. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/suomi-ja-muut-kielet-monikielisessa-tyoyhteisossa>.

Pk-yritysbarometri 1/2004. Pk-yritysbarometri, Kymenlaakso. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/202447_kymenlaakso_raportti_923afd03-fe62-4148-a3ba-65cb9d1c6cab.pdf.

Pro Luomu 9.3.2022. Luomu maakunnissa. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://pro-luomu.fi/material/materiaalit/luomu-suomessa-tilastot/maakuntakoosteet/>.

Rinne.fi. Yrityksenä mukaan. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://www.rinne.fi/meista/vapaaehtoistoiminta-ryhmakodissa/tuo-yrityksesi-vapaaehtoistoimintaan/>.

Sarkkinen, Marja 20.3.2017. Palaute on työelämän pienin suuri asia. Verkkolehti Työpiste. Viitattu 5.3.2022. Saatavilla: <https://www.ttl.fi/tyopiste/palaute-on-tyoelaman-pienin-suuri-asia>.

Suomen riskienhallintayhdistys. Ympäristöriskit. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://pk-rh.fi/riskien-luokittelu/vahinkoriskit/ymparistoriskit.html>.

Suomen YK-liitto. Yritysvastuun sanasto. Viitattu 6.3.2022. Saatavilla: https://www.yk-liitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/yritysvastuun_sanakirja.pdf.

Suomi.fi. Monikulttuuriset työyhteisöt. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://www.suomi.fi/yritykselle/tyonantajuus/tyoyhteison-hyvinvointi/opus/monimuotoinen-tyoyhteiso/monikulttuuriset-tyoyhteisot>.

Suomi.fi b. Turvallisuus ja työntekijöistä huolehtiminen. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/tyoelama-ja-tyottomuus/tyoelaman-saannot/opus/turvallisuus-ja-tyontekijoista-huolehtiminen>.

Säämänen, Arto ym. 2016. Terveydelle vaarallisten kemikaalien korvaaminen. TSR Loppuraportti 113259. Työterveyslaitos. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131691/Terveydelle_vaarallisten_kemikaalien%20korvaaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Talouselämä 17.1.2013. Mitkä suomalaiset pk-yritykset nousevat esiin vuonna 2013? Viitattu 1.3.2022. Saatavilla: <https://www.talouselama.fi/kumppaniblogit/mitka-suomalaiset-pk-yritykset-nousevat-esiin-vuonna-2013/9482503b-0aee-3e3d-8f9e-e61fc58eccc1>.

Tilastokeskus. PK-yritys. Viitattu 27.2.2022. Saatavilla: https://www.stat.fi/meta/kas/pk_yritys.html.

Tilastokeskus. Mikroyritys. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://www.stat.fi/meta/kas/mikroyritys.html>.

Tilastokeskus. Tuotekehitys ja innovaatiot kilpailukyyn ja hyvinvoinnin perusta. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: https://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-04-04_002.html.

Tuomi, Simo 3.7.2020. Pitääkö hyönteishotelli siivota? Kysymyksiä ja vastauksia hyönteishotelleista. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/07/03/pitaako-hyonteishotelli-siivota-kysymyksia-ja-vastauksia-hyonteishotelleista>.

Tykki, Emilia 14.10.2018. Näin kevennät kemikaalikuormaasi: Asiantuntija neuvoo kolme helppoa vinkkiä arkeen. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/10/14/nain-kevennat-kemikaalikuormaasi-asiantuntija-neuvoo-kolme-helppoa-vinkkia>.

Tyosuojelu.fi – Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu. Ulkomainen työntekijä. Viitattu 7.3.2022. Saatavilla: <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/ulkomainen-tyontekija>.

Työturvallisuuskeskus. Monimuotoisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä. Viitattu 12.3.2022. Työturvallisuuskeskus TTK:n palveluryhmä.

UEF. Vinkkejä toimivaan monikulttuuriseen työyhteisöön. Viitattu 12.3.2022. Saatavilla: https://www.uef.fi/sites/default/files/2021-08/UEF_Jatkuva_Oppiminen_Opas_Toimiva_Monikulttuurinen_Tyoyhteiso.pdf.

Uusi Keskusjärjestö (vinkkejä aloitteleville yrittäjille) 9.10.2019. Suosi ympäristöystävällisiä ja eettisiä yritysideoita. Viitattu 10.3.2022. Saatavilla: <https://uusikeskusjarjesto.fi/suosi-ymparistoystavallisia-ja-eettisia-yritysideoita/>.

Vaasan yliopisto 14.12.2021. Väitös: Yritysten kannattaa tehdä yhteistyötä jätteen vähentämiseksi ja teollisen ekosysteemin ylläpitämiseksi. Viitattu 8.3.2022. Saatavilla: <https://www.uwasa.fi/fi/uutiset/vaitos-yritysten-kannattaa-tehda-yhteistyota-jatteen-vahentamiseksi>.

Vaasan yliopisto. Ympäristöjohtamisen sanasto: Ympäristöbenchmarking. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <http://lipas.uwasa.fi/termino/WasaTerm/ymparistojohtaminen/ymparistbenchmar.html>.

Valkama, Heikki 16.2.2020. Ei, etätöissä ei laiskotella! Etänä ihmiset tekevät enemmän töitä kuin työpaikalla. Viitattu 10.3.2022. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-11211532>.

Valtioneuvosto 14.11.2011. Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunta- ja yritys vastuusta. Viitattu 3.3.2022. Saatavilla:

<https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1210166/yhteiskuntajayritysvas-tuu140411.pdf/f963e159-3ef5-4e0f-a7ad-e93de1f954ce/yhteiskuntajayritysvas-tuu140411.pdf>.

Valtiovarainministeriö. Vihreä siirtymä – elpymis- ja palautumissuunnitelma. Viitattu 28.2.2022. Saatavilla: <https://vm.fi/vihrea-siirtyma>.

Valvira 16.12.2021. Ilmoituksenvarainen toiminta. Viitattu 1.3.2022. Saatavilla: https://www.valvira.fi/ymparistoterveys/terveydensuojelu/ilmoituksenvarainen_toiminta.

Vero.fi 1.1.2020. Lahjoitusvähennys yhteisöverotuksessa. Viitattu 10.3.2022. Saatavilla: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48721/lahjoitusvahennys-yhteisoverotuksessa/>.

Veronmaksajat.fi 17.10.2019. Työntekijälle matkakortti – onko kyseessä verollinen vai veroton etu? Viitattu 2.3.2022. Saatavilla: <https://www.veronmaksajat.fi/ajankohtaista/Ajankohtaista/Verojuristi-vastaa/tyontekijalle-matkakortti--onko-kyseessa-verollinen-vai-veroton-etu/#f2ade803>.

Virtanen, Jenni 12.3.2021. EU-parlamentti ajaa laajaa ja pakollista yritys vastuuta koko Eurooppaan – Vihreiden Hautala: muut kärsivät vapaamatkustajista. Viitattu 6.3.2022. Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000007855121.html>.

Ymparisto.fi 9.2.2015. Ympäristövahinkovakuutus. Viitattu 27.3.2022. Saatavilla: [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Vastuu_ymparistovahingoista/Ymparistovahinkovakuutus/Ymparistovahinkovakuutus\(16913\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Vastuu_ymparistovahingoista/Ymparistovahinkovakuutus/Ymparistovahinkovakuutus(16913)).

Ymparisto.fi 24.3.2021. Ympäristönsuojelulain mukainen yleinen ilmoitusmenettely. Viitattu 13.3.2022. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/luvat_ilmoitukset_ja_rekisterointi/YSLn_yleinen_ilmoitusmenettely.

Ymparisto.fi. Materiaalitehokkuus. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Resurssitehokkuus/Materiaalitehokkuus.

Ymparisto.fi. Kemikaalien ympäristöriskit. Viitattu 10.3.2022. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/kemikaalien_ymparistoriskit.

Ymparisto.fi. Vaaralliset jätteet. Viitattu 11.3.2022. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Jatteet_ja_jatehuolto/Jatehuollon_vastuut_ja_jarjestaminen/Vaaralliset_jatteet.

Ymparisto.fi. Ympäristölupa. Viitattu 19.3.2022. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/fi-fi/asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/luvat_ilmoitukset_ja_rekisterointi/Ymparistolupa.

Ympäristöministeriö. Ympäristöluvat ja ympäristönsuojelun valvonta. Viitattu 19.3.2022. Saatavilla: <https://ym.fi/ymparistoluvat-ja-ymparistonsuojelun-valvonta>.

Ympäristöministeriö. Suomen rakentamismääräyskokoelma. Viitattu 24.3.2022. Saatavilla: <https://ym.fi/rakentamismaaraykset>.

Yrittäjät 31.1.2020. Lasketaanko yrityksessäsi jo hiilijalanjälkeä? – Tässä selkeät askeleet päästövähennysten tekemiseen. Viitattu 8.3.2022. Saatavilla: <https://www.yrittajat.fi/uutiset/lasketaanko-yrityksessasi-jo-hiilijalanjalkea-tassa-selkeat-askleet-paastovahennysten-tekemiseen/>.

Yrittäjät 10.2.2021. Mitä pk-yrityksen pitää tietää sosiaalisesta vastuusta? Lue ihmisoikeusjuristin vinkit liikkeelle lähtöön. Viitattu 6.3.2022. Saatavilla: <https://www.yrittajat.fi/uutiset/mita-pk-yrityksen-pitaa-tietaa-sosiaalisesta-vastuusta-lue-ihmisoikeusjuristin-vinkit-liikkeelle-lahtoon/>.

Zwf.fi. Zero waste. Viitattu 9.3.2022. Saatavilla: <https://zwf.fi>.

Liite 1. Tutkimuslomakkeen kysymykset

Kysely pk- ja mikroyritysten työntekijöille yritysvastuusta

Tämän lomakkeen vastauksia käytetään Terhi Raikkaan opinnäytetyössä LAB Ammattikorkeakoulussa. Lomake lähetetään Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueella toimiville pk- ja mikroyrityksille. Sen tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi, ja tietoja käytetään selvittämään, millaisia tietoja alueen pk-yrityksillä jo on ja mitä tietoja yritysvastuusta alueella vielä kaivataan. Lomake on auki 3.3.2022-30.4.2022, ja tutkimus valmistuu keväällä 2022. Sen pohjalta kirjoitetaan myös työn tekijän ja ohjaajan yhteisartikkeli, jossa tämän tutkimuksen materiaaleja ei käytetä.

1. Missä olet töissä?

- Kymenlaakson alueella
- Etelä-Savon alueella

2. Millaisessa asemassa olet yrityksessä?

- Olen ylemmän tason johtotehtävissä
- Olen keskitason johtotehtävissä
- Olen muissa kuin johtotehtävissä
- Olen yksityisyrittäjä
- Muu...

3. Mitkä yritysvastuun osa-alueet ovat mielestäsi yritykselläsi hallinnassa?

- Yrityksen ympäristövastuu
- Yrityksen taloudellinen vastuu
- Yrityksen sosiaalinen vastuu

4. Jos jätit jonkun kohdan kohdassa 3) valitsematta, millä perusteella katsot, ettei kyseinen yritys vastuun osa-alue ole yritykselläsi hallinnassa?

Oma vastauksesi

---

5. Millaisia ratkaisuja yrityksessäsi on tehty niissä asioissa, jotka yritykselläsi on hyvin hallinnassa?

Oma vastauksesi

---

6. Onko yritys vastuussa jotain asioita, joita pidät epäselvinä?

Kyllä

Ei

7. Jos vastasit myöntävästi, mistä yritys vastuun seikoista haluaisit tietää enemmän?

Oma vastauksesi

---

8. Koetko, että alueesi yrityksillä on hyvät mahdollisuudet huolehtia yritys vastuustaan? Onko joitain asioita, joita tulisi yleisesti parantaa? Mainitse, toimitko Etelä-Savon vain Kymenlaakson alueella.

Oma vastauksesi

---

8. Koetko, että alueesi yrityksillä on hyvät mahdollisuudet huolehtia yritysvastuustaan? Onko joitain asioita, joita tulisi yleisesti parantaa? Mainitse, toimitko Etelä-Savon vain Kymenlaakson alueella.

Oma vastauksesi

---

9. Onko yrityksessänne suunniteltu muutoksia yritysvastuuseen?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

10. Millaisia nämä muutokset ovat, jos vastasit edelliseen kysymykseen myöntävästi?

Oma vastauksesi

---

11. Jos on jotain muuta, mitä haluat lisätä aiheesta, voit tehdä sen tässä.

Oma vastauksesi
